

Spoljašnja
zaštita
vaše unutrašnje
vizije.

Brad Wroblecki, poznati fotograf velikih avantura, više od 20 godina fotoaparatom istražuje svet. Fotografije su mu objavljene u najvećim svetskim časopisima posvećenim avanturama uključujući i National Geographic i Conde Nast. Brad takođe snima i modu, arhitekturu i umetničke fotografije.

Predstavljamo vam CompuDaypack

Posebno obloženi odeljak za notebook računara čuva ovaj uređaj od iznenadnih udara.

Gornji deo namenjen je čuvanju i lakom pristupu različitim sitnicama i dodatnoj opremi.

Designed
for
Digital

Obloženi odeljak namenjen fotoaparatu i objektivima ima podesive graničnike koji čuvaju opremu od udara.

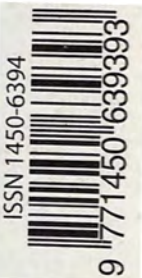

Jedinstveni dizajn tri odvojena prostora obezbeđuju zaštitu fotografskoj i kompjuterskoj opremi kao i ličnim stvarima.

REFOTO

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 39 FEBRUAR 2007 WWW.REFOTO.CO.YU

DINARA 250
K. MARAKA 8
KUNA 30
DENARA 250
EVRA 4

FOTOGRAFI
JOSEF
KOUDELKA

FOTO-ŠKOLA
RAW FORMAT

TEHNIKA
MEMORIJSKE
KARTICE

TEST:
PANASONIC LUMIX DMC-LX2
NIKON COOLPIX S10
CANON IXUS 900 TI

NOVI
KONKURSI

SANYO

Novo. Baterije za XXI vek

Najbolje od punjivih baterija, najbolje od alkalnih baterija.

Punjive baterije

Ponovo punjive
Veliki kapacitet
Mogućnost reciklaže

Alkalne baterije

Odmah upotrebljive
Dug period skladištenja
Univerzalnost

Jedine baterije koje će vam ikada trebati!

REFOTB

Uvoznik i distributer: RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd tel: 011 2456 151, 308 7004, fax: 426 0234, e-mail: info@refot.com

Nikon D40
Set sa objektivom
18-55mm DX II
49.690 din

Nikon D50
Set sa objektivom
28-100mm
51.990 din

Nikon D70s
Set sa objektivom
28-100mm
60.990 din

**LowePro
CompuDay Pack**
6.760 din

**Nikon
Coolpix L6**
14.490 din

**Manfrotto
Glava 804RC2**
7.105 din

**Manfrotto
Stativ MN055**
13.700 din

**LowePro
Nova 4**
4.890 din

Cene su sa
uračunatim
PDV-om!

Nikon SHOP

NIKON Shop, Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

STALNE RUBRIKE

- 4 **AKTUELNOSTI**
Izložbe, konkursi
- 9 **KNJIGE**
Ukoliko nešto ne znate, pitajte. A ukoliko želite sami da saznate što više, onda su tu knjige
- 10 **IZLOŽBE**
Fotografije žive samo kada ih neko posmatra. Ako je tako, u proteklom periodu bilo je više nego živo
- 12 **AKCIJE**
Prvi polaznici završavaju "Workshop Peternek" – jedinstvenu školu fotografije
- 14 **MOJE ISKUSTVO**
Da li vam trebaju i koliko dobro rade objektiv i ugrađenom redukcijom vibracija
- 24 **RAZGOVORI**
Razgovor s Vladimirom Jerićem Vlidijem, kompozitorom, članom grupe Darkvud Dab
- 26 **POPULARNA ISTORIJA FOTOGRAFIJE**
Kako ukrotiti pokret – prvi pokušaji
- 28 **FOTO-KLASIKA**
Kontakt-kopija – u kućnoj laboratoriji služi kao indeks print, ali i mnogo više od toga
- 30 **MAJSTORI SVOG ZANATA**
Aleksandar Jančević fotografisanje venčanja podiže na jedan viši nivo, uobičajen na zapadu
- 68 **FOTO-KOMENTAR**
Ponovo se vraćamo prvoj i najvažnijoj temi fotografije
- 72 **KONKURSI EKSPERIMENT I SVETLOST I SENKE**
Fotografije s temom "Svetlost i senke" i najraznovrsniji eksperimenti u velikom broju stižu do naše redakcije
- 76 **KONKURS LEPOTA OKO NAS**
Tradicionalna stidljivost karakteriše početak našeg konkursa
- 80 **PISMA ČITALACA**
Vaša pitanja na koja dajemo odgovore

© JOSEF KOUDELKA, IZ SERIJE POČECI, PRAG, REPUBLIKA ČESKA, 1960

50

20

62

16

10

MARKO ĐURICA, "207"

12

58

30

56

52

FOTOŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 16 **ARHEOLOGIJA**
Fotografija ima važno mesto i u najrazličitijim naučnim disciplinama. Jedna od njih je i arheologija
- 20 **ŠKOLA DIGITALNE FOTOGRAFIJE**
RAW format – prednosti i mane

FOTOGRAFI

PORTFOLIJAZ POZNATIH IMENA FOTOGRAFIJE

- 36 **JOSEF KOUDELKA**
Ekskluzivno u ovom broju – portfolio jednog od najznačajnijih fotografa današnjice

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 50 **NOVITETI**
Velikih noviteta zasada nema. Zato je tu pregršt novih modela i novih uređaja koji neprekidno stižu sa svih strana sveta
- 52 **MEMORIJSKE KARTICE**
Razvoj digitalnih fotoaparata uticao je na razvoj memorijskih kartica, koje danas proizvodi veliki broj proizvođača u najrazličitijim formatima
- 56 **INKDŽET FOTOŠTAMPAČI**
Iako je u jednom trenutku izgledalo da je razvoj ove tehnologije štampanja stigao do kraja, inkdžet štampači očigledno imaju štošta da "pokažu"
- 58 **MINI-TEST**
Imali smo priliku da testiramo nekoliko kompaktnih digitalnih fotoaparata i prateću opremu
- 62 **CAPTURE NX**
U points – potpuno nov pristup u nedestruktivnoj obradi fotografija
- 64 **EPSON**
Bili smo na prezentaciji Epson štampača velikog formata i još većeg kvaliteta
- 66 **FOTO-OPREMA**
Koliko su nam pune baterije?

52

NASLOVNA STRANA

© Josef Koudelka, iz serije Počeci, Prag, Republika Češka, 1960

reč urednika

Potruga za savršenim cvetom

I tako smo ušli u Novu godinu, pa ako se po početku može bilo šta suditi, biće više nego dobra, barem u fotografskom smislu. Možemo da se pohvalimo da smo, zahvaljujući trudu i iznad svega velikom prijateljstvu s Vojinom Mitrovićem i uz svesrdnu pomoć Vladimira Markovića, u mogućnosti da objavimo ekskluzivni portfolio s fotografijama Jozefa Kudelke, jednog od najčuvenijih fotografa današnjice koji je svojim radom obeležio ovu umetnost u proteklom veku. Tako na najbolji mogući način započinjemo ovu godinu i nadamo se da će REFOTO biti bolji i zanimljiviji.

Iako su naši novi konkursi tek počeli, fotografije koje ste poslali odmah nakon praznika pokazuju koliko je naš zajednički rad tokom protekle godine bio uspešan. Uostalom, to se moglo videti i u časopisu, jer jedino što se računa jesu dela koja ostaju iza nas. Ukoliko razmišljamo na taj način, možemo biti veoma ponosni kada pogledamo sve ono što je do sada stiglo kao odgovor na naše konkurse, ono što smo izlagali ili objavili. Tema je bilo puno, vaših ideja i interpretacija još više, ali kada prelistate prošlogodišnje brojeve časopisa, videćete da je kvalitet vaših radova dostigao zavidan nivo. Komentari, razmišljanja o novim idejama uz posmatranje onoga što smo objavili, polako ali sigurno vodili su nas ka nečemu što je, kao savršen trešnjin cvet, nemoguće pronaći, jer svaki je ujedno i savršen i nesavršen – na sebi svojstven način. Čar traganja upravo je u samom procesu jer svi smo svesni činjenice da je savršenstvo apstraktno i svi ga doživljavamo na jedinstven način. I kao što je Sergej Turgenjev napisao u novoj knjizi: "zanimljivo je razmišljati u drugačijoj realnosti – to već liči na slobodu", tako i svaki vaš potez, svako razmišljanje treba da vodi ka nečemu što će uz istrajnost postati stil a ne manir, jer povodenje za trenutnim trendovima daje kratkotrajne rezultate.

Bili smo i na izuzetno zanimljivoj prezentaciji "Epsonovih" velikofornatnih štampača koji trenutno predstavljaju vrhunac u ovoj oblasti grafičke industrije, a ujedno su i ostvarenje crno-belih snova digitalnih fotografa. Ništa manje zanimljive nisu ni rubrike o novitetima i tehnici, u kojima ćete pronaći testove iz prve ruke.

U ovom broju videćete i kako smo se družili s autorima čije su fotografije nagradene na konkursima "Portret" i "Efekat", dok ćemo u sledećem broju to uraditi i s nagrađenim autorima konkursa "Boja".

Milan Živković
refoto.zivkovic@gmail.com

Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17
Direktor Slobodan Vukadinović
tel. 011/2456-151; 2447-958; faks. 011/4460-234
žiro-račun 255-0009770101000-53.

E-pošta: info.refoto@gmail.com
Cena pojedinačnog broja 250 dinara

Glavni i odgovorni urednik mr fot. Ivana Brezovac
Izvršni urednik Milan Živković
Urednik tehnike Boris Bjelica
Redakcija mr fot. Vladimir Červenka,
Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljačić,
Imre Szabó, mr fot. Mitar Trninić, Srdan Vuković

Saradnici Vojin Mitrović (Pariz), Stevan Ristić,
Jelena Matić, Marija Milovanović Maksimović,
Miloš Zdravković, Srdan Vukmirović, Ivan Tošić

Tehnička redakcija i dizajn Sanja Kovačević, Petar Vukadinović
Lektor Biljana Gordić

Marketing Maja Šmitran, maja.refoto@gmail.com
REFOT B, tel. 011/2456-151; faks. 011/2447-958

Štampa Štamparija "Politika AD", Beograd
Pre-press REFOT B – Rukopisi i priloge se ne vraćaju
Distribucija "Porter", Lazarevićeva 2, Beograd, tel. 011/323-58-46

USFS

ZA SVE ZALJUBLJENIKE U SPORT KOJI SVAKODNEVNO PRELISTAVAJU DNEVNE NOVINE FOTOGRAFIJE SA SPORTSKIH DEŠAVANJA NEŠTO SU ŠTO SE SAMO PO SEBI PODRAZUMEVA. IPAK, IZA SVAKE FOTOGRAFIJE STOJI VELIKI TRUD I JOŠ VEĆE ISKUSTVO

Čak ni sa superbrzim digitalnim fotoaparatima nije jednostavno pronaći onaj pravi trenutak koji će biti zabeležen i predstavljen čitaocima. Da bi odredio pravu poziciju fotograf mora biti upoznat sa sportom koji fotografira. Kao i uvek, najbolje fotografije su one snimljene iz bliza, ali čak ni sa press propusnicom nećete moći na teren i zato su tu

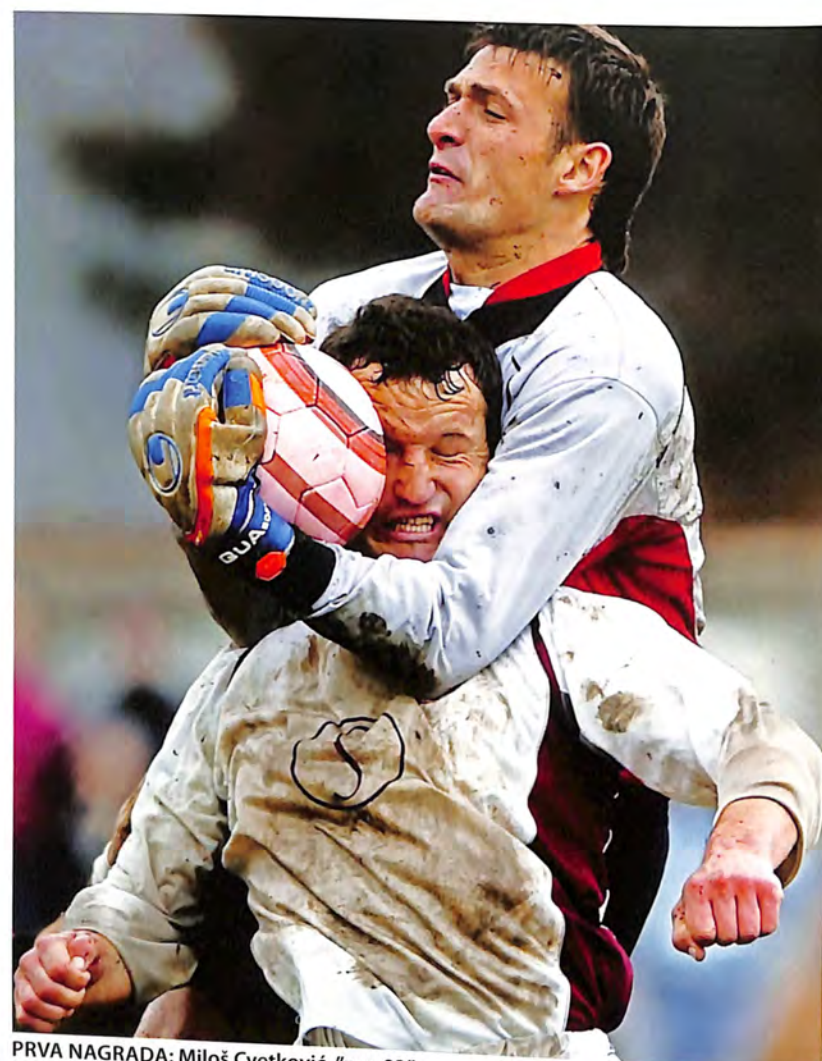
TREĆA NAGRADA: Peđa Milosavljević, "Fear"

neophodni teleobjektivi. Pored toga, za mesto kraj terena borite se sa drugim fotografima, jer ono koje ste zauzeli utiče na izgled snimljenih fotografija, prvenstveno po pitanju onoga što se nalazi u pozadini.

Osim što treba da budu vični u korišćenju svog alata, ovi fotografi moraju da imaju i dobre reflekse, što se veoma dobro vidi na dve fotografije, koje su svojevrsan kuriozitet ove izložbe. Dvojica prijatelja i kolega, Novak Đurović i Marko Đurica, reagovali su u istom delu sekunde i odabrali isti kadar iz dva ugla, pa su njihove dve fotografije u isto vreme izazivale radoznalost i zbunjivale posetioce.

Aleksandar Dimitrijević, "Delije na Kosovu"

PRVA NAGRADA: Miloš Cvetković, "zag 03"

Iako zvanično postoji tek nekoliko meseci, Udruženje sportskih fotografa Srbije (USFS) postavilo je svoju prvu izložbu u galeriji "O3ONE", koja je bila mala za sve one koji su hteli da prisustvuju otvaranju. Od velikog broja pristiglih fotografija žiri (Petar Kujundžić, Srđan Sulejmanović, Srđan Ilić, Gjorgji Licovski i Emil Vaš) je odabrao trideset fotografija i dodelio nagrade. Prva nagrada dodeljena je Milošu Cvetkoviću, druga Draganu Karadareviću, a treća

Novak Đurović, "Vaterpolo"

Marko Đurica, "z 04"

Peđa Milosavljeviću. Pokrovitelji izložbe bili su, pored galerije "O3ONE" i "Delta sport", "Profi foto" i "RefotB", koji su nagradili najbolje autore prigodnim poklonima.

M. A.

DRUGA NAGRADA: Dragan Karadarević, "Konfudbal II"

Ivan Milutinović, "A108"

Aleksandar Đorović, "Đuričić"

Miroslav Todorović, "Kišaaa"

STUDIJSKI RAD FOTOAPARATOM SINAR 9 X 12 CM

ANA POZDERAC, "PAPRIKE"

workshop PETERNEK

Doajen fotografije Tomislav Peternek nakon višegodišnje pauze ponovo je pokrenuo rad s mladim fotografima u vidu foto-radionice. Tokom tri meseca, svakog petka i vikendom, Ana Pozderac, Jasmina Rac, Boris Šebez, Bratoljub Peternek i Saša Čolić snimali su i radili pod nadzorom svog mentora, koji im je obezbedio jedinstvene uslove za rad. Fotografisanje objekata i modela fotoaparati-firma: "Sinar", "Hasellblad" i "Nikon", uz korišćenje profesionalne rasvete, kao i izrada

probni snimaka na polaroid materijalu, crno-belih kontakt-kopija i povećanja pružili su polaznicima priliku da svoju kreativnost ispolje kroz sve poznate fotografske medije. Svakodnevna predavanja i diskusije o fotografijama obavljena su uz prezentacije LCD projektorom. Polaznici će tokom trećeg meseca uz pomoć Milana Živkovića savladati snimanje i obradu digitalnih fotografija, ali na način koji pruža potpunu kontrolu – ručno.

RAZGOVOR U STUDIJU UZ PREDSTAVNIKE FIRME REFOTB

Radionicu su pomogli: firma "RefotB" koja je obezbedila fotografsku opremu renomiranih proizvođača "Nikon" i "Manfrotto", i "Lexmark", čiji će se laserski štampač u boji koristiti prilikom štampanja svih portfolija.

Sledeća grupa počinje sa radom 13. aprila. Informacije: 064/11-10-920, 011/32-40-364 i 22-76-281.

M. A.

SAŠA ČOLIĆ, "PORTRET U STUDIJU"

BRATOLJUB PETERNEK, "MUŠKI AKT"

RAD U ATELJEU

JASMINA RAC, "PORTRET U STUDIJU"

LEXMARK

Passion for printing ideas™

Najbolje najboljima!

IT Globus
2006

Mikro-PC World

Lexmark E340 najbolji laserski štampač 2006. godine!

Lexmark E340 dobitnik je godišnje Mikro PC World nagrade IT Globus 2006 u kategoriji laserski štampači. Idealno rešenje za mala i srednja preduzeća uz nisku cenu korišćenja.

Klasa proizvoda
Brzina
Procesor
Memorija

Desktop laser štampač
28 ppm za A4 / 30 ppm za letter format
366 MHz
Standardno: 32 MB
Maksimalno: 160 MB

Rezolucija štampe
Mesečni obim štampe
Podržane veličine medija

1200 x 1200 dpi, 2400 Image Quality
15.000 mesečni broj otisaka
10 Envelope, 7 3/4 Envelope, 9 Envelope, A4, A5, B5 Envelope, C5 Envelope, DL Envelope, Executive, Folio, JIS-B5, Legal, Letter, Izvod, Universal

Podržani tipovi medija

Karton, koverta, papirne etikete, običan papir, transparentije, pogledati katalog kartona i etiketa

Standardni portovi

Standalone: IEEE 1284 Bidirectional Parallel, USB kompatibilno sa USB 2.0 specifikacijom

***280€**

*Preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti, bez uračunatog PDV-a od 18%.

Za sve detaljnije informacije o Lexmark proizvodima posetite www.dl.co.yu

AUTORIZOVANI DISTRIBUTER ZA SRBIJU

Direct Link

Mike Alasa 9, Beograd, www.dl.co.yu

PARTNERSKA MREŽA:

Beograd - BEL Computers, 011/3544 007; COMTECH, 011/3473 417; CORAL Computers, 011/2175 219; Desk, 011/011/3292 140; Forum računari, 011/3118 808; Get Computers, 011/3130 628; Gigatron, 011/3541 379; Imikom Group, 011/3048 000; Infograf, 011/3770 177; Informatika, 011/3215 333; Kikinda - Bus Computers, 0230/32 102; Novi Sad - Telix, 021/4890 489; Cačak - KOMTEH, 032/333 366

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

1/10 s, f/3.5, Nikon D80, Nikkor zoom VR 18 - 200 mm

Drhte li vam ruke?

PROBLEM DRHTAVIH RUKU ODAVNO JE POZNAT U FOTOGRAFIJI. ZATO SU I IZMIŠLJENI STATIVI. NIJE BILO MOGUĆE ZAMISLITI FOTOGRAFA BEZ STATIVA. ČAK JE I LJUDE TREBALO UČINITI NEPOKRETNIM, PA SU ZATO FOTOGRAFI IMALI I POSEBNE STATIVE KOJE SU DRŽALI GLAVU FOTOGRAFISANOG

Kako se fotografija razvijala i emulzije postajale osjetljivije, pojavila se želja i mogućnost da se snima iz ruke. Nastala su prva "pravila". Ne može se snimati iz ruke s ekspozicijom dužom od 1/50 sekundi! Drugim rečima, sa 1/25 s bolje uzimate stativ, a sa 1/100 s slobodno snimajte iz ruke.

To je važno sve dok se fotoaparatus kupovao s jednim, tzv. normalnim, objektivom, s kojim se i fotografisalo. Kada su izmenljivi objektiv postali popularni, onda je pravilo korigovano: može se fotografisati iz ruke s najdužom ekspozicijom ravnom recipročnoj vrednosti žižne daljine. Znači, s objektivom od 200 mm najduža "dozvoljena" ekspozicija bila je 1/200 s.

Ovo sve odnosilo se na fotografiju na filmu od 35 mm, tj. na format 24 x 36 mm. S pojavom različitih formata i pravila su morala da budu izmenjena. Za manji format, kao na primer, APS format filma ili najpopularnijih senzora, pravila ne važe. Razlog za to jeste što fotografiju moramo više povećati, pa sve greške postaju vidljivije. Zato se i ta pravila moraju podesiti prema potrebi.

POSTOJI LI APSOLUTNA OŠTRINA PRI SNIMANJU IZ RUKU?

Oštro-neoštro, kakva je razlika između te dve kategorije? Usudujem se da kažem da prilikom snimanja bez stativa fotografija uvek bude neoštra za neku vrednost. Kada ta neoštrina bude manja nego što je tolerancija oštine, kažemo da je fotografija oštra. Isto važi i za

dubinsku oštrinu – imamo oštrinu samo na jednoj ravni, jednom odstojanju od objektiv. Sve ostalo je neoštrina, veća ili manja, pa kada je ta neoštrina ispod jedne vrednosti, prihvatamo je kao oštro.

Ako koristite stativ, i to ne ma koji, nego dobar, težak, stabilan, i uporedite fotografije snimane na taj način i one napravljene iz slobodne ruke, mislim da ćete uvek biti u stanju da primetite da su fotografije sa stativom oštrije, čak i ako neoštrina nije upadljiva, budući da ona postoji. Uvek sam zastupao ideju da treba snimati sa stativom, kad god je to moguće. Drugim rečima, ako možete da birate da li da snimate sa stativom ili bez njega, izaberite stativ. Nažalost, ima situacija kada stativ nije pri ruci, ili nije ni praktično ni uputno nositi ga, razvlačiti, nameštati, pa onda, hteli ili ne hteli, morate da snimate bez njega.

Ima ljudi koji mogu dosta sigurno da snimaju dugačkim ekspozicijama iz ruke. Pitanje je, naravno, s koliko dugačkim ekspozicijama i s kojim objektivom. Ako posmatrate nekog iskusnog fotoreportera, verovatno ćete primetiti s kolikom sigurnošću on drži fotoaparatus, za razliku od nekog foto-amatera kome čak i pritisak prstom na okidač prouzrokuje pomeranje fotoaparata. Sa sigurnošću tvrdim da će svako da napravi sto odsto neoštrih fotografija s ekspozicijom od, npr., 1 sekunde iz ruke. Da li je to pola ili 1/5 s, nije mnogo važno. Bitno je da postoji jedna vrednost na kojoj svi prave sto posto grešku.

S druge strane, s ekspozicijom od 1/1.000 s svaki fotograf snimiće skoro sto posto fotografija bez greške pomeranja fotoaparata tokom ekspozicije.

Za neke međuvrednosti možemo reći da postoji toliko i toliko procenata sigurnosti da ne bude greške, s time, što se približavamo kratkoj ekspoziciji, taj procenat raste, idemo li prema dužoj ekspoziciji, taj procenat opada.

Ako neko kaže da može da snima sa 1/5 s iz ruke, verujte mu, to može svako. Ali da sto odsto fotografija napravljenih tom ekspozicijom ispada oštro, onda mu ne verujte, jer za normalnog čoveka to je nemoguće.

Da uzmemo jednu vrednost, na primer, 1/30 s. Neki fotograf, iz sopstvenog iskustva, utvrdio je da trideset posto fotografija ispada oštro, a 70 neoštro, što bi bila prilično prihvatljiva vrednost. Šta on treba da radi ako već nema stativ, a mora da snima ono što se pred njim odvija? Najbolje je da napravi najmanje četiri fotografije jednu za drugom, očekujući da će s verovatnoćom od 30 procenata da dobije bar jednu dobru fotografiju. Ako dobije dve, to je u redu, a ako je situacija vrlo važna i postoji šansa da ne dobije nijednu dobru od četiri fotografije, neka okine još koji put, bar digitalni snimci ne koštaju ništa dok se ne stave na papir. Što je ekspozicija kraća, to je procenat dobijenih dobrih fotografija veći, onda se može snimiti manje puta, ali za važne situacije ja bih ostao kod brojke 2, jer uvek može nešto da se dogodi.

Pri snimanju pokretnih predmeta, pa i portreta gde se izraz lica menja, vredni da se koristi stativ ili jako kratka ekspozicija, tako da se poveća sigurnost dobijanja oštre fotografije na skoro sto procenata.

OBJEKTIVI KOJI SUZBIJAJU VIBRACIJE

Ovi objektiv su, u stvari, novina u fotografiji. Oni u sebi sadrže jedan element koji pod uticajem žiroskopa zadržava isti položaj u slučaju drhtanja ruke, odnosno, fotoaparata, i povećava verovatnoću dobijanja oštre fotografije s relativno dugačkom ekspozicijom. Te objektiv svaka firma obeležava na svoj način: "Nikon" ih zove VR (Vibration Reduction), dok "Canon" koristi ime IS (Image Stabilizer). Sada postoje fotoaparatus koji imaju taj regulator vibracija ugrađen u kućište (Sony, Pentax), pa dejtstvuju sa svakim objektivom kojim se snima. "Canon" i "Nikon" taj uređaj ugradili su u objektiv fotoaparata, te ako objektiv nema oznaku IS ili VR, on nema funkciju redukcije vibracija. Ovde ne treba očekivati nemoguće. I s ovim objektivima postoje vrednosti ekspozicije gde će snimatelj da napravi sto posto greške. Za dva snimatelja isti objektiv, na istom kućištu, daće različite rezultate jer i bez redukcije vibracije oni bi imali različite procenata uspeha prilikom snimanja. To je potpuno normalno.

Ako neko ima visok procenat sigurnosti sa, recimo, brzinom od 1/60 s, s objektivom VR (odn. IS), on će taj isti stepen sigurnosti postići i brzinama od 1/15 s ili 1/8 s (otprilike 3-4 otvora blende).

Ja sam bio sumnjičav kada su u pitanju takvi marifetluci, kao što je VR. Međutim, pokolebalo me je ono što sam pročitao u jednom popularnom foto-časopisu. Na pitanje čitaoca vredni uložiti pare u VR objektiv, odgovor redakcije bio je da ne poznaju nijednog fotografa koji je bio nezadovoljan zbog posedovanja ove funkcije. Zato sam sa mešavinom skepse i radoznalosti pre kratog vremena napravio prve snimke s mojim novim VR objektivom. Moram biti iskren – iznenadio sam se dobijenim rezultatima. Nisam očekivao čudesa, ali rezultat, koji i čitaoci mogu da vide, prijatno me je iznenadio. Snimao sam u predvečerje ili čak noću u gradovima kroz koje sam prolazio, pretpraznično kićenje i osvetljenje iz slobodne ruke, čisto da vidim gde su mi granice.

Priručni stativ napravljen od zapušača i zavrtnja 1/4 inča

Moj primer pokazuje kako jedan nepoverljiv fotograf može da promeni mišljenje o ovoj vrsti objektiv. Ipak, skrećem pažnju na to, da ovo nije magičan izum za sve vrste pomeranja fotoaparata i vibracija. I pomoću ovih objektiv može da se napravi pomaknuta fotografija. Nisu sve kritične vrednosti iste za sve. Od srca bih preporučio svakome da pre nego što počne da razmišlja o VR (IS) objektivu, uspostavi neku vrstu svog profila: koliki procenat uspešnih fotografija pravi s kojom ekspozicijom. Na osnovu toga svako za sebe može da napravi prilično jasnu predstavu šta može da očekuje od VR objektiv. Čak i kada ne postoji mogućnost neposredne kupovine VR objektiv, nije na odmet znati svoje granice i ponašati se kako sam opisao u prethodnom poglavlju.

KADA NEMA NI STATIVA NI VR (IS) OBJEKTIVA...

Ovo su, nažalost, česte situacije. Tu postoji čitav niz dosetki ili rešenja. Jedno rešenje jeste da se koristi kesica sa žitom, pasuljem ili nekim sličnim zrnevljem, što Amerikanci nazivaju: "bean bag". Nedavno se pojavila i firma koja pravi te kesice i na njih stavlja vijak kao za stativ, tako da se fotoaparatus može prikaciti kao što se prikacinjne na stativ. Ideja može da se i ukrađe: da se napravi lepa kesa od jakog platna ili pliša i da se na nju ugradi zavrtnj s tanjirićem od nekog odbačenog stativa ili pak napravi cela kontrukcija korišćenjem zavrtnja četvrtine inča. Zatim, takav zavrtnj može da se pričvrsti za plutani zapušač. Ja sam sa tom idejom objavio člančić u časopisu *Popular Photography* i kao "honorar" dobio torbu za fotoaparatus. Pampur s takvim zavrtnjem može se držati na dnu torbe, a flaša od vina ili kisele vode može da bude priručni stativ!

Fotoaparatus može da se nasloni i pritisne, radi bolje stabilnosti, uz dovratak, ormar ili zid, i u tako stabilnom položaju okine. Ako prst nije dovoljno siguran za okidanje, treba koristiti samookidač. Jednom prilikom, snimajući neki tepih, fotoaparatus sam doslovce zalepio dvostruko lepljivom trakom za očni plafon. Da ne govorim da sam fotoaparatus lepilo ili zaglavljivao za lustere, lampe i slično.

Ovome nema kraja – sve što može da osigura da fotoaparatus mirno okine i ne pokaže grešku pomicanja tokom ekspozicije – dobro je rešenje.

NEKOLIKO UPOZORENJA

Iako su VR objektiv blagodat božja za onog kome trebaju, ipak oni imaju i svoje mane. Pre svega, obrtanje žiroskopa troši energiju baterije.

1/25 s, f/5, Nikon D80, Nikkor zoom VR 18 - 200 mm

Ako se fotoaparatus koristi s normalnim objektivom, bez funkcije VR, kapacitet njene baterije je veći, nego kada se koristi s objektivom VR koji je uključen. Možete zaključiti sami: kada vam ne treba funkcija VR, jednostavno je isključite. Zatim, ti objektiv su osjetljiviji na prašinu i vlagu. Ovo je naročito izraženo kod zum objektiv gde se ceo prednji deo pomera i ima efekat pumpe, pa postoji mogućnost usisavanja prašine i vlage. Nažalost, popravke ovakvih kvarova veoma su skupe (kao i sve popravke fotoaparata), a što je još važnije, ovi objektiv koštaju više nego isti takvi objektiv bez funkcije VR (odnosno IS).

Na kraju, da biste bili skoro potpuno sigurni da tokom ekspozicije neće doći do pomicanja, kombinujte sledeće mere:

- koristite što kraću ekspoziciju u datoj situaciji;
- podesite ISO brojku na višu osjetljivost, nađite dobar odnos elektronskog šuma i kvaliteta slike;
- koristite stativ ili priručni oslonac;
- pravite više snimaka, procentualno više, naročito kada je mogućnost pomeranja velika, a ako je ta mogućnost manja, procentualno manje;
- za okidanje koristite telekomandu ili samookidač ako pritiskanje prstom dodaje pokret;
- upotrebljavajte VR (IS) objektiv.

Možda će ovo razmatranje malo da razočara one koji su očekivali da IS (VR) objektiv reše sve probleme neoštine zbog pomeranja. Mene je VR objektiv vrlo zadovoljio i rado ga koristim, naravno, imajući sve rečeno na umu.

MR. VLADIMIR ČERVENKA

"Arheologija (istorijska disciplina o materijalnim spomenicima iz vremena kada nema pisanih izveštaja ili su oni nepotpuni) koristi fotografiju kao dokument za popularizaciju i metodu naučnog istraživanja. Najkarakterističnije za fotografiju u arheologiji jeste verna reprodukcija predmeta materijalne kulture kao što su: keramika, koštani, kameni, metalni i drveni predmeti, alat, nakit, oružje, tkanine, koža, pruća, kosturi, kosti i lobanje, ili njihovih otisaka u glini, kamenu i sl. Predmeti se fotografišu pretežno izolovano, na neutralnoj pozadini (crno-belo i u boji), ili direktno na mestu nalaza, u tipičnoj situaciji. Od posebnog značaja za naučna istraživanja i popularizaciju jesu fotografije preseka zemljanih slojeva i fotografije pejzaža. U modernoj arheologiji koristi se i aerofotografija (infracrvena fotografija), koja pomaže pri otkrivanju tipičnih formacija pejzaža, utvrđenja, nasipa, gradišta. Takođe primenjuju se i makro i mikrofotografija pri studijama nežnih filigranskih nakita, numizmatike, pri analizi materijala, njegove strukture i hemijskog sastava. Za popularizaciju arheologija koristi situacione i radne snimke. Na taj način nastaje hronika arheoloških nalaza i radnog postupka. U širem smislu, u arheologiji se primenjuju i dokumentarne fotografije drugih žanrova (arhitektura, umetnički predmeti, reprodukcija slika i dr). Fotografija služi i za dokumentaciju pri izradi arheoloških mapa. Fotografiska arheološka dokumentacija nezaoobilazna je u međunarodnoj saradnji. Ona je sredstvo brze informacije, upoređenja i sporazumevanja."

Žute posude iz Čelareva. Fotografija: Mitar Trnić

Arheološka fotografija

ZA ARHEOLOŠKU FOTOGRAFIJU BITNO JE DA SADRŽI ODREĐENU INFORMACIJU. U TOM SMISLU GOVORIMO O INFORMATIVNOJ FOTOGRAFIJI, KOJA NASTAJE IZ PRAKTIČNIH POTREBA DRUŠTVENE KOMUNIKACIJE

Ova odrednica iz enciklopedije (SNTL "Praktična fotografije", Prag, 1972) bila je jedina polazna referenca kada se autor ovog teksta prvi put, početkom osamdesetih godina prošlog veka, susreo se sa konkretnim zadatkom na snimanju arheološke fotografske dokumentacije na lokalitetu "Čelarevo". Nešto kasnije, u domaćoj stručnoj literaturi, naišao sam na "Priručnik za arheološka istraživanja" (M. Garašanin, Beograd, 1952) u kome je bilo sažeto uputstvo o snimanju fotografske arheološke dokumentacije, koje citiram zbog toga što ono jezgrovito precizira ulogu fotografije u arheologiji: "Moderna arheološka iskopavanja ne mogu se zamisliti bez fotografske dokumentacije. Svaku karakterističnu pojavu, kao i svaki detalj, neophodno je potrebno snimiti. Pri tome je nužno

da se radi sigurnosti svaki snimak učini dva puta, kako se ne bi dogodilo da ne uspe. Svaki objekat mora se snimiti sa više strana, iz svih karakterističnih položaja, kako bi fotografski snimak o njemu dao što potpuniju sliku. Potrebno je, takođe, snimati ne samo celine i detalje nepokretnih objekata nego i same pokretne objekte "in situ", kako bi se video njihov tačan međusoban položaj i odnos. Isto tako, profil se fotografiše, deo po deo, tako da se ove fotografije mogu dalje povezati u jednu celinu. Ovakve fotografije služe kao dopuna i potvrda onoj dokumentaciji koju daju tehnički crteži. Kod modernih arheoloških iskopavanja vrlo je važno i nalazi sve više primene vertikalno snimanje osnova – "planphotographie". Ovo se postiže pomoću naročitih konstrukcija s lestvicama visokim nekoliko metara, na koje se fotoaparatus

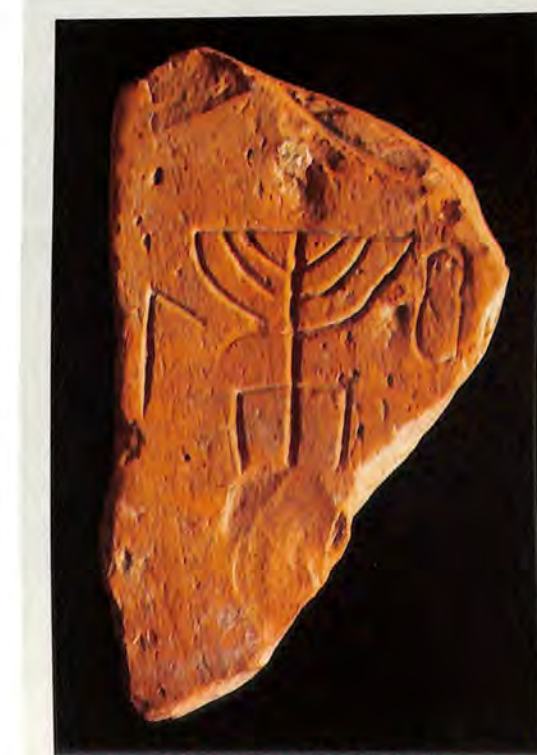

Grifon, okov s oglava konja. Fotografija: Mitar Trnić

postaviti vertikalno tako da snima osnovu iz ptičje perspektive. Takav način rada primenjen je, na primer, u Siplingenu (Siplingen) gde je snimano s visine od četiri metra. Na ovaj način fotografisani su jedan za drugim delovi osnove, tako da su se oni zatim mogli spojiti u celinu, čime je dobijen fotografski snimak cele osnove.

DEFINICIJA ARHEOLOŠKE FOTOGRAFIJE

U žanrovskoj klasifikaciji uočavamo tri osnovne grupe: 1. reportažna i publicistička fotografija; 2. dokumentarna i naučna fotografija; 3. likovna, kreativna, dekorativna fotografija. Informacija koju fotografija sadrži ima uvek praktičnu vrednost, može da uslovi dalje odlučivanje gledalaca i to neposredno ili tek u budućnosti u kombinaciji sa drugom informacijom. Služi, pre svega, za prikazivanje izgleda predmeta, vremenskih sekvenci, prizora ili događaja. Tipičan predstavnik informativne fotografije jeste dokumentarna fotografija koja je preuzela pretežan deo zadataka informativnog slikarstva i neizostavna je u nauci. Dokumentarnost je osobina koja proizlazi iz mogućnosti fotografije da verno reprodukuje stvarnost. Dokumentarna fotografija svedoči i dokumentuje identičnost ličnosti, predmeta, događaja, govori o njihovim osobinama, o prostoru, sredini i vremenu. Ona u najširem smislu uvažava faktičku stvarnost, informiše, beleži, ali istovremeno i stilizuje izrezom, kadrom, dinamikom, tonalitetom, vremenskim odsekom. Svrha dokumenta jeste da overi istinitost, identičnost predmeta, osoba, događaja, stavova. Dokumentarna fotografija može da bude subjektivna, autorska, s naglašenom emotivnom komponentom, i objektivna – s naglašenom informativnom komponentom. Prvu grupu, čiji je cilj da izazove i određeni estetski doživljaj, označavamo kao stvaralačku dokumentarnu fotografiju, a drugu definišemo kao naučnu dokumentarnu fotografiju čija je osnovna karakteristika verno prikazivanje stvarnosti. Procenu slike stvarnosti, u ovom slučaju, autor prepušta isključivo gledaocu na taj način što

Menora, predstava jevrejske sedmokrake svetiljke. Fotografija: Vladimir Červenka

lišava fotografiju emotivnih komponenti, istovremeno naglašavajući informativne komponente. Na osnovu navedenog, arheološka fotografija pripada drugoj grupi žanrovske fotografske klasifikacije i to podgrupi naučna dokumentarna fotografija.

IZRADA ARHEOLOŠKE FOTOGRAFSKE DOKUMENTACIJE

U arheologiji fotografija se koristi prilikom rekognosciranja terena, pri terenskim iskopavanjima i za muzeološku obradu materijala. Kod svake od ovih delatnosti zahtevi su drugačiji, zbog čega i fotografski pristup obrade informacija mora da bude različit. Izradi arheološke fotografske dokumentacije ne možemo pristupiti na način na koji to čine milioni amatera prilikom snimanja fotografija za uspomenu (porodičnih, turističkih itd.), već isključivo na profesionalan način koji odgovara ovoj naučnoj disciplini. Kako je savremen čovek pretežno vizuelan tip, zbog toga je svet preplavljen vizuelnim informacijama, saopštenjima i dokumentima visokog profesionalnog kvaliteta, nastalim pretežno fotografskim ili kinematografskim putem koji zastupaju stvarnost i često se izjednačavaju s originalom. Događaj zebeležen fotografskim zapisom postoji i u budućnosti, bez obzira na to što je odavno prošao i što je neponovljiv. Većina arheoloških lokaliteta završava svoje postojanje terenskim

iskopavanjem i ustupa mesto kulturnim delatnostima sadašnje ljudske generacije. Arheološka fotografska dokumentacija, pored funkcije koju ima prilikom muzeološke obrade materijala, treba da sačuva vizuelni događaj koji je doživeo arheolog prilikom iskopavanja za buduće generacije i da potvrdi stvarnost događanja.

SVETLO KAO NAJVAŽNIJI PREDUSLOV DOBRE FOTOGRAFIJE

Najbitniji uslov za nastanak fotografije (svetlo) jeste svetlo i zato u ovom izlaganju njemu posvećujemo posebnu pažnju. Pretežni deo populacije koja se na neki način bavi fotografijom posmatra i prihvata svetlo kao prirodnu pojavu, tj. razmišlja o njemu kao o uslovu koji je nepromenljiv, a dovoljno je izmeriti njegov intenzitet kako bismo dobili tehnički, sadržajno i likovno "savršenu" fotografiju. Pri tom, tu je i veliki izbor fotoaparata s mnoštvom sofisticiranih programa za merenje svetla koji mogu da reše sve probleme u vezi s njim, pa čak i da automatski uključe blic kada se za to ukaže potreba, a fotografu ostaje samo da odabere motiv i pritisne okidač. Naravno, rezultati takvog pristupa uglavnom su razočaravajući, pre svega zbog toga što većina "fotografa" nije svesna da je svetlo najbitniji preduslov za nastanak dobre fotografije i da svaki pojedinac koji se bavi fotografijom mora da razvija u sebi smisao za svetlo i da nauči kako da se ophodi prema njemu i radi s njim. Uostalom, učiti fotografisati ne znači samo razvijanje specifičnog manualnog umeća već, pre svega, razvijanje intelektualnog potencijala.

U fotografskoj praksi susrećemo se sa svetlosnim izvorima kojima možemo da manipuliramo i s onima kod kojih to nije moguće. U studiju i enterijeru radimo s izvorima svetla koje kontroliramo (studijska rasveta), dok smo u eksterijeru upućeni pretežno na rad s nestalnim dnevnim svetlom koje nije pogodno za manipulisanje. Po istoj logici možemo da podelimo predmete i motive koje snimamo. Portret ili figuru možemo da snimimo u studiju, enterijeru ili eksterijeru, možemo da upravljamo njima, tj. da ih kontroliramo. Pejzaž ili arhitekturu ne možemo da prenesemo u studio, niti na drugo mesto, možemo da ih snimimo isključivo u eksterijeru pri raspoloživom svetlu, ne možemo da manipuliramo sa njima već samo da ih kontroliramo. Kada radimo sa svetlosnim izvorima i predmetima kojima možemo da rukujemo, koristimo metodu aranžiranja svetlosnih situacija, modela i rekvizita, a ukoliko njima ne možemo da upravljamo – metodu iščekivanja odgovarajućih atmosferskih i svetlosnih prilika, godišnjih doba i sl.

ŠKOLA FOTOGRAFIJE: ARHEOLOGIJA

Ali, ako već ne možemo da manipuliramo svetlom, možemo da kontroliramo i predviđamo svetlosne situacije. Prilikom rekognosciranja terena i terenskih iskopavanja upućeni smo skoro isključivo na korišćenje dnevnog svetla, tj. na metodu isčekivanja, a kod muzeološke obrade materijala – na metodu aranžiranja.

U toku dana položaj sunca menja se neprekidno, a u zavisnosti od toga menja se i ugao pod kojim padaju svetlosni zraci. Rano ujutro i kasno uveče ugao je veoma mali (3°) – senke su dugačke. Leti, u podne, svetlosni zraci padaju vertikalno (90°) – senke su kratke i smeštene neposredno ispod predmeta, u oba slučaja svetlo je kontrastno, i na fotografiji deluje neobično, čak neprirodno. Najpovoljniji ugao svetlosnih zraka jeste kada se sunce nalazi približno na 45° u odnosu na horizont: u letnjim mesecima to su dnevni intervali od 8.30 do 11 i od 14 do 18 sati. Zimi možemo da koristimo i podnevno svetlo zbog toga što sunčevi zraci padaju pod znatno manjim uglom, a korisni vremenski interval je kraći – od 9.30 do 14.30 sati. Što se tiče smera, preporučljivo je koristiti levo ili desno prednje, bočno ili kontrastno svetlo, koje naglašava plastičnost i reljefnost predela, kontrast između osvetljenih i neosvetljenih partija i ističe dubinu prostora. Prednje osovinsko svetlo, kada se sunce nalazi iza naših leđa, treba izbegavati zbog toga što ono potire plastičnost i dubinu, senke su (budući da padaju neposredno iza predmeta) iz našeg ugla praktično nevidljive i nemaju nikakvu funkciju, fotografija gubi kontrast i postaje bezlično siva.

Konjanički grob, detalj lobanje konja, "in situ". Fotografija: Vladimir Červenka

Osovinsko kontrastno svetlo deluje efektno, ali ga fotografi s manje praktičnog iskustva teško mogu savladati zbog prevelike razlike u nivoima osvetljenja, tj. kontrasta između osvetljenih i neosvetljenih partija. U našem slučaju neupotrebljivo je zbog toga što ono naglašava emotivnu, a potiskuje informativnu komponentu fotografije.

Jedna od važnih osobina svetla jeste njegov karakter. Razlikujemo dva tipa: usmereno i raspršeno (difuzno) svetlo. Kod usmerenog svetla zraci su raspoređeni paralelno – sunčevo svetlo, ili se šire pravolinijski iz jedne tačke na sve strane – "gola" sijalica bez reflektora, dok se kod raspršenog svetla šire haotično, u svim pravcima. Razlika između ova dva tipa svetla veoma je bitna u fotografiji zbog toga što predmet osvetljen usmerenim svetlom izgleda drugačije od predmeta osvetljenog raspršenim svetlom. Usmerenim svetlom uvodimo u fotografiju kao likovni i materijalni element izrazitu senku, dok kod raspršenog svetla računamo pre svega na tonalne kvalitete samog predmeta, što može da nam bude od velike koristi pri vernom oslikavanju predmeta ili rešavanju problema u vezi s likovnim uobličavanjem slike. "Idealno" raspršeno svetlo, u pravom smislu te reči, u prirodnim uslovima postoji samo u magli, a pod veštačkim uslovima u unutrašnjosti osvetljene bele lopte, dok je u svim drugim situacijama manje ili više izražena senka. Delimično raspršeno svetlo u prirodnim uslovima dobijamo kada je nebo potpuno prekriveno oblacima, a u ateljeu pomoću specijalnih svetiljki ili ubacivanjem difuznih površina ispred reflektora. Što je veća difuzna površina i što je bliža predmetu koji snimamo, raspršenost svetla

je veća; s povećavanjem udaljenosti raspršenost svetla brzo opada. Posebnu pažnju treba posvetiti senkama – one nam pomažu da istaknemo plastičnost predmeta i predela, pomoću njih naglašavamo ili potiskujemo kontrast slike. Dok kod emotivnih i kreativnih zapisa senke igraju veoma važnu ulogu likovnih elemenata, bivaju mnogo izražajnije i zauzimaju veće površine na slici, kod fotografija informativno – opisnog karaktera njihova površina trebalo bi da bude relativno mala kako ne bi ometala opažanje detalja. Senkom možemo da eliminišemo detalje i površine koje smetaju ili su likovno nepoželjne, a to postizemo isčekivanjem povoljnog položaja sunca ili oblaka. Po sunčanom danu bez oblaka senke su jače, zasićene i kontrastnije. S pojavom oblaka one postaju mekše, manje kontrastne i prozirne, a nestaju kod potpunog naoblacjenja. Stari, klasični majstori više su voleli da rade sa svetlom i senkom, dok se u savremenoj pejzažnoj fotografiji često koriste osobine raspršenog – difuznog svetla koje emituju oblaci. Ovim svetlom uvodimo u priču određena raspoloženja i posebnu atmosferu. Prednosti ovog svetla jesu nežni polutonovi, meko modelirani predmeti, dok sniženi kontrast možemo ubrojiti kako u prednost, tako i u manu. U ovom slučaju kontrast ne možemo regulisati pomoću svetla i senki jer tonalitet i kontrast slike zavise isključivo od faktora relativnog zacrnjenja, odnosno stepena refleksije površina koje se nalaze u vidnom polju. Difuzno svetlo koristimo kada želimo da naglasimo tonalitet, kolorit i materiju površina, a usmereno kada naglašavamo reljefnost i prostornost predmeta.

Svi nalazi su s lokaliteta Čelarevo – nekropola, arheolog Radovan Bunardžić.

FOOD ART BY

Valter Piergiovanni

FEDERAZIONE ITALIANA CUOCHI
SECTION SERBIA

VALTER PIERGIOVANNI
PRESIDENTE

RESTORAN
madera

OSN. 1937

BULEVAR KRALJA ALEKSANDRA 43, 11000 BEOGRAD - REZERVACIJE NA TELEFONE: (011) 323-1332, 324-7148 - WWW.MADERARESTORAN.COM

Zašto RAW

OD OVOG BROJA POČINJEMO SERIJU TEKSTOVA KOJA ĆE VAM POMOĆI DA USAVRŠITE PROCES OBRADJE FOTOGRAFIJA OD SNIMANJA, PA DO IZRADE, BILO U KUĆI – NA SVOM ŠTAMPAČU ILI U FOTOGRAFSKOJ RADNJI – NA DIGITALNOM PRINTERU. IAKO SE SVI PROIZVOĐAČI TRUDE DA OPREME SVOJE MODELE RAW OPCIJOM, PA ONA DANAS POSTOJI I U MALIM, KOMPAKTNIM DIGITALNIM FOTOAPARATIMA, VEOMA JE MALI BROJ KORISNIKA KOJI KORISTE OVAJ FORMAT PRILIKOM FOTOGRAFISANJA. POKUŠAĆEMO TO DA PROMENIMO

Ono po čemu se RAW (sirovi) format razlikuje od svih ostalih formata koje koristimo prilikom fotografisanja jeste snimanje čistih podataka koji stižu s čipa. Na taj način čuva se maksimum kvaliteta originalnog snimka, postiže veća kreativna kontrola i uklanjaju prepreke koje postavlja obrada snimka u fotoaparatu.

Osnovni prozor Photoshopovog potprograma za rad s RAW fajlovima

a one načinjene po mraku biće izuzetno zrsnate, tj. imaće veoma izražen kolorni šum. Stariji modeli boljih digitalnih fotoaparata imali su i TIFF format kao opciju, ali njega postepeno potiskuje RAW. Pa šta je to što ovaj format ima a drugi nemaju, i po čemu se razlikuju? Kao prvo, RAW format ne može se (još uvek) direktno koristiti za izradu fotografija, što znači da svaki snimak moramo ponaosob otvarati i obraditi, ali su prednosti koje donosi velike. U svetu postoji trend omasovljavanja korišćenja ovog formata, takozvani Open Raw Community, a i pojedine programerske kuće pišu nove programe koji će

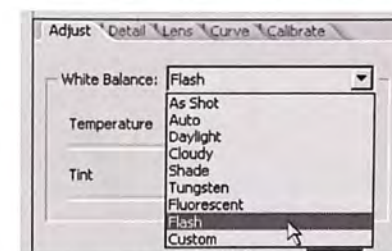
olakšati upotrebu fotografija u ovom formatu, nešto slično upotrebi TIFF fajlova. Kompanija "Adobe" ponudila je mali program zvani DNG (Digital Negative), konverter koji originalan RAW fajl pretvara u nov format koji možemo otvoriti i na računaru, u kome nije instaliran program kojim se otvaraju ovi fajlovi, a stiže uz fotoaparat. RAW fajlovi konvertovani u DNG format mogu u sebi sadržati i originalan fajl koji je kasnije moguće izdvojiti. Korišćenje ovog programa, iako ga pojedinci kritikuju, može

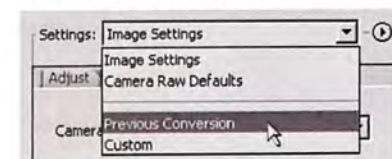
biti dobro i za arhiviranje, pogotovu što na taj način možete uvek znati koje ste fajlove odabrali jer oni imaju novu ekstenziju – DNG. Pored nabrojanih mogućnosti, prednost korišćenja ovog formata jeste i u tome što nećete imati problema sa snimcima urađenim starijim modelima fotoaparata koje noviji programi sve manje podržavaju, jer je danas u upotrebi preko dvesta tipova RAW fajlova, a izrada programa koji bi ih sve podržavali postaje izuzetno komplikovana.

RAD S RAW FAJLOM

Prednosti snimanja u ovom formatu vidimo odmah nakon klika na fajl. Svaki parametar snimljene fotografije može biti korigovan, a nedo-

Osnovno podešavanje balansa belog

Jednom urađena podešavanja mogu se primeniti na sve snimke ili sačuvati za kasniju upotrebu

staci snimaka u formatu JPEG sada se još više ističu. Moramo da napomenemo da govorimo o potprogramu unutar Photoshopa, a ne o osnovnim i često šturim programčićima koje u vidu

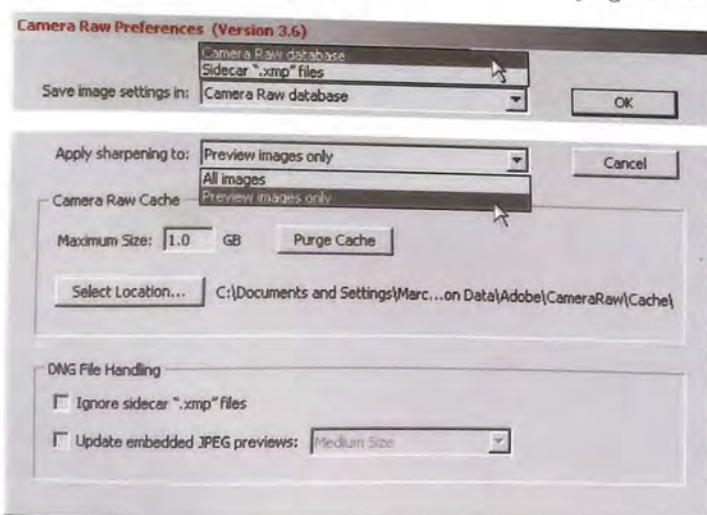
Izgled gotove fotografije nakon završne obrade

podataka isporučuju proizvođači. Takođe, treba reći i to da postoji veliki broj specijalizovanih programa za rad s RAW fajlovima.

Kombinacijom kontrole ekspozicije, osvetljenosti i kontrasta mogu se ublažiti, ako ne i potpuno izbeći najkritičnija mesta, a to su oni delovi fotografije snimljene pod kritičnim osvetljenjem na kojima nema detalja: potpuno zapašena crna područja i potpuno bele, preosvetljene površine. Ukoliko smo zaboravili ili nismo dobro podesili balans belog, možemo ili odabrati jednu od ponuđenih opcija uobičajenih načina fotografisanja, ili fino podesiti temperaturu boje svetla. Još je bolja metoda pronaći na fotografiji belo ili neutralno sivo mesto, aktivirati pipetu balansa belog i kliknuti na to mesto, čime programu daje- mo potrebne parametre za automatsku korekciju.

IZOŠTRAVANJE, ŠUM I ABERACIJE

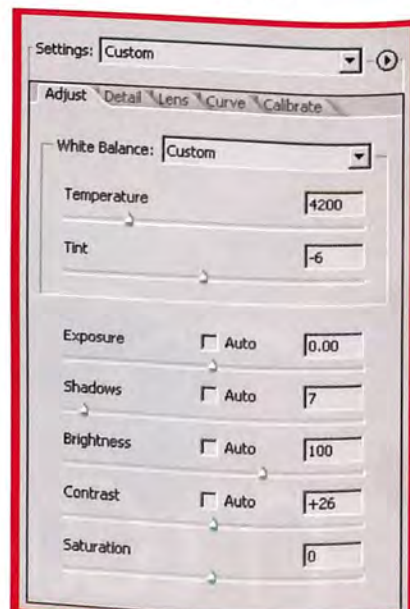
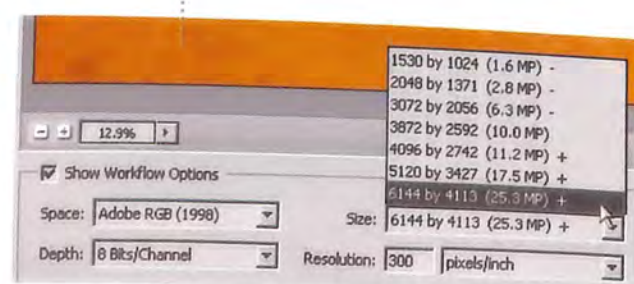
Nakon podešavanja ovih osnovnih parametara imamo još pregršt opcija. Prva na koju nailazimo jeste izoštravanje. Preporuka je da se fotografije ne izoštravaju tokom otvaranja, već na kraju kompletne obrade, jer višestruko izoštravanje utiče na gubitak kvaliteta. Jedna od veoma važnih mogućnosti jeste i kontrola kolornog šuma. Ovaj problem digitalnih fotoaparata, koji se javlja kao posledica snimanja s visokom osetljivošću ili dugim ekspozicijama, moguće je u znatnoj meri ublažiti pažljivim podešavanjem vrednosti redukcije šuma. Ovu mogućnost, nažalost, koristi mali broj fotografa, a u kombinaciji s opcijama za smanjenje šuma

Globalna podešavanja potprograma za obradu RAW fajlova u Photoshopu CS2

Alati za obradu fotografija: lupa, ruka, pipeta za korigovanje balansa belog, pipeta za kolorne uzorke, krop, alatka za ispravljanje horizontalnih i vertikalnih linija i alati za rotiranje

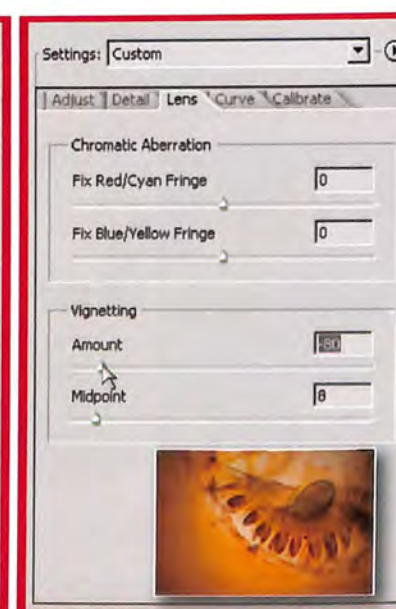
Podešavanje kolornog prostora i količine bita po kanalu, rezolucije i veličine otvorene fotografije (u pikselima)

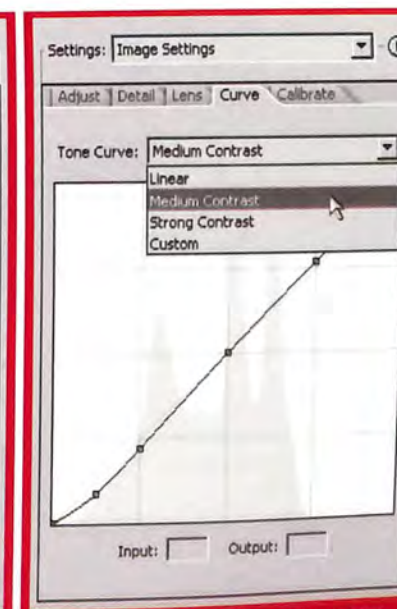
1 Osnovna podešavanja koja možemo uraditi jesu: balans belog, eventualne obojenosti (štih), korekcije ekspozicije, intenziteta senki, osvetljenja, kontrasta i zasićenosti boja. Možemo iskoristiti i podešavanja koja smo upotrebili za prethodni snimak

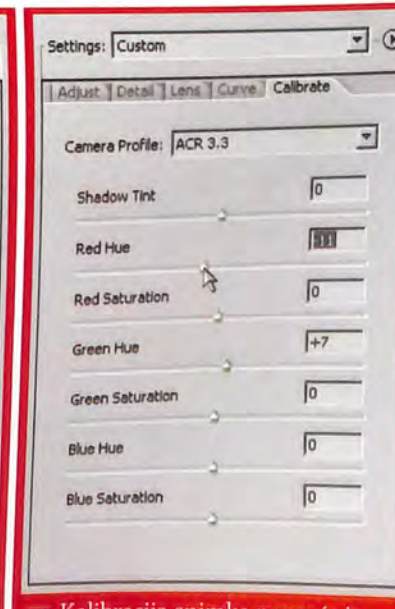
2 Druga kartica daje nove opcije kao što su: izoštravanje snimka, omekšavanje luminance i, veoma važna opcij, redukcija kolornog šuma. Kao što se može videti, nama je opcija izoštravanja isključena, tj. daje izoštravanje samo radni prikaz.

3 Korekcije nepravilnosti koje izazivaju hromatske aberacije objekta možemo ispraviti opcijama koje nalazimo na trećoj kartici. Druga zanimljiva mogućnost jeste kontrola vinjetiranja koja se javlja na fotografijama snimljenim pojedinim objektivima.

4 Uobičajeno podešavanje putem kontrolne krive nalazi se na četvrtoj kartici i pruža veliki broj mogućnosti, od podešavanja, do raznih efekata o kojima ćemo pisati u sledećim tekstovima. Tonska kriva ima i mogućnost jednostavnog izbora kontrasta.

5 Kalibracija snimka moguća je opcijama na petoj kontrolnoj kartici. Tu možemo podesiti obojenost senki ali i količinu i zasićenost sva tri kolorna kanala. Na taj način imamo potpunu kontrolu nad konačnim izgledom fotografije koju obradujemo.

ŠKOLA DIGITALNE FOTOGRAFIJE: DIGITALNA FOTO-LABORATORIJA

tokom samog snimanja (koje danas ima većina digitalnih fotoaparata), snimanje s visokim osetljivostima prestaje da bude bauk. Većina fotografa ne koristi opciju uklanjanja šuma u fotoaparatu jer je dugotrajna (za deset sekundi ekspozicije, s podešenom osetljivošću na 400 ASA i s uključenim redukcijama šuma za dugu ekspoziciju i visoku osetljivost fotoaparatu treba

minimum deset sekundi rada), pa je vreme do sledećeg snimka izuzetno dugo. Još jedna od važnih mogućnosti jeste i korigovanje grešaka hromatskih aberacija i vinjetiranja, koje nastaju zbog upotrebe lošije korigovanih i jeftinih objektivna, a pojavljaju se u vidu tankih obojenih površina na granicama kontrastnih površina. Kontrolu vinjetiranja možete i kreativno

iskoristiti za blago potamnjenje uglova kojim usmeravate pogled i ističete središnji deo fotografije.

Na kraju rada možemo iskoristiti i standardnu krivu koja nam, ukoliko kontrolne tačke pomeramo van uobičajenih vrednosti, daje mogućnost dobijanja najraznovrsnijih kolornih efekata.

AUTOMATIZACIJA I HDR SNIMCI

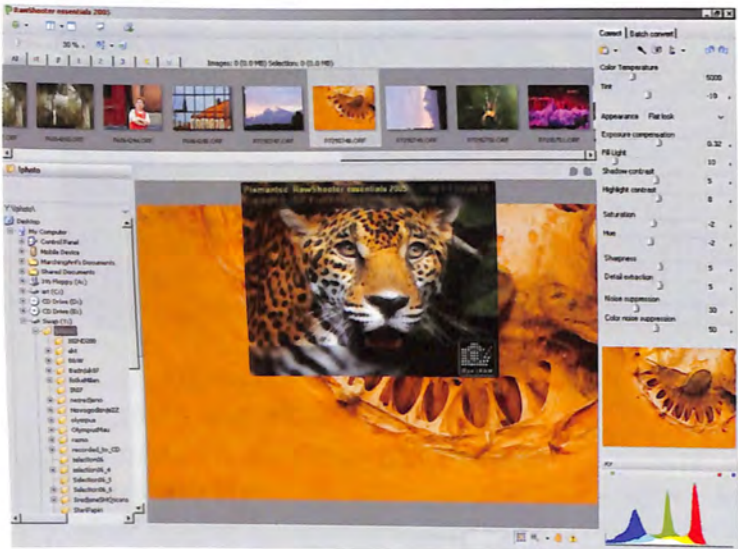
Problem pojedinačnog otvaranja svakog fajla možemo ublažiti izradom akcije, tj. snimanjem svakog koraka

koji radimo i kasnije primene u tzv. Batch procesu. Otvaranje i kontrola snimka daju nam mogućnost i da od jednog dobijemo dva snimka koja se razlikuju po osvetljenosti pojedinih delova i da ih kasnije spojimo, bilo ručno ili automatizovanom opcijom Merge to HDR. Ukoliko, na primer, imamo fotografiju pejzaža sa svetlim nebom i tamnim krajolikom, otvorićemo dve fotografije: jednu s podešavanjem koje će istaći oblake i nebo i drugu prilagođenu samom pejzažu. Ove dve fotografije postavimo jednu preko druge i jednostavno obrišemo delove koji nam ne odgovaraju ili taj posao prepustimo automatskim opcijama programa.

IZBOR PROGRAMA

Danas postoji veliki broj programa namenjenih otvaranju snimaka u ovom formatu i svi oni razlikuju se po broju opcija koje imaju. Jedan od programa koji smo imali prilike da isprobamo jeste i Pixmantec RawShooter Essentials, koji stiže u Corel X3 softverskom paketu. Ima veoma lep korisnički interfejs u kome se vide pretraživač i minijaturni prikazi, ali i sva potrebna podešavanja, pa može biti veoma dobar izbor za korisnike programa ovog proizvođača.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Mit o JPEG-u

PRE NEKOG VREMENA ODGOVARALI SMO NA JEDNO ZANIMLJIVO PITANJE KOJE NAM JE TELEFONOM POSTAVIO NEKO OD ČITALACA: DA LI SE VIŠESTRUKIM OTVARANJEM FOTOGRAFIJE KOJA JE SNIMLJENA U JPG FORMATU NA KOMPAKT-DISK GUBI NJEN KVALITET?

Da bismo objasnili ovo na najbolji način, moramo da vas podsetimo da postoje dve vrste memorije: RAM i ROM. Prvi tip memorije (Random Acces Memory) dozvoljava i pisanje i čitanje i tu se ubrajaju: hard i flopi diskovi, memorijske kartice, a uz odgovarajuće programe, koji nisu preterano u upotrebi, i RW (rewritable) CD i DVD mediji.

Drugi tip memorije nosi naziv ROM (Read-only Memory) i, kao što mu ime govori, ovakvi mediji mogu se samo čitati. Jednom narezan CD ili DVD disk pripada ovoj grupi i vašem fajlu u bilo kom formatu ne može se desiti ništa, jer se nikakva promena ne može upisati na taj disk. Originalnom prvom zapisu neće se desiti ništa iako je disk otvoren za višestruko snimanje, jer čak i da narežete novu varijantu istu fotografije, ona stara ostaje na kompaktnom disku i može se pronaći odgovarajućim programima. Isto tako, fotografije možete premeštati po folderima, kopirati i pregledavati koliko god hoćete puta bez ikakvih

posledica jer nema nikakvih promena, pa se ništa i ne menja u originalnom fajlu. Uticaj čuvene kompresije, koja je i glavni razlog ovim strahovima, na kvalitet fotografije potiče od načina na koji se ona primenjuje. Fotografija se deli u određeni broj kvadrata, i svaki od tih kvadrata se kompresuje. Što je manja fotografija i što je stepen kompresije veći, ti kvadrati su više primetni. Ipak, sve ovo nije toliko strašno u praksi, jer, ukoliko radimo s velikim fotografijama,

ovaj problem teško je uočljiv. Uostalom, pogledajmo primere. Prva fotografija je original, a druga je detalj te fotografije. Treća fotografija snimana je trideset puta na hard-disk s podešenim maksimalnim kvalitetom i nije vidljiv nikakav trag kompresije. Da bismo pokazali uticaj kompresije, četvrtoj fotografiji smanjili smo rezoluciju na 72 piksela i sačuvali je u kvalitetu 3 i tek tada dobili vidljive tragove uticaja JPEG kompresije. Uostalom, ako vas ne mrzi, probajte ovo sami.

M. A.

Više od ERP-a

- ERP REŠENJA
- UPRAVLJANJE ODNOSIMA SA KOMINTENTIMA
- UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA
- B2B
- WEB REPORTING
- REŠENJA ZA MOBILNE UREĐAJE
- INTEGRACIJA SA MS OFFICE

AB SOFT POSLOVNI INFORMACIONI SISTEM

AB Soft d.o.o. / 11000 Beograd, Kneza Miluta 83 / t: +381(11) 30.63.200, 361.37.55 / f: +381(11) 361.31.31 / e: office@absoft.co.yu / www.absoft.co.yu

VLADIMIR JERIĆ VLIDI

Mogućnost da napravimo razgovor s Vladimirom Jerićem Vlidijem, kompozitorom, članom grupe Darkvud Dab (Darkwood Dub), koji s istim intenzitetom radi stvaralački i kritički u teoriji i praksi novih formi izražavanja, ukazala se kao sasvim ekskluzivna. Predstavljamo vam ovaj neobičan kolaž – "novotehnoloških" razmišljanja o fotografiji. Vlidi će vas sigurno ohrabriti da i dalje razmišljate o tome da li predstoji promena u samom načinu mišljenja i terminologiji, da bismo zaista i prešli na digitalni format....

Magnifaks na metli

Venice, 2005

REFOTO: Da li Vi sami posežete za fotoaparatom i u kojim prilikama? I da li tu ima nekih zanimljivih komentara ili anegdota? Koji fotoapararat Vam više odgovara: digitalan ili klasičan?

VLADIMIR JERIĆ: O, ja imam istoriju "amaterizma". Negde pred kraj osnovne i početkom srednje škole rešio sam da se malo bavim i fotografijom. S prijateljem Vladom Svircem organizovao sam malu crno-belu foto-laboratoriju u podrumu. Našu laboratoriju činio je aparat za povećavanje firme "Magnifaks", ne sećam se modela, ali bio je jako veliki i podsećao je na dobroćudnog pokvarenog robota iz starih naučnofantastičnih filmova. Budući da je šipka na nosaču aparata bila vrlo kratka u odnosu na apetite za formatima koje smo imali, zamenjena je metlom, ne samo drškom već celom metlom, i tako je Magnifaks godinama klizio gore-dole po naopako postavljenoj metli. Mi smo eksponirali sve veće formate, sa sve više neočekivanih rezultata i sve manje entuzijazma, dok nam definitivno nije dosadilo. Sećam se da je tada bio problem da se u Jugoslaviji nabave bolje hemikalije i fotopapiri, a u stvari, mi smo imali problem s finansijama jer je to bilo veoma skupo, pa smo nekoliko puta odlazili u Budimpeštu u nabavku. Stotine fotografija koje smo napravili u tom periodu zagubile su se, možda su još uvek u nekim kutijama negde, ali s obzirom na to koliko sam puta menjao mesta na kojima sam živio i šta se sve u međuvremenu desilo, male su šanse da ću ih ponovo videti. Interesantno, jedino čega se zaista dobro sećam iz tog perioda jeste slika Magnifaksa na metli.

Više od petnaest godina nisam se bavio fotografijom, posvetio sam se drugim stvarima, i relativno kasno nabavio sam digitalan fotoapararat koji je sasvim sigurno rešenje mojih potreba. U početku, s fotoaparatom ponovo u rukama, naravno da sam pokušavao da uradim sve ono što nisam mogao nekada, dok sam bio ponosni vlasnik "laboratorije". Prosto, brzina rada, izuzetno mala mogućnost fatalne greške u kadriranju ili eksponiranju, arhiviranje, mogućnost pretraživanja i "preskakanje" laboratorije kao prostora ili procesa nemaju alternativu u analognom svetu. Ljude je lako razmaziti, pa je i taj mali komad plastike i silikona postao previše nezgodan i težak. Nekako podrazumevam da je konstantna mogućnost dokumentovanja prirodno stanje, i sada s nestrpljenjem očekujem kvalitetnija rešenja integrisana u telefone i slične minijaturne uređaje. Naravno da se i meni čini da ćemo uskoro svi nositi veoma male uređaje koji će potpuno objediniti komunikaciju, dokumentaciju i zabavu svih vrsta i formata. Ne treba zaboraviti na mogućnost manipulacije fotografijama u računaru, novom "prirodnom" staništu fotografije. Na drugačije razumevanje medija i određene nove kvalitete koje ljudi pronalaze u digitalnoj fotografiji (verujem da digitalne anomalije i artefakti takođe mogu da budu neočekivani i uzbudljivi). Najzanimljivije fotografije koje sam video u poslednje vreme napravljene su uz pomoć HDR dodatka za Photoshop, ili skenerima modifikovanim da fotografišu.

Ali, prava evolucija fotografije jeste minijaturizacija samih fotoaparata i umrežavanje i "tagovanje" rastuće baze fotografija na Internetu. Nov zanimljiv preokret može da dođe u trenutku kada se softveri za pretraživanje baza podataka ne budu više oslanjali na "tagove" (oznake) koje ljudi upisuju, već budu "razumevali" i klasifikovali fotografije po sopstvenim algoritmima – takav proces "učenja" može znatno ubrzati napredovanje "veštačke" inteligencije i dostizanje očekivane "tačke singulariteta". A sve "pogrešne interpretacije" koje će se događati u tom periodu mogu ljudima da pomognu u razumevanju novog okruženja koje se formira.

Da li vas uzbuna koja se diže oko očekivanih problema u vezi sa špijunažom i privatnošću podseća na neke elemente "sudnjeg dana" pominjanog u religijama, kada će "svi sve znati"? Interesantan paradoks, u svetlu sve potrebnijih diskusija o privatnosti i kamerama koje su u javnim i privatnim prostorima, a van kontrole "objekta" koji se snima, jeste digitalna manipulacija fotografijama i video-sadržajima. Sistemi "bezbednosti i nadgledanja" potpuno se oslanjaju na digitalnu sliku, statičnu ili pokretnu, kao konačan dokaz "realnosti", istinitosti o određenom prisustvu ili činu. S druge strane, softverski alati sa sve većom preciznošću omogućuju manipulaciju ovim "dokumentima realnosti" i sam koncept "dokaza" dovode u pitanje. Prosečan stanovnik Velike Britanije "uhvaćen" je nekom od kamera u proseku trista puta u toku dana. U zemlji koja trenutno ima 4,2 miliona kamera na javnim mestima nije

daleko trenutak kada će se svaka vaša aktivnost pratiti i beležiti. Kako će se ovo razrešiti ostaje da vidimo u bližoj budućnosti – nije mi nemoguće da zamislim neki scenario u maniru Filipa K. Dika u kojem ljudi "uče" da žive s kamerama koje ih snimaju sve vreme, a onda se formira i "pokret otpora", krug ljudi koji znaju da manipulišu tehnologijom i sprečavaju da njihova lična istorija postane deo kolektivnog TV programa. Naravno, servirajući "lažne" slike o sebi i svojim aktivnostima... Izuzetno pažljivo treba pristupiti i mogućem kombinovanju kamera i drugih alata za osmatranje s oružjem i alatima za "delovanje" u realnom vremenu – time se bavio, npr., Vim Venders u filmu "Kraj nasilja".

REFOTO: Kada govorimo o "fotografiji kao umetnosti", da li je ona za Vas crno-bela fotografija ili fotografija u boji?

V. JERIĆ: Postoje razne zanimljive studije o prirodnoj percepcije i pamćenja, ali mislim da bismo onda otišli malo izvan teme. U poslednje vreme, čini mi se da su najzanimljivija istraživanja o razlikama i odnosu akumulirane memorije i svesti kao dela memorije koji zapravo "koristimo". Gruba paralela mogla bi da bude ona iz sveta kompjutera – razlika i odnos između hard-diska, zapisa sa svim raspoloživim podacima, i RAM-a, radne, odnosno operativne memorije. Ono što je meni ovde interesantno jeste da je, izgleda, "uticaj" koji određene prezentacije (uglavnom vizuelne) imaju na primaoca veći kada one nisu potpune, ili sto posto precizne, već zahtevaju aktivno učešće primaoca u "kompletiranju" informacije. Tada primalac dopunjuje informaciju elementima koji su mu poznati iz lične ili opšte istorije, i samim tim kompletna informacija (koja je realizovana u onoliko kompletnih ali međusobno različitih oblika koliko je i bilo primalaca, i kompletna jeste samo u kontaktu s "učitavanjima" elemenata koji nedostaju, tako

Dispatch 06

da njen objavljeni oblik nije i konačan oblik informacije) može da ima ogroman uticaj i da razvije vrlo intiman odnos s primaocem. Rezultat toga jeste da su crno-bele fotografije, fotografije skoro nerazumljivih pokreta, uvećani detalji, artefakti i fizičko-hemijski fenomeni koji se neki put vide na fotografijama, predmeti koji imaju atribut "umetnosti", upravo zbog ponekad sablasne intimnosti koju možemo da doživimo u kontaktu s takvim predmetima. Setimo se i starih debata oko toga da li ljudi sanjaju (pamte snove?) u boji ili monohromatski, razgovora o tome da je samo crno-beli foto-portret onaj koji može da reprezentuje "suštinu" osobe ili objekta (što stavlja boju u polje "viška informacija", ili "šuma"), da je međuigra polutonova monohromatske skale (praćenih obično uz mišljenje da su rezolucija i hemijski procesi koji prate film jedinstveni i nezamenljivi digitalnim postupcima) autentični "umetnički" oblik fotografije... Ja verujem da svaki tehnološki proces ili "sub žanr" fotografije ima svoje specifičnosti, svoju istoriju, autore, sopstvene sumnje i debate, sopstvene mikrokosmose unutrašnjih "standarda" i referenci "kvaliteta", ali i da mogu da se percipiraju i diskutuju i unutar zajedničkog polja fotografije.

REFOTO: Koji Vas motivi kao gledaoca mogu posebno privući na fotografijama? Da li su to portreti, predeli, mrtve prirode, apstrakcije, eksperimenti, glamur ili nešto sasvim drugo? Šta Vam je najvažnije da biste jednu fotografiju smatrali zaista dobrom?

V. JERIĆ: Rekao bih da je to uglavnom nešto što se događa između onoga što se na fotografiji vidi i onoga što na fotografiji nije prikazano, a naznačeno je ili podrazumevano... Naravno, da bismo razumeli i osetili to "odsustvo" u procesu komunikacije podrazumeva se da smo unapred svesni iz kakve je moguće situacije to odsustvo implicirano, da imamo prethodna iskustva s takvom vrstom prezentacije.

REFOTO: Da je izmišljena nekoliko vekova ranije, kako bi, po Vašem mišljenju, fotografija uticala na razvoj civilizacije?

V. JERIĆ: Vizuelizacija osoba, situacija i događaja jeste neverovatna alatka. Naravno da ništa ne bi bilo isto. Ali, mi sada ne možemo da anticipiramo kakav bi bio tok istorije da se desilo nešto što se, barem u našoj zajedničkoj vremenskoj ravni, nije desilo. Možemo da razmišljamo o tome kako je fotografija uticala na period u kojem je nastala i delovala i da li je potencijal fotografije u potpunosti realizovan. Moje mišljenje jeste da se taj potencijal tek sada oslobađa i da je dosadašnja istorija fotografije bila priprema i određena vrsta supstitucije u odnosu na prave mogućnosti medija. Umrežavanje, pretraživanje i dostupnost, kao, na primer, u slučaju servisa kao što je FLICKR.com, u sebi sublimiraju sve dosadašnje atribute fotografije (tehnoške mogućnosti, poznavanje i dostupnost korišćenja, i sve ostale) i otvaraju potpuno nov način razumevanja i upotrebe fotografije.

Unabomber, Istanbul 2005

Kao što umrežavanje u osnovi menja način na koji razmišljamo i koristimo sve druge informacije i elemente multimedije i polako postaje logičan korak dalje i neizbežna destinacija svih disciplina, tako utiče i na fotografiju. Ovde možemo da se podsetimo i Brehtovih (Brecht) razmišljanja o radiju i medijama koji tehnološki dolaze ranije nego što je društvo spremno da ih realizuje u punom potencijalu, pa se te tehnologije u svojoj ranoj istoriji koriste kao "poboljšanje" ili zamena za tehnologije koje su nam već poznate.

REFOTO: Da li, po Vašem mišljenju, jedna fotografija može uticati na čitav nečiji život i kada? **V. JERIĆ:** Jedan od najvažnijih atributa, i onaj koji je najviše fascinirao ljude na početku istorije fotografije, jeste pretpostavka o "realističnosti", tj. "objektivnoj istini" onoga što je zabeleženo na filmu. Sećam se nekoliko filmova iz detinjstva, američki crno-beli filmovi o događajima u sudnici, znate taj tip: u poslednjem trenutku situacija se potpuno preokrene pronalaskom novog i ultimativnog dokaza, obično uvećavanjem neke fotografije na kojoj se vidi prodavac novina i čitanjem uvećanog datuma dolazi se do "istine" o nekoj osobi, njenoj tačnoj poziciji u vremenu i prostoru. Digitalno je sve promenilo. Mogućnosti manipulacije fotografijom unele su novu sumnju. Još jedna asocijacija, kada se pominje uvećavanje "sakrivenih" detalja, na fotografa Tomasa iz Antonionijevog filma "Blow Up", možda jednog od najboljih filmova o fotografiji, kada Tomas poveruje u istinu koju otkriva na fotografijama (i menja jednu realnost za drugu), postaje neka vrsta detektiva i prestaje da se bavi fotografijom. Inače, fotografije su umele i još uvek umeju da utiču ne samo na pojedine lične istorije već na velike događaje i "tektonske" promene u društvu. Možda je dobra ilustracija citat pripisan Vilijemu Randolphu Herstu (William Randolph Hearst), medijskom mogul u opisanom u filmu "Gradanin Kejn": "Vi obezbedite slike, ja ću obezbediti rat."

Eadward J. Muybridge, iz knjige "Životinja u pokretu", isečak sa dve ploče, 1887

Fotografija i pokret

KADA JE SEDAMDESETIH GODINA DEVETNAESTOG VEKA FOTOGRAFU EDVARDU MAJBRIDŽU (EDWEARD MUYBRIDGE) POŠLO ZA RUKOM DA UHVATI I PRIKAŽE POKRET KONJA U GALOPU, FOTOGRAFIJA JE DOKAZALA DA ZA NJU VIŠE NIŠTA NIJE NEMOGUĆE

PRVE FOTOGRAFIJE POKRETA

Samo nekoliko decenija pre Majbridžovog poduhvata, fotografija nije bila u mogućnosti da snimi pokret. Bio je to još jedan u nizu zahteva kojem ona, usled tehnoloških nedostataka, u tom trenutku nije mogla da udovolji. Činjeni su pokušaji, ali bez nekog vidnog uspeha. Tek kada su s usavršavanjem tehnologije i skraćanjem fokusa objektiva stereofotografski aparati bili osposobljeni da zabeleže pokret, moglo se razmišljati i u drugom pravcu. Za nastanak prvih fotografija pokreta od presudnog značaja bilo je Majbridžovo poznanstvo s Lilendom Stenfordom (Leland Stanford), bivšim guvernerom Kalifornije, ljubiteljem konja i vlasnikom ranča u Paolo Altu. Godine 1872, kako bi pomo-

gao Stenfordu da dokaže da konj u jednom trenutku u galopu ima sve četiri noge iznad zemlje i dobije opkladu, Majbridž je uradio prvu seriju fotografija životinje u pokretu. Iako nije uspeo da pruži uverljive dokaze, jer fotografije nisu bile jasne, sticajem okolnosti saradnja između njih dvojice nastavljena je 1877. godine. Već naredne godine Majbridž je uradio seriju snimaka konja u galopu kojom je uspeo da dokaže ono u šta su mnogi sumnjali. Sve do 1883. godine, koliko je trajala saradnja sa Stenfordom, Majbridž je uradio veliki broj fotografija pokreta, ne samo konja već i atleta. Tajna njegovog uspeha ležala je u tada nesvakidašnjem načinu snimanja, koji je činio sistem od dvanaest fotoaparata sa stereofotografskim sočivima i mehaničkim aktiviranjem okidača, ravnomerno raspoređenih duž

odabrane i odmerene staze namenjene kretanju životinja. Kasnije, ovoj grupi fotoaparata Majbridž dodaje još osam, a u istorijskoj literaturi nailazimo i na podatak da se njihov broj s vremenom još povećao i da ih je bilo čak dvadeset četiri. Nakon razlaza sa Stenfordom, svoje studije i ogleda Majbridž je nastavio na Univerzitetu Pensilvanija. Zamenjivanje kolodijumskih osetljivijim, suvim, želatinoznim pločama i bolja foto-oprema omogućili su mu, ne samo da fotografije budu jasnije i preciznije već i da odabrani motiv u pokretu bude fotografisan sa tri (prednje, zadnje i bočne) strane. Godinu dana nakon dolaska na Univerzitet Pensilvanija, Majbridž je uradio oko sto hiljada fotografija na kojima su pored konja prikazane i druge domaće, kao i divlje životinje (lav, kamila, slon itd.), uglavnom pozajmljene iz tamošnjeg zoološkog vrta. Paralelo s ovim velikim ciklusom, radi i fotografije nagih i obučenih ženskih i muških modela, kao i dece, prilikom hodanja, trčanja, preskakanja prepona, penjanja uz i silaženja, pravljenja salta, bacanja kamena, nošenja tere-ta i mnogih drugih radnji. U Americi, pored Majbridža, istraživanjem pokreta bavio se i njegov poznanik i slikar Tomas Ikins (Thomas Eakins). Ikins je radio fotografske predloške zarad boljeg i vernijeg prikazivanja pokreta na uljanim slikama. Uglavnom je snimao atlete prilikom skoka u dalj ili s motkom, kao kod fotografije "Istorija jednog skoka" iz 1884-85. godine, koja je ujedno i jedna od njegovih najpoznatijih fotografija.

EVROPA I HRONOFOTOGRAFIJA

Na evropskom tlu fotografijom pokreta bavili su se Žil Etjen Marej (Jules Etienne Marey) iz Francuske i Otomar Anšic (Ottomar Anschutz) iz Nemačke. Lekar i tvorac hronofotografije, koja će postati veoma popularna na evropskom i američkom tlu, Žil Etjen Marej bio je upoznat s radom Edvarda Majbridža zahvaljujući članku i fotografijama objavljenim u časopisu *La Nature*. Međutim, za razliku od Majbridža, Marej za beleženje pokreta ne koristi sistem od više fotoaparata, već takozvanu fotografsku pušku, posebnu vrstu fotoaparata radenu po uzoru na revolverski cilindar za metke pomoću kojeg uspeva da predstavi delove pokreta. U nameri da prikaže jednostavan šematski, a ne običan ili rea-

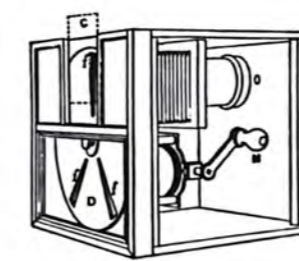
lni prikaz pokreta, kao što je to činio Majbridž, Marej je svoje modele fotografisao ispred crne pozadine, obučene u poseban kostim iste boje kao i pozadina, s iscrtanim belim linijama oko pojasa, duž glave i na stranama gde su ruke i noge. Kao rezultat dobija fotografije više nalik nekom crtežu, jer ne prikazuju osobu kako se kreće, već niz promenjivih linija i crta. Pored ovih fotografija Marej je snimao ptice (golubove, galebove, pelikane, čaplje), konje u kasu i galopu, pa čak i morskou zvezdu. Majbridžov sistem snimanja pokreta primenjivao je pruski fotograf Otomar Anšic. Osamdesetih godina Anšic je uradio serije veoma uspešnih fotografija na kojima su, uglavnom, kao i kod Majbridžovih fotografija, prikazane atlete, konji u kasu i galopu, ali i

ptice (ciklus fotografija "Rode u letu"), pa čak i vojne vežbe. Gotovo istovremeno s istraživanjima pokreta uvode se i brojne jednostavne naprave koje su na različite načine doprinosile stvaranju iluzije pokreta. Primera radi, Majbridžov zupraksiskop stvarao je iluziju kretanja pomoću brzog prikazivanja pojedinačnih fotografija. Radovi Otomara Anšica, Tomasa Ikinsa, a pre svega Edvarda Majbridža i Žila Etjena Mareja izazvali su veliko interesovanje naučnika, izvršili uticaj na braću Limjer i umetnike. Inspirisani upravo Marejevim radovima, italijanski futuristi trudili su se da u svojim slikama prikažu energiju, snagu i unutrašnji dinamizam stvari u pokretu.

JELENA MATIĆ

Literatura:

1. Michael Frizot: *A New History of Photography*, Konemann, 1998
2. Mary Warner Marien: *Photography – A Cultural History*, Laurence King, 2002
3. Goran Malić: *Fotografija 19. veka*, Fotogram, 2004

Marijeva hronofotografska mašina iz 1882. godine, sa stabilnim pločama i okretnim diskom sa deset proreza koji funkcioniše kao zatvarač. Zahvaljujući disku koji je rotirao 10x u sekundi, bila je sposobna da snimi i sto fotografija u sekundi, ali je najčešće snimano do 20 s ekspozicijama do 1/900.

EDVARD MAJBRIDŽ (1830–1904, KINGSTON)

Nakon rada u porodičnom preduzeću za proizvodnju papira, odlazi u London i radi kod jednog izdavača koji ga 1852. godine šalje kao zastupnika u Ameriku. U San Francisku upoznaje izvesnog Silasa Seleka (Silas Selleck), kod kojeg stiče prva znanja o dagerotipiji. Sredinom šezdesetih godina devetnaestog veka, nakon nekoliko godina boravka u Engleskoj, ponovo se vraća u Ameriku i postaje Selekov partner. Slavu stiče pejzažnim fotografijama Josemitske doline. Za neke od njih je 1867. godine i nagrađen. Godinu dana kasnije, kao službeni fotograf američke vojske, odlazi na Aljasku gde radi snimke ekspedicije, a početkom sedamdesetih radi kao fotograf Kalifornijsko-pacifičke železnice, gde i upoznaje

Lilenda Stenforda. Nakon velikog uspeha njegovih snimaka konja u pokretu, početkom osamdesetih po Americi i Evropi drži predavanja o svom radu. Po nekim podacima, do prekida saradnje sa Stenfordom došlo je nakon njegove obustave finansijske pomoći. I pored ovog razlaza, osamdesete godine obeležene su nizom uspešnih poduhvata, među kojima je i objavljivanje dve, kako s naučnog, tako i s fotografskog stanovišta, izuzetno važne knjige: "Kretanje životinja u pokretu" u 11 tomova, s fotografijama nastalim od 1872. do 1885. godine, i "Životinja u pokretu". Godine 1893. vraća se u Englesku, gde tri godine pred smrt objavljuje poslednju knjigu pod nazivom "Ljudsko telo u pokretu".

Etienne-Jules Marey, "Istraživanje hodanja", geometrijska hronofotografija, oko 1884

DA LI
STE IKADA
POŽELELI DA
IMATE INDEKS
PRINT U RAZMERI 1:1,
TJ. ISTE VELIČINE KAO
NEGATIV? EVO PRILIKE
DA NAUČITE KAKO TO
DA POSTIGNETE
S CRNO-BELIM
NEGATIVIMA

Kontakt kopija

SVRHA KONTAKT KOPIJE

Iako analogna fotografija lagano odlazi u zaborav, većina korisnika sigurno se seća indeks printova koji su rađeni kao dodatak odštampanim fotografijama. U kućnoj laboratoriji kao indeks print, ali i mnogo više služi kontakt kopija.

Ako pretpostavimo da ste filmove korektno eksponirali i razvili, sledeći korak jeste pravljenje kontakt kopije. Mnogi ovaj postupak preskaču i rade finalne kopije direktno s negativa glumeći "genije" za fotografiju koji imaju urođen denzitemer za negative u rožnjači. Ovo smatram neozbiljnim pristupom jer "odokativne" metode u fotografiji nikada ne daju dobre rezultate. Kontakt kopija neophodna je ne samo kao statistički podatak o tome šta je od motiva na kom negativu već i kao osnova za sva naredna povećavanja negativa. Arhiviran negativ obično je isečen u šest snitova po šest kadrova što po površini predstavlja format približno 20x25 cm. S mnogo muke kontakt kopija može se napraviti i na formatu 18x24 cm, međutim, najprikladniji formati svakako su 20x30 ili 24x30 cm jer s njima možete napraviti i belo zaglavlje za sve potrebne podatke.

IZRADA KONTAKT KOPIJA

U početku, kontakt kopije sam radio na raznim fotopapirima, uglavnom onim koji bi preostali od pravljenja fotografija velikog formata. Ubrzo sam shvatio da to nije dobro rešenje jer različiti papiri daju različite tonske valere i mogu da vas zavaraju u pogledu kontrasta koji ima vaš negativ. Poželjno bi bilo da za izradu koristite fotopapir istog proizvođača i gradacije na kome ćete praviti povećanja s negativa. Ovakav postupak ima nekoliko prednosti: videćete odmah koliko

vaš negativ odstupa po kontrastu od normalnog, a ukoliko je potrebno kontrast povećavati ili smanjivati, to će biti mnogo lakše i preciznije ako koristite isti foto papir. Proces izrade počinje tako što se fotopapir postavi direktno na dasku aparata za povećavanje, bez maske za papir, tačno ispod centra objektiv. Objektiv mora biti na onoj visini od fotopapira na kojoj će ga svetlosni snop u potpunosti osvetliti. Za izradu kontakt kopije obično koristim objektiv za srednji format i masku za negativ veličine 6x6 ili 6x9 cm. Na ovaj način dobijamo odličan snop svetla koji ravnomerno osvetljava papir od ugla do ugla. Ovo je vrlo važno jer vas neravnomerno osvetljena kontakt kopija može zavarati da ste neki kadar preeksponirali ili podeksponirali. Na fotopapir (s emulzijom okrenutom nagore) postavljaju se negativi jedan do drugog (s emulzijom okrenutom nadole) tako da se međusobno dodiruju ali ne preklapaju. Ako želite da dobijete deo bele površine za podatke, potrebno je pored negativa staviti parče crnog kartona ili papira. Zatim se preko njih postavlja čisto staklo, malo veće od površine fotopapira. Poželjno je da ono bude debljine od 5 do 7 mm kako bi svojom težinom omogućilo potpuno prijanjanje negativa na površinu papira. Ekspozicija se određuje probom po istom postupku, ali s jednim snitom negativa i malim komadom fotopapira koji se eksponira od 1 s do 5 s. Otvor blende postavlja se na maksimalan ili prvi sledeći kako ekspozicije ne bi bile preduge. Ovo, naravno, važi pod uslovom da posedujete kvalitetan objektiv koji ne vinjetira pri punom otvoru blende. Posle razvijanja i fiksiranja procenjuje se koja je optimalna vrednost kojom treba eksponirati

celu kontakt kopiju. Kako znati koja je to ekspozicija? Generalno, to je ona na kojoj većina kadrova izgleda dobro. Ukoliko je negativ idealno eksponiran i razvijen deo papira bez negativa imaće čistu maksimalnu crnu, dok će onaj ispod neeksponirane baze filma s brojkama biti neznatno, ali ipak primetno svetliji. Ukoliko ne dobijete maksimalnu crnu, već tamnosivu, negativ vam je sigurno podeksponiran. Ukoliko vam se baza filma "utopila" u crni ostatak fotopapira, pa ne razlikujete njegove ivice ili čak brojke, negativ je sigurno gušći od normalnog.

PRONALAZENJE GREŠAKA

Osušena kontakt kopija početak je u izradi konačne fotografije, ali, u prvom redu, ona pruža niz tehničkih informacija o negativu i fotoaparatu. Na primer, da li vaš zatvarač ravnomerno eksponira kadar po celoj površini pri različitim ekspozicijama? Da li su razlike u gustini negativa prilikom preeksponiranja i podeksponiranja za pola blende ili za celu blendu (tj. ekspoziciju) uvek identične ili promenljive? Da li imate vinjetiranje po celom negativu ili samo na pojedinim kadrovima? Da li identične ekspozicije imaju istu gustinu? Ovakvi detalji mogu jasno pokazati da li postoje neki problemi u radu vašeg zatvarača, tj. objektiv. Naravno, ne moraju sve greške da budu do fotoaparata. Na primer, ako vam je kontakt kopija "šarena", zapravo, ako postoje velike razlike u ekspozicijama između kadrova, veća je verovatnoća da loše merite svetlo (verovatno s automatikom) nego da vam je fotoaparat neispravan. Ukoliko vodite evidenciju o parametrima snimanja za svaki kadar, pronalazanje grešaka biće brzo i jednostavno.

MILOŠ ZDRAVKOVIĆ

OLYMPUS

Your Vision, Our Future

Ovo su konture prosečnog D-SLR fotoaparata. Ali zašto biti prosečan? Zahvaljujući našem standardu „Četiri trećine“, E-400 je manji i lakši od drugih fotoaparata iz svoje klase. Ipak, smanjivanje dimenzija ni na koji način nije umanjilo njegovu fleksibilnost i kvalitet slike.

E-400. Najkompaktniji D-SLR fotoaparat.

Savršeni pratilac, uvek pri ruci i uvek spreman da zabeleži svaki trenutak. Olympus E-400 je najkompaktniji D-SLR fotoaparat na tržištu (svega 375 g, 129.5 x 91 x 53 mm). CCD senzor od 10 megapiksela, fleksibilni standard „Četiri trećine“, veliki ekran dijagonale 2.5"/6,4 cm i jedinstveni sistem zaštite od prašine pružaju vam mogućnost da napravite fotografije vrhunskog kvaliteta. www.olympus.co.yu
Accept no limits.

Reci "DA"

Aleksandar Jančević

NA PITANJE ŠTA ĆE RADITI U BUDUĆNOSTI "KAO IZ TOPA" ODGOVARA:
SVADBE, NARAVNO, OBOŽAVAM IH!

Zanat je zlata vredan, a dobar majstor bezuslovno voli svoj zanat. Ako je to tako, onda je Aleksandar Jančević pravi majstor, ne samo po kvalitetu rada već i po ljubavi i posvećenosti zanatu. Osamnaest godina bavi se fotografijom i skoro isto toliko fotografiše svadbe. Na pitanje šta će raditi u budućnosti, "kao iz topa" odgovara: "Svadbe, naravno, obožavam ih! Jedva čekam da uđem u sobu kod mlade i počnem da fotografišem". Iako je relativno mlad (rođen 1967. godine), iskustvo mu je bogato i s pravom može da definiše šta je važno da biste postali dobar fotograf: oprema, organizacija i vreme. Redosled nije presudan jer su sva tri elementa podjednako važna. Znanje iz fotografije stekao je sâm, kroz knjige

i sopstveno iskustvo, pre svega dok je radio u foto-laboratoriji gde je ručno razvijao filmove i fotografije, fotografisao svadbe, manekene (odrasle i decu). Sva ta iskustva koristi i danas jer prvo je naučio tehničke aspekte fotografije i kako ona u suštini nastaje, a potom kako da komunicira s ljudima. Oduvek je imao odličnu komunikaciju s decom koja su ga i naučila kako da se opusti i napravi odličnu atmosferu – ključan element za dobru fotografiju. Svadba jeste jedan od najposebnijih dana u životu većine nas, pa je razumljiva i nervoza i napetost koju mladenci najčešće osećaju. Aleksandar tvrdi da mu je osnovni zadatak da opusti glavne učesnike tog, često haotičnog događaja, a pre svega mladu jer zadovoljna

mlada znači – uspešna svadba. Mlade možda jesu kapriciozne i nerazumno zahtevne, ali Aleksandar u potpunosti shvata koliko im znači taj dan i napravi tačno to što one najviše žele: prelepe fotografije s venčanja, a pre svega – njihove portrete. Za mnoge od njih to su najlepše fotografije koje će ikad imati u životu!

S obzirom na to da su se one potrudile da izgledaju najlepše što mogu i Aleksandar se trudi da svu tu lepotu zabeleži. Na snimanje nosi dva fotoaparata (zlu ne trebalo!): Canon EOS 1D i 10D (ili 20D) s Metz blicem koji obavezno drži na šini (njega koristi za fotografisanje ceremonije). Za portrete nosi tri do četiri fleš glave s "moćnim" generatorom od 4.800 WS.

Soft boksevi, kišobrani, zilverice, specijalni filteri za svetlosne efekte u pozadini, zatim razne papirne i tekstilne pozadine, ogromni difuzer za prirodno svetlo kada radi napolju... sve to čini njegovu "fotografsku torbu". Naravno, tu su i dva asistenta bez čije pomoći Aleksandar ne bi mogao da savlada toliki posao.

E dobro, to je bila oprema, jedan od tri elementa za dobru fotografiju. Drugi je organizacija, a kako sâm kaže, dobra organizacija je pola posla i to ne samo u ovom slučaju. Budući da uglavnom radi po preporuci, njegove fotografije su nove mušterije već videle, a ako nisu, ponese svoj "book" na dogovor (oko svih pojedinosti fotografisanja: kada, gde i kako će fotografisati) koji se obično dešava dve nedelje pre samog fotografisanja. Uvek fotografiše pre podne kada su svi odmorni: najpre dolazi kod mlade u stan

gde fotografiše nju i eventualno njenu kumu ili sestru. Zatim fotografiše sâm ceremoniju venčanja, a ako vremenski uslovi dozvoljavaju i, ono važnije, ako je mladoženja raspoložen, fotografiše mladence u neformalnim pozama trudeći se da ih dovoljno animira da bi se ponašali kao običan ljubavni par, a ne kao nape-ti i užtogljeni mladenci. Naravno, ovo je ipak zemlja Srbija i relativno mali broj mladoženja raspoložen je za poziranje iako su te fotografije mahom najlepše. Ulaskom u Evropu možda će nam se i mladoženje malo "evropeizirati", tj. opustiti i shvatiti da malo "zezanja" ispred fotoaparata može da im postane jedna od najlepših uspomena kada osedeli budu ljuljuškali unuke.

Treći element je vreme. Ali, tu se ne misli samo na vreme koje posveti samom snimanju, znači ne jurca naokolo da bi snimio što više fotografi-

ja i zatim ih prodavao gostima, već i na ono koje zahteva obrada odabranih fotografija u Photoshopu. Sam izabere desetak fotografija koje vrlo pažljivo obrađuje. Mogućnosti Photoshopa su neograničene, ali on se trudi da prati svetske trendove i da stalno nudi nešto novo. Najveća pomoć u tome mu je Internet odakle u poslednje vreme najviše i uči. Pored toga što veliku pažnju poklanja "doterivanju" fotografija, voli i reportažni pristup fotografisanju ako mu uslovi to dozvoljavaju. U svakom slučaju, šta god da radi želi da bude drugačiji i zbog toga stalno uči i napreduje.

Pored svadbi fotografiše i modu i bavi se komercijalnom fotografijom uopšte. Saraduje s nekoliko časopisa: *Reci da* (za venčanje), *Lilly* (za devojčice) i *X-Fitness* (za sport).

I. BREZOVAC

At the heart of the image

Više čarolije!

Novi refleksni digitalni fotoaparati

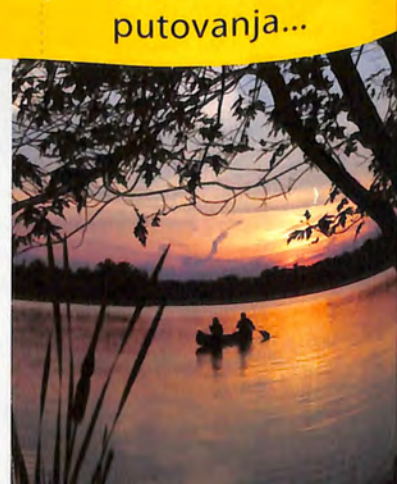
D40

- 6.1 Miliona piksela
- Trenutno spreman
- 2.5 snimka u sekundi
- 7 programskih scena
- ColorMatrix 3D II
- Veliki 2,5 inča ekran

Nemojte propuštati lepe trenutke...

Svi vaši posebni trenuci brzo prolaze. Zbog toga je važno da ih sačuvate maksimalno jednostavno i kvalitetno. Predstavljamo vam nov i jednostavan način razmišljanja i izražavanja u svetu fotografije - Nikon D40 refleksni digitalni fotoaparati. Sposoban da vam pruži slobodu i uhvati najbržu akciju. Inovativnost i funkcionalnost u kombinaciji sa vašom kreativnošću stalno evoluiraju zahvaljujući kreativnim tehnologijama iz Nikona.

putovanja...

Točičić sa programskim scenama i novom scenom dete olakšava fotografisanje

Jednostavna podešavanja garantuju uvek dobre rezultate

Superioran kvalitet fotografije daje senzor od 6.1 miliona piksela što uz ColorMatrix 3D II sistem garantuje vrhunske rezultate

Sistem fokusiranja sa tri polja pruža lako i precizno uoštavanje, a uz to sve potrebne informacije vidimo u tražilju

Kompaktnost sistema uz novi SB400 blic

Direktno povezivanje na bilo koji štampač (PictBridge standard), TV ili računar

Sloboda u radu obezbeđena je s novom baterijom koja može da izdrži do 2000 snimaka bez ponovnog punjenja

Veliki ekran omogućava lako pronalaženje potrebnih informacija u korisničkom meniju i istovremeno pregled snimljenih fotografija

važni događaji

uspomene...

posao...

Uvoznik i distributer:
RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd
tel: 011 2456 151, 308 7004
fax: 426 0234
e-mail: info@refot.com

Koudelka

JOSEF

Povodom objavljivanja retrospektivne monografije Jozefa Kudelke (Josef Koudelka), dobili smo ekskluzivno pravo da predstavimo portfolio jednog od najznačajnijih fotografa današnjice. Velika, masivna knjiga jednostavno je nazvana "Koudelka". Više nije ni potrebno jer je to ime simbol, a simbolima ne treba objašnjenje.

Pitanje je koliko vas može da prepozna taj simbol, a trebalo bi da svako može. Istorija fotografije donela je mnoge slavne fotografije i još slavnija imena, ali samo nekoliko ostalo je urezano neizbrisivim debelim slovima, kao i Kudelkino ime, na koricama ove knjige. A njegovo ime simbol je jedinstvene vizije, sasvim posebnog i originalnog fotografskog "rukopisa" koji skoro svaku fotografiju iz ove knjige postavlja u nivo vizuelne ikone koja ostavlja dubok trag u našim fotografskim dušama

Izbor fotografija za *REFOTO* uradio je Voja Mitrović

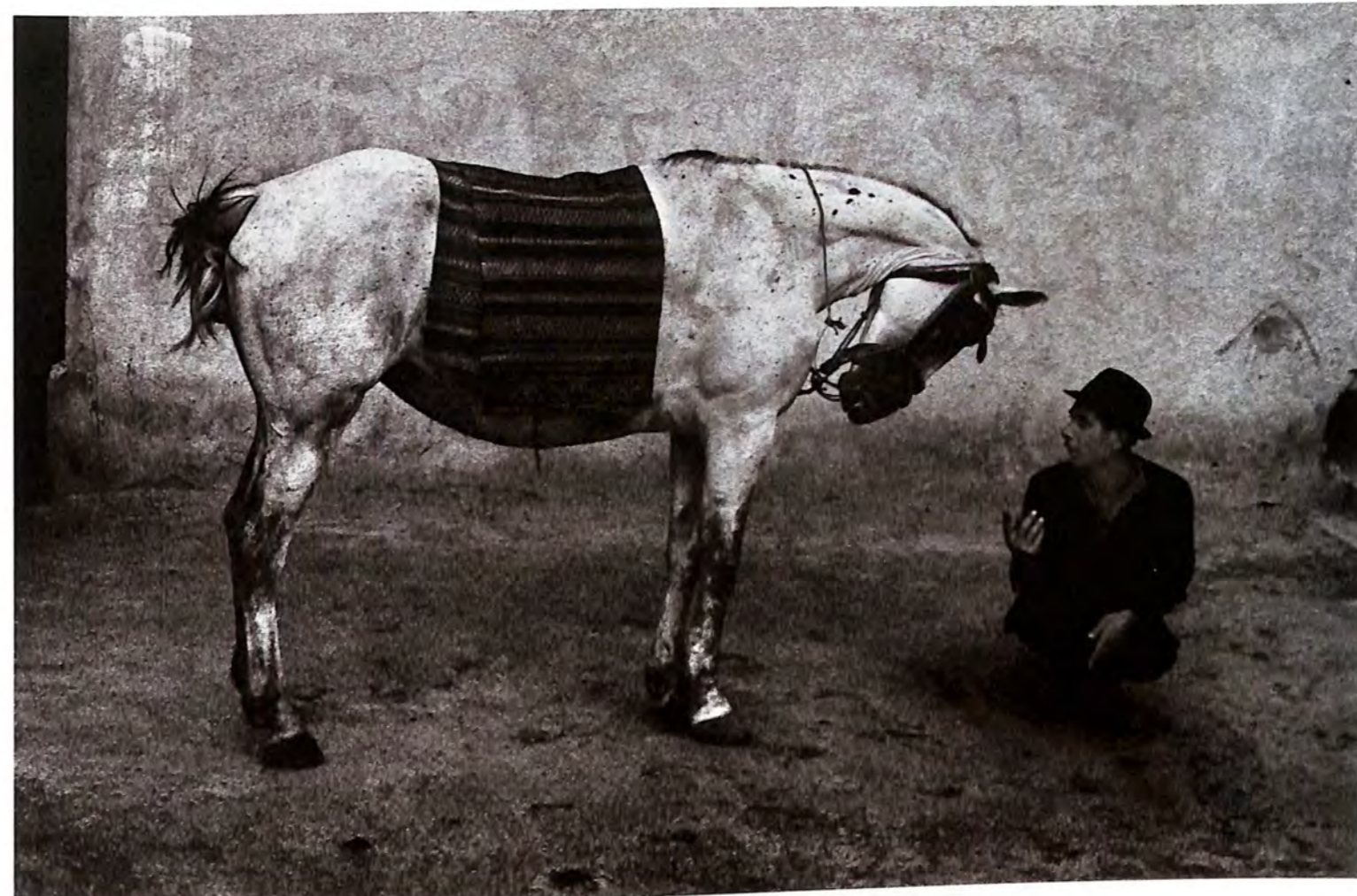

© JOSEF KOUDELKA, IZ SERIJE HAOS, NORD-PAS-DE-CALAIS, FRANCUSKA, 1989

© JOSEF KOUDELKA, IZ SERIJE CIGANI, SLOVAČKA, 1967

© JOSEF KOUDELKA, IZ SERIJE CIGANI, RUMUNIJA, 1968

Ciganska duša

Fotografija doživljava metamorfoze tokom cele svoje istorije i, verujem da će tako i ostati, ali suštinski ona se ne menja. Ona beleži jedan trenutak jer tada, kada mi posmatramo fotografiju, sve se pretvara u taj jedan trenutak bez obzira na to koliko vremena je trebalo da on nastane – određeni deo sekunde ili nekoliko dana. A biti rečit, u isto vreme jasan i razumljiv, uz sve to zanimljiv i originalan, sigurno da nije jednostavno. Mnogi bi rekli da i sâm autor mora biti takav, ali greše. Jozef Koudelka (Josef Koudelka) veoma je tih i miran čovek. Ako mu niste dobar prijatelj, osim učtivih reči od njega drugo nećete čuti. Na sebe ne privlači pažnju ni izgledom ni ponašanjem. Čini mi se da bi on bio odlično društvo za čutanje jer njegova mirnoća i povučenost ne deluju

napeto i teško, naprotiv. A ipak, to je čovek koji je toliko mnogo rekao u svojoj 46 godina dugoj fotografskoj karijeri.

Počeo je diskretno, više igrajući se i istraživajući, pretpostavljam da je uspeo i samog sebe da iznenadi. Takođe, počeo je i mudro. Jednostavne, uprošćene forme, crno-belo bez mnogo nijansi sive, jednostavna kompozicija. Dobro i efektno i, naravno, emotivno. A onda iz unutrašnjeg sveta okreće se ka izmišljenom ili takozvanom paralelnom svetu – pozorištu. Tu je sve: drama, energija, čak prenaplašene emocije, ali patos života, onog realnog, izbija iz svakog gesta ovog artificijelnog. Ovde se Koudelka i dalje drži vizuelne jednostavnosti: u krupnom planu prikazana

su ljudska lica, a scenografija (inače vrlo bitna u pozorištu), kod njega je praktično zanemarena. Interesuju ga lice, kostim i maska. A lice je često maska, a maska je često ogoljenija od lica. Jozefa Koudelku ipak je interesovala srž života i već na samom početku bavljenja fotografijom započeo je svoj, skoro deset godina dug, fotografski esej o Ciganima. Njihov život prikazao je s takvom filigranskom suptilnošću, preciznošću i lepotom da je teško odupreti se utisku da je to mogao da snimi samo jedan od njih. Skitar, sanjalica i izraziti individualista Koudelka bi se i mogao nazvati "belim Ciganinom". Život Cigana kao da je bio najfantastičnija pozornica na kojoj je on s lakoćom vodio likove u različitim pričama uz vrlo jednostavnu ali važnu scenografiju, koju je tako vešto izbegavao u pravom pozorištu. Fotografije Cigana savršene su spoj odličnih portreta, etnografije, sociologije i dramaturgije. Ipak, jedna teška i bolna priča proslavila ga je u svetu, takoreći bila je odskočna daska za njegovu

međunarodnu karijeru. Bila je to reportaža o Pragu koji je okupirala vojska tadašnjeg SSSR-a u proleće 1968. godine. Zgranuta lica Pražana koji u očaju pokušavaju da golim rukama spreče nadiranje tenkova u jednakoj meri poseduju neposrednost i životnost koju je tako maestralno prikazao fotografišući Cigane, ali sama bizarnost situacije, izražen svetlosni kontrast i dominantni crni tonovi opet nas vraćaju ka svetlosti pozornice, a ovoga puta svetlost se ugasila. Pored izražene dramatičnosti, posebno je upečatljiva sveprisutnost fotografa. Stiće se utisak da se centar dešavanja nalazi upravo tu gde je fotograf, kao da se sve dešava zbog njega samog, a ne obrnuto. To je rezultat Koudelkinog maestralnog prilagođavanja situaciji u kojoj postaje skoro potpuno nevidljiv, kao neko svevideće treće oko kojem nije dopušteno ništa da dira, ali da komentariše, to sigurno jeste. Okupacija Praga nije bila samo početak njegove međunarodne karijere već i života u egzilu tokom narednih dvadeset godina.

© JOSEF KOUDELKA, IZ SERIJE CIGANI, ČESKA REPUBLIKA, 1966

© JOSEF KOUELKA, IZ SERIJE EGZIL, NEMAČKA, 1979

© JOSEF KOUELKA, IZ SERIJE EGZIL, PORTUGAL, 1976

Na mnogobrojnim putovanjima i prebivalištima gledajući druge Koudelka je tražio sebe. Možda je za lutalicu kakav je Koudelka to bila i jedina moguća sudbina – beskrajno putovanje kroz vreme i prostor koje je njegov fotoaparat tako vešto i precizno beležio. Opet se vratio pozornici, ovoga puta pozornici života, po kojoj se nesmetano šetao kao svima znan i drag gost, ali ipak dovoljno učtiv da održi pristojnu suzdržanost i interesovanje. Zbog toga je svuda s lakoćom postajao "jedan od njih" i zapažao detalje koji su više govorili o čoveku nego on sam. Kao kakav Indijanac naučio je da "namiriše" trag koji je čovek ostavljao pri svakom koraku, a svaki taj trag Koudelka je pretočio u million neizgovorenih reči koje sadrži svaka njegova fotografija.

Tokom poslednjih petnaest godina Koudelka se skoro u potpunosti posvetio panoramskom formatu i naizgled prestao da fotografise ljude. Ipak on i dalje svojim malofornatnim Olympusima i Lajkama neumorno fotografise ljude koje sreće. Ako je tokom

egzila tražio sebe, ovaj period sigurno označava traženje svih nas. A Koudelka je odlučio da zaviri pod kamen, da obuzda more, prati tragove u zemlji i sledi olovno nebo da bi ukrotio kaos koji stvaramo, ponekad tako lep i monumentalno, a ponekad tako surov i primitivan. Ogoromna tišina koja se nadvila nad njegovim fotografijama teška je kao i neizgovorene reči, kao i ta tamnosiva, toliko dominantna na svim fotografijama, na korak od crne – mračne i prazne, ali ipak sva puna života, puna detalja koje moramo pažljivo tražiti jer, Koudelka, mudro samo postavi scenu i započne dijalog, ali konačan režiserski rez donosimo mi.

Jozef Koudelka i dalje putuje, luta, traga jer njegova ciganska duša nikad ne miruje, ona se povinuje vetru koji je nosi s jednog mesta na drugo. Možda traži odgovor na pitanje da li mi gradimo svet ili ga nalazimo takvim kakav jeste. Pronaći odgovor više nije ni važno. Važno je tražiti, ići dalje... jednostavno – živeti i to fotografisati.

IVANA BREZOVAC

© JOSEF KOUELKA, IZ SERIJE INVAZIJA, PRAG, 1968

© JOSEF KOUELKA, IZ SERIJE INVAZIJA, PRAG, 1968

© JOSEF KOUDELKA, IZ SERIJE HAOS, GRČKA, 1994

BIOGRAFIJA

1938. Rođen 10. januara u Češkoj Republici.
- 1956 – 61. Studije inženjerstva na Univerzitetu tehničkih nauka u Pragu. Prva samostalna izložba u pozorištu Semafor u Pragu (1961). Na otvaranju upoznaje Anu Farovu, jednu od najznačajnijih kritičara i kuratora fotografije u tadašnjoj Čehoslovačkoj. Počinje da fotografiše Cigane.
- 1965 – 67. Fotografiše u pozorištu "Za branou" (Iza vrata). Postaje član Udruženja umetnika Čehoslovačke od kojeg 1967. dobija priznanje za kvalitet i nov pristup pozorišnoj fotografiji.
1968. Fotografiše invaziju vojske Varšavskog pakta na Čehoslovačku.
1969. Agencija "Magnum" objavljuje njegove fotografije invazije na Prag u najvećim svetskim časopisima, ali bez potpisa autora. Reportaža dobija prestižnu nagradu "Robert Capa".
1970. Napušta Čehoslovačku i dobija azil u Engleskoj, gde ostaje do 1979. Ponovo fotografiše Cigane, religiozne običaje i započinje putovanje po Evropi.
1974. Postaje član agencije "Magnum".
1978. Dobija nagradu "Nadar" za seriju fotografija Cigana.
- 1980 – 84. Seli se u Pariz i dalje putuje po Evropi. Godine 1984. u Londonu je održana njegova prva velika izložba povodom koje Photo Poche izdaje knjigu "Josef Koudelka". Posle šesnaest godina, fotografije invazije na Prag objavljene su pod njegovim imenom.
1987. Postaje naturalizovani Francuz i od ministra za kulturu dobija "Veliku nacionalnu nagradu za fotografiju".
1988. Objavljena je knjiga "Egzil" (fotografije s putovanja po Evropi), koja sledeće godine dobija nagradu Internacionalnog centra za fotografsko izdavaštvo za "Izuzetnu fotografsku knjigu". Počinje da fotografiše panoramskim fotoaparatom na severu Francuske beležeći promene u pejzažu nastale kopanjem tunela ispod Lamanša.
1990. Vraća se u Čehoslovačku, počinje da fotografiše u istočnoj Evropi. "Invazija na Prag" po prvi put prikazana u Pragu. Fotografiše sever Čehoslovačke uništen više stotina godina dugim rabljenjem zemlje za dobijanje uglja.
1991. Laureat za veliku međunarodnu nagradu "Anri Kartije-Breson". Panoramskim fotoaparatom fotografiše centar Bejruta uništen ratom.
1992. Dobija nagradu Erna i Victor Hasselblad fondacije.
1994. Izložba panoramskih fotografija sa severa Češke pod nazivom "Crni trougao" (objavljena istoimena knjiga). Pridružuje se snimanju filma Thea Angelopoulosa "Uliseov pogled" i fotografiše Balkan.
1998. Dobija medalju Kraljevskog fotografskog društva Engleske za izuzetan doprinos umetnosti fotografije.
1999. Objavljena knjiga panoramskih fotografija pod nazivom "Haos".
2002. Nominovan za Officier de l'ordre des Arts et des Lettres. Vaclav Havel ga odlikuje medaljom Merite tcheque. Velika retrospektivna izložba u Nacionalnoj galeriji u Pragu.
2004. Internacionalni centar za fotografiju u Njujorku dodeljuje mu doživotnu nagradu "Cornell Capa" za njegovo fotografsko stvaralaštvo.

Rođaci s istoka

PORTFOLIO JOZEFA KUDELKE DOBILI SMO NE SAMO LJUBAZNOŠĆU AUTORA VEĆ, PRE SVEGA, ZBOG VELIKOG TRUDA I ZALAGANJA NAŠEG ČUVENOG MAJSTORA CRNO-BELE LABORATORIJE VOJE MITROVIĆA I SARADNIKA ČASOPISA, O KOJEM SMO PISALI U NAŠEM ČASOPISU BROJ 21. NJIHOVA DUGOGODIŠNJA POSLOVNA SARADNJA PRETVORILA SE U ČVRSTO PRILJATELJSTVO, KOJE JE VOJA MITROVIĆ NESEBIČNO PODELIO S NAMA

VOJA MITROVIĆ I JOSEF KUDELKA

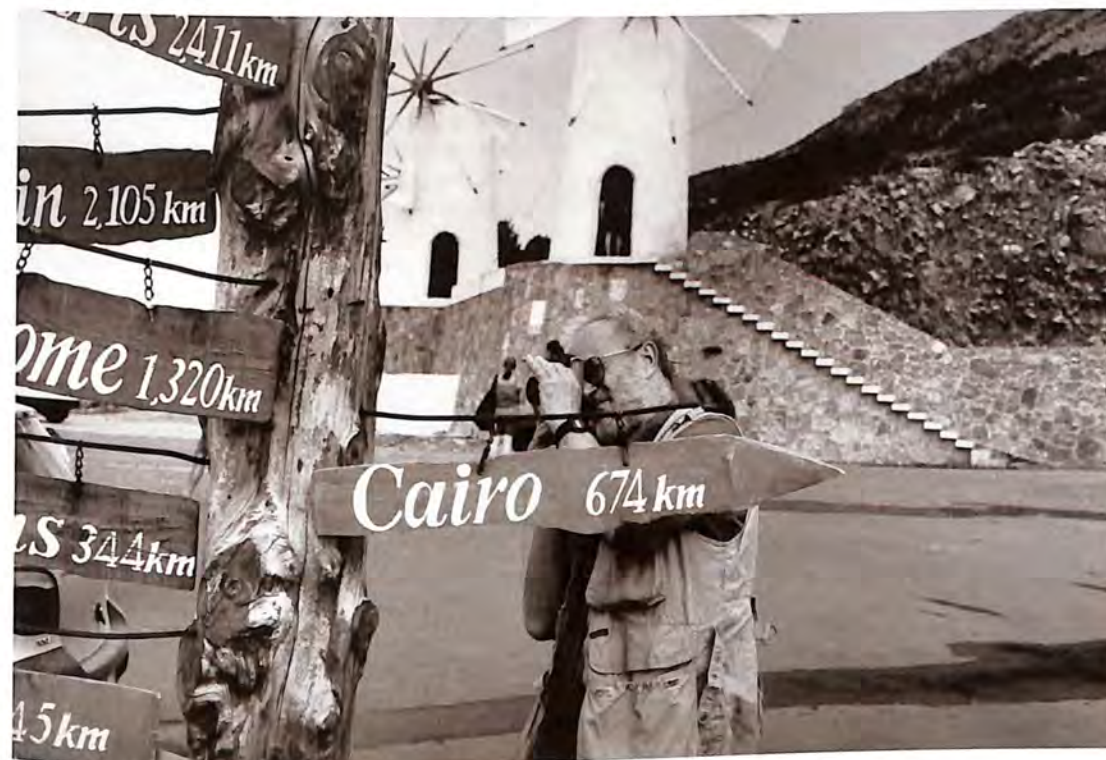
© NIKOLA BRUANT, "JOSEF KUDELKA"

"Jozefa Kudelku (Josef Koudelka) upoznao sam sedamdesetih godina kada je došao u Pariz. Od 1971. godine postaje član agencije "Magnum" i ujedno klijent "Picto servisa", laboratorije u kojoj sam i ja radio kao laborant. Direktor laboratorije Pjer Gasman (Pierre Gasman) u početku je dosta pomagao jer mu je "Picto" jedno vreme razvijao filmove besplatno. Kasnije, to se isplatilo jer je donosio dosta posla, što povećanja za knjige, što za izložbe. U početku ja nisam radio za njega. Prvi veći posao bila su povećanja za njegovu knjigu o Ciganima. Radio je s mojim kolegom i sve vreme je provodio s njim u laboratoriji. Kada sam video kako ga muči da bi izvukao detalje, pomislio sam ne daj bože da jednog dana dođe red na mene da mu nešto radim. To nisam izbegao jer sam ipak učestvovao u toj knjizi i napravio povećanja sa tri negativa. Sećam se da sam radio jednu fotografiju čitavo jutro.

Osamdesetih godina počinjemo ozbiljno da saradujemo. Izrađivao sam mu fotografije velikog formata 50x60 cm njegovih slavni Cigana i to sve u pet primeraka, koje još i danas čuva. Kroz koju godinu biće objavljena i knjiga u kojoj će biti novih fotografija nepoznatih široj publici. Radio sam povećanja i za nekoliko njegovih izložbi u Njujorku, Rimu i Meksiku i uvek sam bio pozvan na izložbe kao znak zahvalnosti za našu saradnju. Kada sam radio u Picto servisu, radio sam povećanja za mnoge poznate fotografe koji su imali svoj stil – različite kontraste i tonalitet,

ali Josef je bio nešto sasvim drugo. Kada smo počeli da radimo povećanja za knjige ili izložbe, uvek smo razgovarali kako fotografije treba da izgledaju. Ponekad, da bi se razumeli govorili smo čak i tri jezika. Na kraju sam mu rekao: "Josef, dobro te razumem i shvatam, ja mislim kao i ti, imamo isti pogled." Za nove snimke, koje nismo pre toga povećavali, uradio sam fotografije sa različitim kontrastom i u tri tonalitetu. Bio je jako zadovoljan i zaključio je da su sva povećanja dobra. Izabrao je jedno kao reper za ostale fotografije. Jednog dana, kada sam završio posao za jednu izložbu, bio je veoma zadovoljan. Ali ja nisam bio zadovoljan jednom fotografijom, pa mu rekoh da dođe sutra jer ću pokušati da uradim bolje. Tako je i bilo i od tada mi je u potpunosti poklonio poverenje, a naša saradnja traje već punih 18. godina. Zahvaljujući Jozefu, koji je od mene tražio maksimum, na isti način radio sam povećanja i ostalim fotografima i tako postao dobar i čuven laborant. Van profesionalnog odnosa postali smo i dobri drugovi, pa često dolazi kod mene na ručak ili večeru.

I kao vrhunac naše dugogodišnje saradnje, negde avgusta 2003. Jozef mi reče: "Dosta si radio u mračnoj komori i dosta sam te mučio, spremi se da se malo zabavimo. Idemo na ostrvo Krit da vidimo plavo more i lepe plaže". On je više puta išao sam i uvek je obilazio jedno malo ribarsko mesto na zapadnoj obali. Objasnio mi je da ćemo iznajmiti auto i putovati po čitavom ostrvu

© VOJA MITROVIĆ, "RASKRŠĆE PUTEVA NA KRITU"

© VOJA MITROVIĆ, "KUDELKA NA DRINI"

jer nije veliko, ali ima visoke planine od čak 2.300 m nadmorske visine. Naravno da sam pristao. Put je za mene bio veoma interesantan jer, iako sam dobro poznavao Jozefa, otkrio sam dosta stvari: na koji način fotografiše i kako posmatra prirodu. U stanju je da s ronilačkom maskom na licu posmatra morskostvorenja i po trideset minuta, a uveče bi izašao na balkon s knjigom o zvezdanim sistemima i satima posmatrao zvezde. Zato sam mu jednog dana i rekao da ima tri hobija: da posmatra svemir, gleda u more i fotografiše zemlju. Malo se začudio i na kraju mi zahvalio na komplimentu. Imali smo i opasnih avantura. Išli smo prema moru i Jozef je ugledao lepe pustinske predele i odlučio da idemo tuda i skratimo put. To je bila ravna pustinja puna rupa, dužine oko 40 km, tako da sam vozio opreznou. Toliko je bilo pusto da nismo videli nijednu kozu, što je retkost, jer je Krit poznat po čuvenom kozjem siru. Kada smo došli do morske obale i asfaltnog puta, rekao sam – nikad više! Dok on više voli divlje puteve i predele, ja volim obalu i more. Kada smo se vratili u Pariz, pozvao me je da i iduće godine ponovo odemo na Krit.

A sad, da se vratim na to kako sam pristao da putujem s Jozefom. Pitanje je bilo da li ćemo se slagati jer on nije lak čovek, a i ja imam specifičan karakter. Mnogi su me pitali kako sam proveo s njim putovanja. Odgovarao sam da nije bilo problema jer se mi s Istoka

veoma dobro razumemo i poznajemo naše karaktere. Zbog toga nas sada nazivaju rođaci s Istoka.

Jozef je u bivšu Jugoslaviju dolazio kao student, ali nije video mnogo toga. Poželeo je da ga odvedem u moju rodnu Foču da vidi Drinu i most o kome sam mu pričao. Maja 2005. preko Bleda, Ljubljane, Zagreba i Vukovara stižemo u Beograd. Šest dana je bilo malo da se vide prijatelji koje je stekao u Srbiji. Ponovo je video Mitra Trnina s kojim se družio tokom snimanja sa režiserom Angelopusom. Bili su tu i ostali prijatelji: Tomislav Peternek, pokojni profesor Dragoljub Tošić, direktor firme "RefotB" Slobodan Vukadinović i njegova desna ruka – sin Petar, Vladimir Marković stari prijatelj iz Pariza, i urednici časopisa Refoto: Ivana Brezovac i Milan Živković. Jozef je društven i lako se snađe u društvu prijatelja tako da kada bi se okupili u nekom restoranu, a nakon nekoliko čašica on bi znao i da zapeva s nama i to naše pesme.

VOJA MITROVIĆ

Pored fotografija za mnoge izložbe, Vojta Mitrović je izradio povećanja za sledeće izdanja: portfolio u časopisu Camera (1979); knjige "Regards D'Acier", "Exils" (1988); "Transmanche" (1989); "Animal" (1990); "Černy trojuhelnik – Podkrušnohori" (1994); "Periplanissis: Following Ulysse's Gaze" (1997); "Wales" (1998); "Chaos" (1999) i "Koudelka" (2005).

Sony TANKI I MOĆNI

I "Sony" nas je obradovao sa čak četiri nova modela digitalnih fotoaparata izuzetno dopadljivog dizajna. Sva četiri imaju čip od 7,2 miliona piksela i Carl Zeiss zum objektiv. Modeli DSC-W55 i W-35 namenjeni su početnicima i pored već tradicionalnog optičkog tražila imaju monitore dijagonale 2,5 inča (prvi) i dva inča (drugi). Prvi bi, od proleća, kada će se pojaviti u radnjama, trebalo da se prodaje po ceni od oko 200 evra i biće ga u više pastelnih boja, dok će ostali modeli biti u srebrnom metalnom kućištu, i trebalo bi da košta oko 180 evra. Predstavljena su i dva nova modela: DSC-S700 s monitorom dijagonale 2,4 inča i DSC-S650 s monitorom od 2 inča, stabilizacijom slike s povećanom osetljivošću, trostrukim zum objektivom i internom memorijom od 24 megabajta, za slučaj kada se kartica sasvim napuni. Dok se prva dva modela napajaju iz litijum-jonskih baterija, poslednja dva koriste dve obične alkalne AA baterije. Sony DSC-S700 koštaće za oko 180, a model S650 oko 150 evra. Detaljnije na: www.sony-europe.com.

Canon U NOVIM BOJAMA

S Novom godinom počela su i predstavljanja novih modela raznih proizvođača. Tako je "Canon" predstavio tri nova modela Power Shot serije. To su A450 i A460, koji zamenjuju dosadašnje digitalne fotoaparate A420 i A430. Oba imaju senzor od pet miliona piksela. Prvi poseduje zum objektiv 3 put, a drugi 4 puta i pojavice se u tri boje: srebrnoj, plavoj i crvenoj. Sledeći nov model jeste naslednik prethodnog fotoaparata Canon A530, samo sada s senzorom od 7,1 miliona piksela. Sva tri modela mogu da koriste, pored klasičnih SD i MMC memorijskih kartica, i najnovije SDHC kartice.

Napajaju se iz dve AA baterije i svi imaju mogućnost štampanja snimljenih fotografija direktno iz fotoaparata bez posredovanja računara. Cene ovih fotoaparata još nisu saopštene, ali se nagađa da će prva dva koštati oko 150, a poslednji oko 200 evra. Detaljnije na: www.canon-adria.com.

Olympus SUPERZUM IZ SNOVA

Najnoviji Olympus SP-550 UZ Ultra Zoom opremljen je osamnaestostrukim zum objektivom f/2,8-4,5 skoro neverovatnog raspona ekv. 28-504 mm i dvostrukom stabilizacijom slike. Senzor ovog digitalnog fotoaparata ima 7,1 milion piksela, monitor dijagonale 6,4 cm, mogućnost snimanja 15 slika u seriji, 23 programa automatike i mogućnost potpuno ručne kontrole. Još jedna novina ovog modela jeste BrightCapture tehnologija koja će znatno pomoći kod kontrole slike prilikom fotografisanja u veoma lošim svetlosnim uslovima. Njegova cena biće oko 500 evra. Pored ovog modela, predstavljeni su i novi kompaktni digitalni fotoaparati koje ćemo sada samo pomenuti. To su: lju 760 s čipom od 7,1 miliona piksela, otporan na kišu i prašinu, zatim, lju 700 SW s kojim možete zaroniti do deset

metara, možete da ga ispustite s visine od 1,5 m ili da ga nosite na temperaturi od minus deset stepeni i on će nesmetano raditi. Kod novog Olympusa FE-250 osetljivost se može podići čak do ISO 10.000 (nije greška!) na senzor od 8 miliona piksela. Dalje, tu su modeli s čipom od 7 miliona piksela nazvani FE-240, FE-230 i FE-210. Detaljnije informacije mogu se naći na sajtu: www.olympus.co.yu.

Lexar U SDHC SVETU

Pored sve većeg broja proizvođača novih brzih memorijskih kartica (samo u januaru predstavljene su Panasonic SDHC kartice od četiri gigabajta, a i mnogi drugi proizvođači izbacili su na tržište kartice raznih formata kapaciteta od četiri i više gigabajta) i "Lexar" je predstavio SDHC karticu od četiri gigabajta klase 2, koja obezbeđuje čitanje i zapisivanje brže od dva megabajta u sekundi, i Platinum II karticu istog tipa, brzine zapisa od šest megabajta u sekundi. Planirano je da se sredinom godine puste u prodaju i kartica ovog tipa od osam gigabajta. Samo, ako se odlučite za ove kartice, proverite prvo da li vaš fotoaparat podržava SDHC. Cenu ovih kartica još nismo saznali.

Braun SA SLUŠALICAMA

Poznati nemački proizvođač "Braun Photo Technik" koji se dokazao, pre svega, svojim nenadmašnim dijaprojektorima, ne predaje se ni u nadmetanju na tržištu kompaktnih digitalnih fotoaparata. Digitalan fotoaparat Braun D808 ima senzor od 6,4 miliona piksela i trostruki zum, a na poleđeni metalnog kućišta smešten je monitor dijagonale 2,4 inča. U ovaj fotoaparat, koji koristi SD memorijske kartice, ugrađen je MP3 plejer i zato se uz njega isporučuju i slušalice i to sve za svega 199 evra. Detaljnije na: www.braun-phototechnik.de.

Ricoh SA GPS NAVOĐENJEM

Polovinom januara "Ricoh" je predstavio najnoviji model iz Caplio serije, model 500SE GPS – namenjen fotografisanju u najtežim uslovima. Kućište ovog digitalnog fotoaparata, s senzorom od 8,1 miliona piksela i objektivom ekvivalenta 28-85 mm, potpuno je vodootporno i gumirano, tako da ga ni udarci ne mogu oštetiti. Osetljivost se može podesiti od 64, pa do 1.600 ASA, ekspozicije su između 8 i 1/8.000 s. Fotoaparat ima monitor dijagonale 2,5 inča i optičko tražilo, zatim priključak za SD memorijske kartice i unutrašnju memoriju od 24 MB. Oznaka GPS ukazuje na mogućnost da se podaci o položaju mogu s fotoaparata slati, a i primati preko bežične mreže ili Bluetooth protokola, a mogu se primati i obrađivati i podaci NMEA (National Marine Electronics Association) koji uređuju komunikaciju između uređaja za navigaciju i GPS-a, što će sigurno obradovati one koji često plove oko sveta. Zainteresovani će za cenu morati da se raspitaju kod ovlašćenih prodavaca u mreži "Ricoh Geo Imaging", a mi smo došli do cifre od nešto preko 1.000 dolara u Americi.

Casio SEDMOSTRUKI ZUM U DŽEPU OD KOŠULJE

Nov Casio Exilim Hi Zoom EX-V7 trenutno je najtanji digitalni fotoaparat (25,1 mm, a na nekim delovima samo 20,8 mm) sa sedmostrukim zum objektivom ekvivalenta 38-266 mm. Ima CCD senzor od 7,2 miliona piksela koji se pomera da bi kompenzovao drhtanje ruku pri fotografisanju po slabom svetlu ili kod jake izvlake zuma, kao i mogućnost podizanja osetljivosti do 1.600 ASA. Inače, ovaj fotoaparat je nešto malo veći od standardne vizitkarte (59,8x95,5 mm) i zajedno s punjivom litijum-jonskom baterijom ima masu od 150 grama. Posедуje mogućnost ručnog podešavanja ekspozicije između 60 sekundi i 1/800 s i video-zapis u rezoluciji 848x480 piksela, kao i snimanje tona. Za zapisivanje koristi SD, SDHC i MMC memorijske kartice, a ima i 11,6 MB unutrašnje memorije. Proizvođač još nije saopštio cenu ovog fotoaparata. Detaljnije na: www.casio.com.

Fuji INFRACRVENI

Deda Mraz je za sve one koji vole da eksperimentišu s infracrvenom fotografijom mogao da donese i najnoviji Fuji Film Fine Pix IS-1 digitalni fotoaparat (ukoliko cena od blizu 900 evra ne predstavlja problem!). Zasnovan je na tehnologiji S3 Pro UVIR modela refleksnog digitalnog fotoaparata, koji je, takođe, nedavno predstavljen, i nudi dodatnu osetljivost na infracrveni spektar. Ovaj fotoaparat ima desetostruki neizmenljivi zum objektiv kao na modelu S9100 i Super CCD senzor od devet miliona piksela kojim se mogu snimati fotografije u RAW i JPEG formatima, a u infracrvenom modu mogu se snimati i video-zapisi. Pored ovog fotoaparata, na sajmu u Las Vegasu, predstavljeni su i drugi novi modeli kompaktnih digitalnih fotoaparata ovog proizvođača: FinePix F40fd s senzorom od 8,3 miliona piksela i osetljivošću do ISO 2.000, zatim A610 i A800 s senzorom od 6,3, odnosno 8,3 miliona piksela. Detaljnije na: www.fujifilm.co.yu.

Samsung PAMETNI FOTOAPARATI

Na jednom od najvažnijih svetskih sajmova elektronike CES u Las Vegasu (Consumer Electronics Show) "Samsung" je predstavio čak sedam novih modela kompaktnih digitalnih fotoaparata. Skoro svi imaju ASR sistem za stabilizaciju slike po sasvim novom metodu po kojem fotoaparat sam napravi dve fotografije zaredom, jednu podeksponiranu s kratkom ekspozicijom i jednu s tačnom ekspozicijom, i od njih softverski napravi jednu, najverovatnije oštru fotografiju. Još jedna novina jeste "Wise Shot", koja kombinuje pomenuti ASR i svetlost blica, te fotograf kasnije može da odabere snimak bez blica, ako je oštar, ili onu drugu, onaj s blicem, ako fotografija nije oštra. Na vrhu liste svakako je nov S1050 (280 evra) s senzorom od 10,1 miliona piksela, zumom

ekv. 38-190 mm i monitorom dijagonale tri inča. Sledeći model, S850 (230 evra) istih je karakteristika, samo ima senzor od 8,1 miliona piksela i manji monitor – 2,5 inča. Slede, S730 (150 evra) sa zumom ekv. 35-105 mm, senzorom od 7,2 miliona piksela i monitorom od 2,5 inča, osetljivosti do 800 ASA i Samsung S630 istih karakteristika (i cene), samo što mu je najviša osetljivost 400 ASA. Samsung L700 (200 evra) ima slične karakteristike kao prethodni modeli, a razlikuje se po ultratankom kućištu i osetljivošću koja ide do 1.600 ASA. Nešto bolji od ovih modela jeste L73 (250 evra), koji poseduje ASR sistem i crno kućište. Na najnižem stepnju lestvice nalazi se Samsung I70, koji takođe ima senzor od 7,2 miliona piksela, ali monitor dijagonale tri inča i ujedno je i MP3 i MP4 plejer, a opremljen je zumom ekv. 38-114 mm (cena još nije objavljena). Detaljnije na: www.samsung.com.

ADOBE PHOTOSHOP CS3

Pred kraj prošle godine "Adobe" je predstavio najnoviji softver za obradu i pretraživanje fotografija – Photoshop CS3 u beta verziji (to znači da je u pitanju probna verzija). Posle prijave i davanja osnovnih podataka, ovaj program možete besplatno skinuti za preču na mesec dana sa sajta: www.adobe.com ukoliko već imate legalnu verziju CS2 verzije ili Adobe Suite. Instalacija je velika, 337 megabajta (verzija za Windows) i instalira se veoma lako na računar. Izgled programa je donekle izmenjen u odnosu na dosadašnje verzije Photoshopa, ali ne toliko da bi predstavljao problem nekome ko je već nešto radio u ovom programu. Jedna od najznačajnijih novina jeste potpuno preuređen i mnogo brži Adobe Bridge koji, kako i naziv kaže, treba da bude most u pretraživanju i organizaciji fotografija i samog programa. Naravno, najveća novina jeste univerzalna binarna podrška i za Macintosh operativni sistem i za Windows.

UJEDINJENJE

"Hoya", poznati proizvođač filtera i druge opreme za svet fotografije, i "Pentax" udružili su se krajem prošle godine u jedno preduzeće – "Hoya Pentax". Ako imamo u vidu sve ono čime su se ove dve firme do sada bavile, mogu se očekivati znatne novine, kako u području proizvodnje fotoaparata i druge opreme za fotografiju, tako i u mnogim drugim oblastima.

Fotoštampanje

ZA SVE KORISNIKE DIGITALNIH FOTOAPARATA FOTOŠTAMPAČI NISU VIŠE LUKSUZ I DOBRA SU PRILIKA DA IMATE VLASTITU KUĆNU LABORATORIJU. PONUDA JE BOGATA, CENE ŠTAMPAČA, KAO I POTROŠNOG MATERIJALA, SVE SU NIŽE, A KVALITET JE BOLJI. U OVOM BROJU TESTIRALI SMO DVA FOTOŠTAMPAČA A4 FORMATA KOJA MOGU DA RADE I BEZ RAČUNARA

HP Photosmart D7360

Reč je o modelu kojim je veoma jednostavno rukovati, naročito kada se štampanje fotografija odvija direktno, tj. bez povezivanja s računarom. Potrebno je samo priključiti štampač sa strujom, staviti šest kartridža u svoje mesto i on je već spreman za direktno štampanje. Ako želimo da povežemo štampač s računarom, moramo instalirati program koji dobijamo uz njega. Instalacija na računaru nije komplikovana i jasno nas vodi kroz svaki segment, ali je preduga i pomislite da joj kraja nema. Za razliku od ranijih štampača koji su mogli direktno da štampaju, on poseduje pokretni monitor u boji, koji je osetljiv na dodir i ima dijagonalu od 8,6 cm. Na taj način izostavljena su komandna dugmad, jer se sva kontrola kod direktnog štampanja obavlja na samom monitoru. Fotografiju koju želimo odštampati moguće je delimično obraditi, softverski ukloniti efekat "crvenih očiju", korigovati osvetljenost snimljene fotografije, napraviti isečak. Takođe, moguće je odštampati je u sepiji ili crno-belom tonu. Ovaj model poseduje mogućnost štampe do formata A4, s belim okvirom

ili bez njega, a podržava i panoramski format 210 x 594 mm. Nažalost, za razliku od većine današnjih štampača, on ne može da štampa direktno na površinu CD-a. Kao i prethodni fotoštampanje, i ovaj model može da, uz pomoć bežičnog HP Bluetooth adaptera, koji se posebno kupuje, štampa s mobilnih telefona i drugih uređaja koji podržavaju Bluetooth povezivanje. Za štampanje koristi šest odvojenih kartridža sa žutom, cijan, magentom, svetlocijan, svetlomagentom i crnom bojom, i na taj način omogućena je zamena samo one boje koju smo potrošili. Prema tvrdnji proizvođača, mastila koja nose oznaku "HP Vivera", trebalo bi da omogućuje postojanost boja na odštampanim fotografijama koje se nalaze pod staklom više od sto godina. Odštampane fotografije imaju dobru reprodukciju boja, oštrinu i bogate su detaljima u svetlim i tamnim tonovima. Reprodukcijska tena kože je dobra, pa je pogodan za štampanje portreta, a i odštampani pejzaži imaju visok kvalitet.

Naravno, kvalitet i deklarisanu postojanost boja dobićete samo s originalnim HP fotopapirom, dok je s ostalim papirima teže dobiti idealnu reprodukciju boja. Za razliku od Epson Stylus Photo R360, kod HP-a najviše se troši kartridž sa žutim mastilom, pa tek onda svetlocijan i svetlomagenta. Cena kartridža u boji je 640 dinara, a kartridža s crnom bojom 960 dinara.

! UTISAK

Štampač daje odlične rezultate i jednostavan je za korišćenje. Korisnici i bez velikog tehničkog znanja mogu izvući maksimum iz ove mašine. Veliki pregledan monitor osetljiv na dodir koji omogućava jednostavno štampanje i kada se štampa direktno sa memorijske kartice.

Epson Stylus Photo R360

Šest odvojenih kartridža u kojima se nalaze žuta, cijan, magenta, svetlocijan, svetlomagenta i crna mastila veoma se jednostavno stavljaju u štampač. Nakon toga dovoljno je uključiti ga i on će veoma brzo biti spreman za direktno štampanje sa skoro svih osnovnih vrsta memorijskih kartica ili direktno s fotoaparata. Poseduje infracrveni (IC) prijemnik, što omogućava i bežično štampanje fotografija snimljenih mobilnim telefonom, a podržava i Bluetooth bežično povezivanje, ali za to je potrebno da kupite odgovarajući Bluetooth adapter. S računarom se povezuje preko USB kabla, uz pomoć programa koji se dobija na kompaktnom disku i čija instalacija nije komplikovana, a omogućava jednostavno štampanje fotografija. Prilikom direktnog štampanja sva kontrola obavlja se na monitoru od 3,5 inča u boji, koji nije pokretan, ali ima takav položaj na štampaču da je sasvim pregledan i kada

gledamo štampač odozgo ili sa strane. Na njemu se može videti, i delimično obraditi izabrana fotografija pre nego što damo nalog za štampu. Takođe, može da štampa direktno na površinu samog CD-a ili DVD-a, a izgled same površine medija na kojem štampano možemo napraviti u programu koji se dobija sa štampačem. Kada je u pitanju kvalitet fotografija odštampanih na fotoštampanjima, ne treba ni sumnjati u "Epsonovu" reputaciju, pa je onda razumljivo i što R360 daje izvanredan kvalitet odštampanih fotografija na ovom testu. Prilikom štampanja fotografija najviše se troše kartridži koji sadrže svetlocijan i svetlomagentu, pa se i ovdje ogleda prednosti i ekonomičnost odvojenih kartridža. Mastila koja nose oznaku "Epson Claria", specijalno su prilagođena upravo da daju najbolje rezultate za štampanje fotografija i postizanje maksimalnog kvaliteta. Cena pojedinačnih kartridža je

Epson Stylus Photo R360

1.200 dinara. Boje na odštampanim fotografijama dobro su zasićene i stabilizuju se odmah nakon štampe, a mogu se pohvaliti i bogatstvom detalja i ujednačenom strukturom. Reprodukcijska tena kože je dobra, pa je pogodan za štampanje portreta, a i odštampani pejzaži imaju visok kvalitet.

! UTISAK

Jednostavnost upotrebe ovog štampača, bilo da je reč o direktnom štampanju, ili štampanju uz pomoć računara, i visok kvalitet odštampanih fotografija dobra su preporuka za kupovinu ovog štampača.

B. BJELICA

MODEL ŠTAMPAČA	EPSON STYLUS PHOTO R360	HP PHOTOSMART D7360
Cena (sa PDV)	13.950 din. (174 evra)	15.800 din. (197 evra)
Cena jedne fotografije	oko 180 din.	oko 180 din.
Tehnologija štampanja	inkdžet	inkdžet
Maksimalna rezolucija	5.760 x 1.440 dpi	4.800 x 1.200 dpi
Monitor za pregledanje fotografija	pokretni od 3,5 inča (8,6 cm)	pokretni od 3,5 inča (8,6 cm)
Veličina štampanja	od 7,6 x 12,7 cm do 22 x 61 cm (bez margina)	od 7,6 x 12,7 cm do 22 x 61 cm (bez margina)
Brzina štampanja za format A4	3 min 55 s	4 min 46 s
Kartridži koje koristi	šest odvojenih kartridža	šest odvojenih kartridža
Memorijske kartice koje podržava	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD
Veza s računarom	USB 2.0	USB 2.0
PictBridge standard	da	da
Ostale mogućnosti	bežično (ima infracrveni prijemnik) i Bluetooth kao dodatnu opciju	bežično (Bluetooth) štampanje kao dodatna opcija
Dimenzije (D x Š x V)	450 x 414 x 210 mm	385 x 447 x 160 mm
Masa	6,5 kg	8,5 kg
Sadržaj kutije	šest kartridža s mastilima: žuta, cijan, magenta, svetlocijan, svetlomagenta i crna, kabl za napajanje, adapter za štampu na CD-u, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (Epson Photo Quicker, Epson PRINT Image Framer TOOL i PIF DESIGNER)	šest kartridža s mastilima: žuta, cijan, magenta, svetlocijan, svetlomagenta i crna, ispravljač s kablom za napajanje, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (HP Image Zone i HP Instant Share)
Dodatna oprema	USB kabl, Bluetooth bežični adapter, baterija	USB kabl, Bluetooth bežični adapter i adapter za automatsku obostranu štampu
Plus	kvalitet odštampanih fotografija, mogućnost štampe na površini CD-a	kvalitet odštampanih fotografija,
Minus	ne dobija se USB kabl	ne može da štampa na površini CD-a, ne dobija se USB kabl
Informacije	www.bsprocessor.com	www.hp.co.yu
OCENA		
Instalacija i rukovanje	★★★★	★★★★
Mogućnosti	★★★★★	★★★★★
Kvalitet štampe	★★★★★	★★★★★
Cena / kvalitet	★★★★★	★★★★★
Ukupna ocena	★★★★★	★★★★★

... VREME JE DA VAM 190X
POKAŽE NEKE NOVE POKRETE...

Dugotrajna je ljubav između Manfrotto-a i fotografije, a još je snažnija strast da se unaprede vaše fotografske sposobnosti. Nema granica u traganju za novim pozicijama i zavidljivim mogućnostima unapređenja brzine, stabilnosti i kompaktnosti... Samo 190X može da zadovolji vašu potrebu za uzvišenim fotografskim zadovoljstvom.

190X

DVADESET GODINA KASNIJE
REVOLUCIONARAN RAZVOJ SE NASTAVLJA.

Manfrotto

190X.manfrotto.com

Ekskluzivni uvoznik i distributer:
RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd, t. 011 2456151, 308 7004,
f. 011 446 0234, e-mail: info@refot.com

FREECOM ToughDrive Pro

Sigurnost pre svega

Da li se sećate anegdote o sistem administratoru i sekretarici kojoj je pao sistem – ali na patos? Sigurnost podataka povećana je današnjim tehnologijama, ali protiv ovakvih problema ne postoji mnogo rešenja. Mobilnost, fleksibilnost i brzina postali su danas odlučujući faktori u radu sa svim vrstama informatičke opreme. Mogućnost da važne podatke imate uvek sa sobom postala je izuzetno važna, a taj osetljivi, da ga tako nazovemo, kapital, zaslužuje zaštite svake moguće vrste. Svojim novim ToughDrive Pro mobilnim hard-diskom veličine 2,5 inča "Freecom" je po prvi put tržištu ponudio

uređaj koji zahvaljujući posebno dizajniranom kućištu može da bez posledica izdrži i pad na tvrdu podlogu sa visine od dva metra. Idealno za ljude koji su u stalnom pokretu. Otpornost ovog uređaja postignuta je dvostrukom zaštitom: unutar kućišta izrađenog od posebne plastične mase, koje je prekriveno silikonom, nalazi se apsorber udaraca izrađen od istog materijala. Uređaj se napaja direktno iz USB priključka koji je njegov sastavni deo tako da vam nikakvi dodatni kablovi nisu potrebni. Od programa dobijate Acronis True Image kojim na vašem računaru kreirate kopiju podataka radi apsolutne sigurnosti. Na raspolaganju vam je izbor između tri identična modela koji se razlikuju po

kapacitetu ugrađenih hard-diskova i po ceni. Za ToughDrive Pro od 80 GB potrebno je izdvojiti 129 evra, model s diskom od 120 GB košta 175, a najveći po kapacitetu od čak 160 GB košta 215 evra.

Informacije: www.dl.co.yu

OCENA

! UTISAK

Dakle, u pitanju je veoma korisna i relativno jeftina sprava namenjena svima koji ne vode mnogo računa o opremi. Mogućnost izbora različitih prostornih kapaciteta i cene olakšava izbor pri kupovini.

Sigma 20 mm f/1,8 EX DG ASPHERICAL RF

Širokougao i svetlosno jak

Zum objektiv postali su popularniji i univerzalniji od objektiv sa fiksnom žižnom daljinom jer jednim objektivom zamenjujemo više objektiv sa različitim žižnim daljinama. Međutim, bez obzira na to objektiv sa fiksnom žižnom daljinom imaju svoje prednosti, među kojima je, na prvom mestu veća svetlosna jačina objektiv, a u većini slučajeva i bolji optički kvalitet.

Sigma 20 mm f/1,8 EX DG ASPHERICAL RF prvi je objektiv sa žižnom daljinom od 20 mm koji ima svetlosnu jačinu f/1,8. Napravljen je od metala, u mat verziji, a takav kvalitet izrade sreće se samo kod profesionalnih modela. Prsten za ručno izoštravanje više je nego velik i omogućava udoban rad, a iza njega nalazi se prozorčić sa skalom udaljenosti i oznakama za kontrolu dubinske oštine. Minimalna daljina izoštravanja je 0,2 m, ali, nažalost, ovaj objektiv nema ugrađen HSM motor, pa je izoštravanje nešto sporije i bučnije. Koristi filtre prečnika 82 mm, a za njegovu kupovinu moraćemo izdvojiti više novca zbog ekstremnog prečnika. Uz njega dobijate senilo i torbu.

Optička konstrukcija, kao što mu i oznaka "DG" govori, optimizovana je za digitalne fotoaparate, a pokriva puni format od 35 mm, pa se može koristiti i kod analognih i D-SLR fotoaparata sa senzorom od 35 mm. Kod manjih senzora pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 30 mm, odnosno 32 mm kod formata od 35 mm.

Fotografije snimljene s ovim objektivom imaju praktično neutralnu reprodukciju boja, kontrast je na zavidnom nivou, distorzija je blago primetna i iznosi -1,5 odsto, a vinjetiranje je jedino moguće uočiti s maksimalnim otvorom blende od f/1,8. Kada je u pitanju oština, jedino je primetno veće odstupanje između centralnih i perifernih delova slike za maksimalan otvor blende f/1,8. Za otvor blende veći od f/2,8 oština postaje ujednačenija, a najbolji rezultati postižu se za otvore bende od f/8 do f/11.

TEHNIČKI PODACI	
Model objektiv	SIGMA 20 mm f/1,8 EX DG A SPHERICAL RF
Cena	36.800 din. (460 evra)
Bajonet	Canon EF, Nikon F, Sony AF, Pentax AF i Sigma
Žižna daljina	20 mm
Ekv. žižna daljina za format od 35 mm	35 mm (kod faktora 1,5x) i 32 mm (kod faktora 1,6x)
Maks. otvor blende	f/1,8
Min. otvor blende	f/22
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	13 / 11
Stabilizator slike	ne
Min. daljina izoštravanja	0,2 m
Prečnik filtra:	82 mm
Senilo	LH875-02
Dimenzije / masa	88,6 x 87 mm / 520 g
Sadržaj kutije	prednji, zadnji pokopac, senilo i torba Josipović Trade, Gen. Mihaila Nedeljkovića 33, Beograd, tel.: 011/31-81-295, www.josipovictrade.co.yu , www.sigma-photo.com
Informacije	
Plus	konstrukcija, svetlosna jačina, optički kvalitet
Minus	prečnik filtra od 82 mm, bučnije i sporije izoštravanje
Ocena	
Konstrukcija i rukovanje	
Mogućnosti	
Kvalitet optike	
Cena / kvalitet	
Ukupna ocena	

! UTISAK

Odličan širokougaoi objektiv s velikom svetlosnom jačinom koja omogućava da fotografiramo u lošijim svetlosnim uslovima, a daje i veći kreativni potencijal za kontrolu dubinske oštine. Opravdava svaki dinar uloženi u njega.

Sansa e250

2 GB memorije + MicroSD slot
1,8 inča TFT monitor u boji
formati - MP3, WMA i WMA-DRM
prikazivanje foto i video snimaka
trajanje baterije - 20 sati
snimanje zvuka

SanDisk
STORE YOUR WORLD IN OURS®

REFOTB

Ekskluzivni uvoznik i distributer: RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd, t. 011 2456 151, 308 7004, f. 011 446 0234, e-mail: info@refot.com

Potražite spisak prodajnih mesta na:

www.refot.com

Capture NX

RAZVOJ DIGITALNIH FOTOAPARATA UTICAO JE NA POJAVU "MEGAPIKSELSKIH MONSTRUMA" KOJI DAJU IZVANREDNE SNIMKE SA SAMO JEDNOM MANOM – VELIČINOM FAJLA. JEDNO OD REŠENJA JESTE NEDESTRUKTIVNA OBRADA ORIGINALNOG FAJLA, REŠENJE KOJE SMO IMALI PRILIKE DA VIDIMO U PROGRAMU APPLE APERTURE, A SADA JE NA POSEBAN NAČIN PRIMENJENO I U PROGRAMU CAPTURE NX

Capture NX predstavlja potpuno nov program koji je korporacija "Nikon" počela da nudi korisnicima svojih fotoaparata, ali može biti izuzetno dobar alat za obradu fotografija sačuvanih u standardnim formatima. U osnovi, kompletna serija Capture programa predstavlja male ali dovoljno moćne editore koji korisniku pružaju mogućnost otvaranja nef-fajlova i više nego dovoljan komplet opcija za osnovnu obradu fotografije. Glavni nedostatak nove verzije programa Capture NX jeste što nema neke alate na koje smo navikli u drugim editorima fotografija, kao što je, na primer, alatka za kloniranje. Ipak, direktna komunikacija sa drugim editorima fotografija kao što je Photoshop donekle ublažava ovaj nedostatak.

SPECIFIČNOST PROGRAMA CAPTURE NX

Kada instalirate i pokrenete ovaj program, videćete interesantno i lepo dizajniran korisnički interfejs gde su sve opcije i komande logično raspoređene i lako

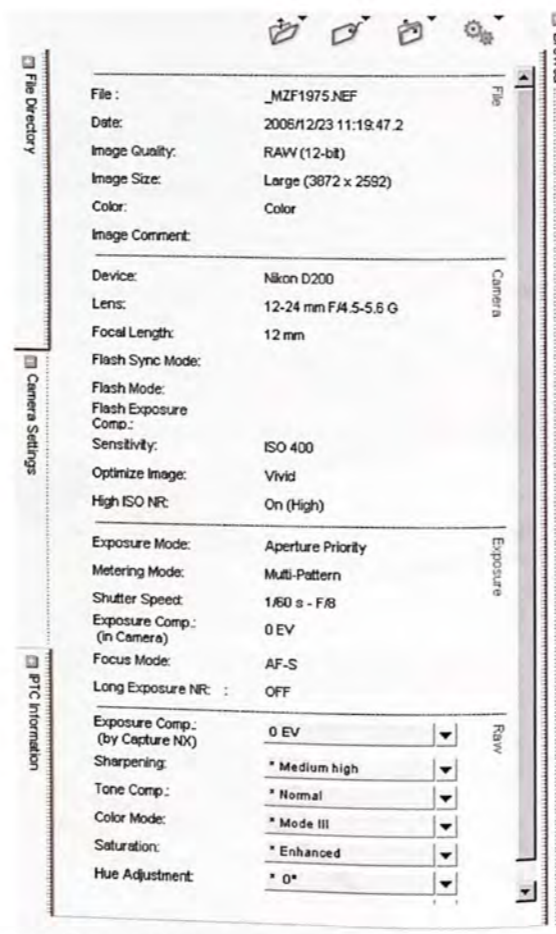
Fotografija otvorena u Photoshop-u bez korekcija.

dostupne. Ono po čemu se Capture NX razlikuje od svih drugih programa jeste način na koji se obrađuju fotografija. Programerska kuća "Nik software", koja je razvila ovaj program, primenila je unutar njega sistem kontrolnih U-tačaka koje se postavljaju na određena mesta. Na raspolaganju vam je nekoliko tipova kontrolnih tačaka: od definisanja crne i bele tačke, preko tačaka kojima se regulišu osvetljenost i kontrast, sve do kontrole obojenosti i zasićenosti. Broj tačaka koje možete postaviti nije ograničen, a svaka tačka ima mogućnost podešavanja prečnika delovanja.

Control Point	Filter	Batch	View
Color Control Point			Ctrl+Shift+A
Black Control Point			
White Control Point			
Neutral Control Point			
Red-Eye Control Point			
Reset			

Ista fotografija obrađena u Capture NX programu

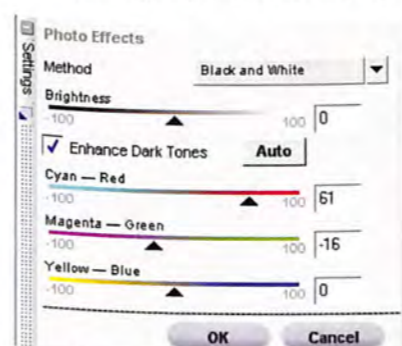

Izgled prozora u kome su nabrojane sve informacije o snimku na kome radimo

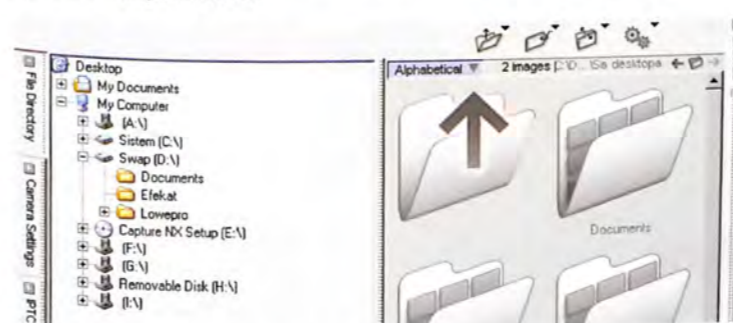

Kontrolna U-point tačka i podešavanje njenih parametara

Capture NX daje mogućnost takozvane nedestruktivne obrade fotografija jer kada obrađeni fajl sačuvate u nef-formatu, svi parametri koje ste podesili nalaze se unutar fajla. Kako je upisana samo mala količina informacija, veličina fajlova ne povećava se drastično i po tome je Capture NX sličan programu Aperture. Nema potrebe za slojevima, a podešavanja su jednostavna i brza. Ali, kako svako dobro ima i lošu stranu, ovako sačuvan RAW (nef) fajl više ne možete otvoriti u Photoshopu, što znači da čuvanje prostora na hard-disku i nije tako lako ostvarivo. Ali, sama mogućnost da obrađen nef-fajl sačuvate kao nov ima mnogo prednosti, jer sve što ste uradili možete promeniti: parametre svake od kontrolnih tačaka, sva globalna podešavanja i čak konverziju iz kolor fotografije u crno-belu fotografiju. Uopšteno govoreći, po mogućnostima obrade fajlova u RAW formatu jedino je Capture NX konkurencija Photoshopu.

Uticaj kontrolnih klizača koji oponašaju upotrebu obojenih filtera

Izgled menija za manipulaciju fajlovima

Gotova crno-bela fotografija

CAPTURE NX I CRNO-BELA FOTOGRAFIJA

Pored svih dobrih osobina koje program poseduje, posebno su nam se svidеле mogućnosti koje pruža u konverziji kolornih fotografija u crno-bele fotografije. Prva opcija u ovom procesu jeste podešavanje odziva pojedinih boja, nesto slično snimanju na crno-beli film kroz obojene filtre. Slede podešavanja osvetljenja i kontrasta, a nakon ovih osnovnih podešavanja, posegnućemo za U-tačkama i početi s obradom fotografije. Prvo postavljamo kontrolne tačke maksimalne crne i bele i tako podesimo osnovni nivo osvetljenosti. Izuzetno korisnom pokazala se i neutralna kontrolna tačka, koju postavljamo na deo fotografije neutralnih tonova. Senku koja se pojavila ispod kačketi jednostavno ćemo prosvetliti, prvo podešavanjem veličine kontrolne tačke, a potom pomeramo klizač osvetljenosti do potrebnog intenziteta. Na svaki od uglova fotografije postavimo po jednu veliku kontrolnu tačku i na taj način blago ih potamniti. Jedna od kontrolnih tačaka postavljena je i na ložište i njome je dodatno osvetljena vatra. Najlepše u korišćenju Capture NX programa jeste to što doslovno radite slično povećanjima na Multigrade fotopapirima. U svakoj tački možete podesiti kontrast tako da jedan deo fotografije ostane mek, a drugi bude kontrastan. Naravno da je ovo moguće uraditi i bilo kojim drugim editorom fotografija, ali je vreme potrebno za izradu maski i podešavanja mnogo duže. Program automatski podešava mesta koja se preklapaju tako da nema nikakvih oštih ili loše podešenih

Moramo priznati da je osnovna obrada fotografija stvarno brža i da je snalaženje za početnike mnogo lakše u odnosu na ostale programe.

područja na koja deluju dve tačke ili više njih. Na kraju možemo primeniti još jedan detalj koji karakteriše crno-bele fotografije, a to je dodavanje zrna. Bez mnogo muke i s nekoliko jednostavnih podešavanja (veličina i intenzitet zrna) naša fotografija izgledaće kao da je originalno snimljena na filmu. Ovo me je malo nasmejalo jer pokazuje da sve nas muči

Uticaj kontrolnih klizača koji oponašaju upotrebu obojenih filtera

prilična doza nostalgije za klasičnom fotografijom, a dokaz za to svakako je sve veći broj dopuna (plug-in) i raznih programa za simulaciju crno-belih materijala. Jedan od takvih programa jeste i Alien skin Exposure koji, kao i Grain surgery, o kome smo pisali ranije, nudi veliki izbor unapred definisanih opcija koje verno podražavaju zrno crno-belih filmovima. Ali, to je već neka nova priča.

M. ŽIVKOVIĆ

LFP

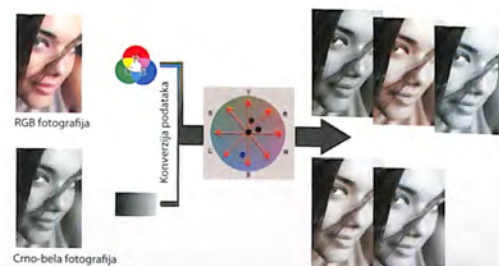

EPSON®

NAKON DUŽEG VREMENA PONOVO SMO BILI U PRILICI DA PRISUSTVUJEMO SEMINARU KOJI JE JEDNIM DELOM BIO NAMENJEN ISKLJUČIVO FOTOGRAFIMA. U ORGANIZACIJI PREDUZEĆA "BS PROCESOR", KOJE ZASTUPA ŠTAMPAČE POZNATE SVETSKE KORPORACIJE "EPSON", ODRŽAN JE SEMINAR O EPSONOVIM ŠTAMPAČIMA VELIKOG FORMATA, TAKOZVANI EPSON LFP (LARGE FORMAT PRINTER)

Prvi dan ovog seminara bio je posvećen obuci prodavaca koje su Renato Vinčenti i Mauro Fratus, predstavnici "Epson Italije", upoznali s načinima kako da potencijalnom kupcu ponude optimum opreme. Sledeći dan bio je "rezervisan" za fotografe, koji su imali priliku da se uvere u nenadmašan kvalitet koji ovi štampači daju. Iako u svojoj ponudi "Epson" nudi širok asortiman proizvoda, ovaj seminar bio je u potpunosti posvećen fotografiji: od neverovatno kvalitetnih kolor i crno-belih povećanja, preko obilja mogućnosti namenjenih dizajnerima, do korišćenja ovih štampača u grafičkoj industriji gde se, uz odgovarajuće programe, pretvaraju u prave kontrolne uređaje u procesu pripreme za štampu. U trci za kvalitetom i, naravno, korisnicima uređaja, "Epson" je postavio veliki broj novih standarda, od kojih je jedan od najvažnijih sistem UltraChrome K3 mastila s kojima radi cela gama novih Stylus Pro osmokolornih štampača. Reč je o modelima Stylus PRO s oznakama 3800, 4800, 7800 i 9800. Ovaj sistem boja obezbeđuje bolji kvalitet štampe kolor i crno-belih fotografija, lakše postizanje neutralno sivih tonova i njihov poboljšani balans. Na raspolaganju nam je izbor između foto i mat crnih mastila koja su namenjena štampi na različitim podlogama. Čak tri od osam kartridža su u nijansama crne i na taj način obezbeđen je neverovatan tonski opseg koji je bilo izuzetno teško postići kada su klasične fotografije u pitanju. Kada je reč o printovima u boji, ovaj nov sistem daje izuzetnu širinu game, intenziteta boja i tačnosti kolorne reprodukcije.

izvorom svetla izgledaju različito pod drugim. Možda vam ovo zvuči čudno, ali kao primer možemo navesti crno-belu fotografiju na kojoj pod određenim svetlom sive nijanse daju različite kolorne dominante. Preciznim doziranjem i

Kontrola konverzije kolornog moda

kontrolom potrošnje mastila, ultrafinim mlaznicama koje daju kapljice različite veličine i poboljšanim karakteristikama samog mastila, ova pojava je eliminisana.

Nova UltraChromeK3 mastila daju i neverovatno dug vek trajanja odštampalog materijala – 75 godina za kolor i 200 godina za crno-bele printove.

Što se formata tiče, u zavisnosti od štampača mogu biti od A4, pa do B0+. Uz sve ostale kvalitete treba pomenuti i veliku brzinu štampe, koja uz male troškove održavanja čini ove štampače izborom profesionalaca u oblasti grafičkih poslova. Da ne zaboravimo i to da ovi štampači svoju pravu snagu pokazuju u kombinaciji s najraznovrsnijim RIP programima koji daju mogućnost štampe velikih formata. "Epson" se potrudio i oko osnovnog programa koji daje veliki broj opcija i sva podešavanja koja su vam potrebna ako želite apsolutnu kontrolu i kvalitet. Sam proces štampanja daće veoma dobre rezultate i ako ne želite da ulazite u problematiku kolornih profila, konverzija kolornih modova i svega ostalog što vam se učini komplikovanim.

Za kraj, treba pomenuti da osim ovih osmokolornih štampača velikog formata "Epson" proizvodi i četvorokolorne štampače (model Stylus Pro s oznakama 4400, 7400, 9400) s udvojenim mastilima. Oni se preporučuju korisnicima kojima kvalitet štampe nije na prvom mestu, već brzina štampe, koja je u ovom slučaju udvostručena. Zato se i koriste za grafički dizajn, CAD aplikacije, kao i za velike POP plakate.

M. A.

EPSON ULTRACHROME INK

EPSON tehnologija - Micro Piezo Head

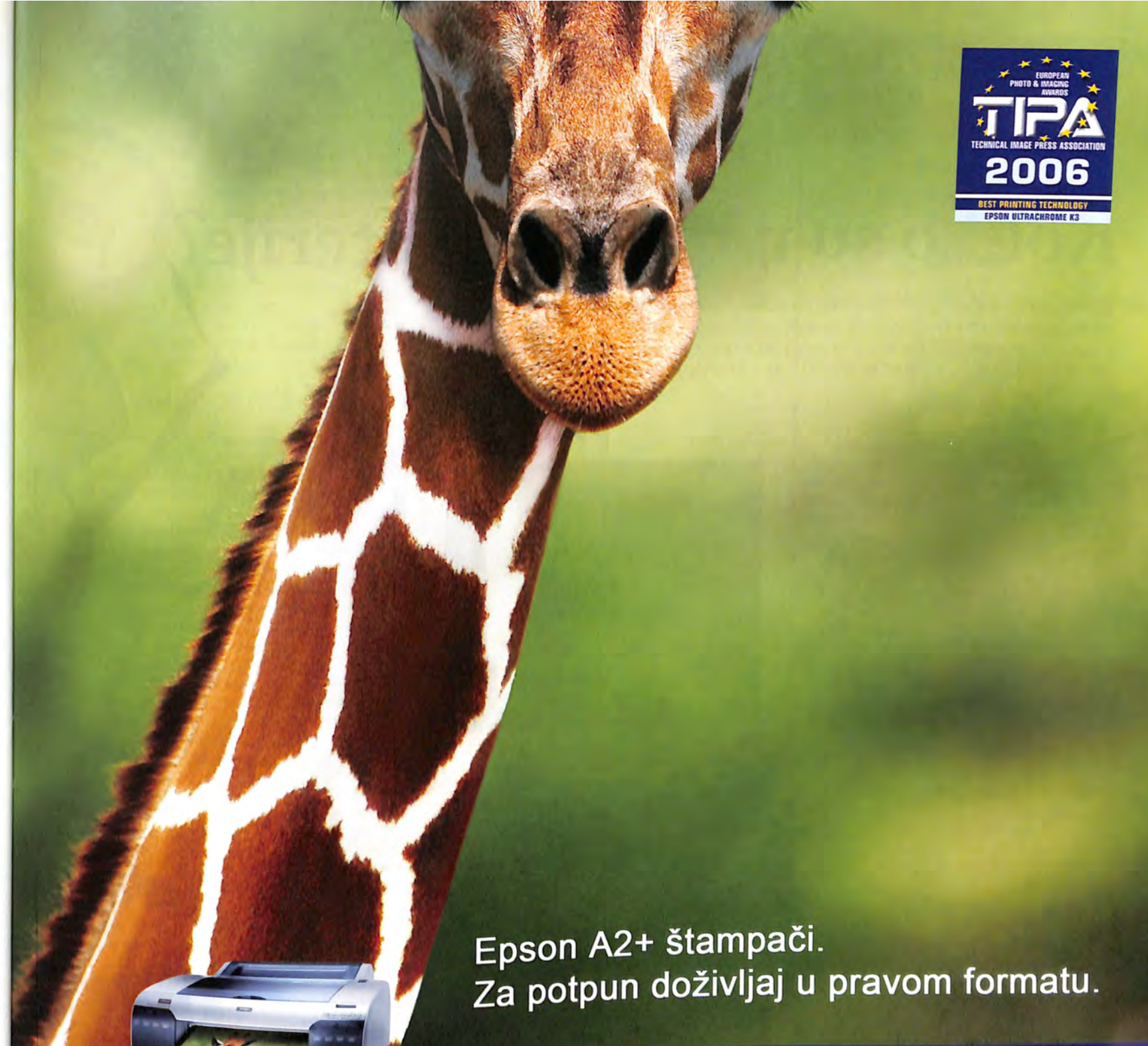

Sistemi ostalih proizvođača

Načini nanošenja boje i kontrole veličine kapljica

"Epson" je vodio računa o svemu, pa i o jednoj malo poznatoj optičkoj pojavi zvanoj metamerizam. Ona se javlja kao posledica nesavršenosti ljudskog oka, a manifestuje se tako što dve naizgled iste boje pod jednim

Epson A2+ štampači.
Za potpun doživljaj u pravom formatu.

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

Štampajte bez ograničenja uz pomoć Epson A2+ štampača. Postignite izuzetan kvalitet i dugotrajne rezultate štampe zahvaljujući najnovijem sistemu sa 8 kertridža i Epson UltraChrome K3 mastilima, koja pružaju superiornu crno-belu i kolornu štampu. Ukoliko na to dodamo i izuzetnu brzinu štampe, široku paletu papira na kojima se može štampati i niske troškove štampe, nova Epson Stylus Pro serija je logičan izbor svakog ko se bavi profesionalnom fotografijom.

EPSON®
EXCEED YOUR VISION

AUTORIZOVANI DISTRIBUTER I SERVISER ZA SRBIJU
BS Procesor d.o.o.
a BSP Company
Hadži Nikole Živkovića 2, Beograd, 011 328 44 88
Narodnog fronta 53, Novi Sad, 021 63 65 272
<http://www.bsprocesor.com> • <https://dileni.bsprocesor.com>

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:

BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 40 07 • BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96 • DESK 329 21 40 • FORUM RAČUNARI 206 55 26 • GRAPPOLO INTERNATIONAL 309 14 21 • MIKRORAČUNARI 207 98 00 • MARKANTEX 227 88 14 • ONLINE COMPUTERS 328 44 55 • PC4U 262 13 76 • SOLUTION JM 308 95 00 • NOVI SAD: IQ COMPUTERS 021 453 833 • INFOGRAF 021 551 311 • LIM-IT 021 474 07 76 • PC4U 021 420 499 • POSITIVE 021 472 03 88 • NIŠ: PAKOM 018 521 116 • ČAČAK: ALTI 032 262 222 • JAGODINA: LINK DOO 035 245 245 • KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102 • LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 23 25 21 • PANČEVO: BOŽIĆ I SINČIĆ 013 344 492 • PARAČIN: LINKER 035 570 733 • POŽEGA: SKY COMPUTER CENTER 031 825 125 • POŽAREVAC: PRO CENTAR POŽAREVAC 012 53 22 44 • SENTA: SABOTRONIC 024 815 307 • SUBOTICA: MICROMEDIA 024 600 300 • ŠABAC: AAL TO 015 344 001 • UŽICE: DATA COMM 031 512 122 • PETAR PAN 031 511 139 • VALJEVO: URIDIUM TRADE 014 235 365 • VRŠAC: BB KANON TEHNOBIRO 013 838 884 • BRČKO: BSP +387 (49) 230 290

GORAN MALIĆ,
Majstor fotografije
FSJ/FSS, AFIAP

Hajde da malo ne budemo umetnici po svaki cenu, nego da objektivom fotoaparata dokumentujemo svakodnevicu, život, skrajnute scene, prizore koje niko ne zapaža (osim fotografa), etno detalje i druga svedočanstva našega vremena. Gledano istorijski, fotografski dokumenti preživeli su mnoge nedaće, dospeli i u muzeje, dok su mnoge umetničke težnje nepovratno zaboravljene. Pre nekoliko godina, saradnici jednog fotografskog časopisa anketirali su pedeset kustosa za fotografiju iz velikih svetskih muzeja, tražeći od njih da navedu po deset najpoznatijih svetskih fotografa koji su svojim delima izvršili najveći uticaj u 20. veku. Na prvo mesto izbio je Anri Kartije-Breson sa duplo više bodova nego naredni fotograf, a vrlo istaknuta imena fotografske umetnosti (poput Mana Reja i Edvarda Vestona) jedva da su se zadržala na začelju tabele. Ovim nismo proglasili Kartije-Bresona pukim dokumentaristom (jer je i te kako i veliki umetnik), nego podsećamo na to da život u svim svojim pojavnim oblicima ostaje prva tema fotografije.

SLAVKO savić ▲

NAŠ čitalac javlja se sa Kopaonika, prelepe planine u čijem podnožju živi (selo Radmanovo, opština Brus). U fotografiju je ušao sa ruskim fotoaparatom Lomo 8 (zanimljiva mašina, vrlo slična jednom modelu Minoksa; Danas u svetu postoje posebna foto-takmičenja koja okupljaju vlasnike tih fotoaparata, koja svoja dela nazivaju "lomografije"). Slavko je prešao na digitalnu tehniku pre nekoliko godina od kada ne ispušta iz ruku Canon EOS 10D. Od priličnog broja poslanih fotografija, "Planinska kuća" čini nam se najdoslednije urađenom. Istina, nema baš valjano kompoziciono uporište (sve je

pomalo natrpano u sredinu kadra, nedostaje "vazduh") ali zato ima zanimljiv sadržaj i vrlo lep, ujednačen ukupan ton. Pitamo se, da li je bilo nužno da se priđe toliko blizu. I neke druge fotografije koje obrađuju slične prizore (smetove i zavejane objekte naspram širokog neba) imaju taj isti pristup, uz plavičasto beli ton, sugestivno hladan i rezak. Na kompaktnom disku su i mnoge druge fotografije, raznorodne i tematski i stilski. Umesto široke radoznalosti bilo bi bolje da se čitalac opredeli za neku temu i istrajnije je obrađuje. Možda je baš planina njegov motiv.

Život...

◀ JOVANA stojanović

"PERFORIRANA senka" Jovane Stojanović zapravo je snimak intimne prirode. To je možda jedna od najdeficitarnijih kategorija u fotografiji i pravo je čudo zašto ljudi tako malo, i toliko retko, usmeravaju fotografski objektiv na svoje telo ili na prizore iz njihovog najneposrednijeg okruženja. Jovana je postupila prilično jednostavno: uočila je

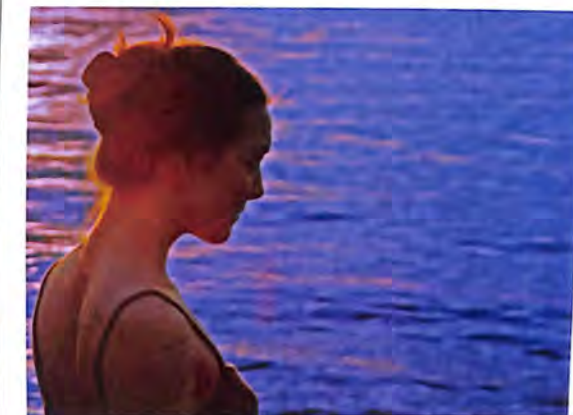
ritam svetlosnih kružića na tamnozelenom fonu poda, u to uključila stopala i – eto fotografije! Sad je to samo nepretenciozna foto-beleška, ali će autoru, kroz dve-tri decenije, biti vrlo dragocen dokument, takoreći, autobiografski podatak o sopstvenom životu, nalik na dnevnički zapis. Podsećamo na sledeće: ovaj prizor mogao se znatno više istraživati da bi se dobila što izražajnija celina. Za sad ima praznina, ima postora (npr., na levoj strani) koji su potonuli u tamu i nemaju nikakvu funkciju na fotografiji. I raspored svetlosnih tačaka u odnosu na stopala mogao je biti nešto skladniji. Kod ovakvih prizora nikad nije dovoljan jedan snimak; treba mnogo eksperimentisati da bi se izdvojio biser iz mase prosečnih snimaka.

ZORAN milutinović ▼

VIDELI smo više fotografija Zorana Milutinovića. Radoznao, sklon eksperimentima, taj autor često koristi nsvakidašnje tehnike da bi postigao drugačiji utisak od prirodnog. Mnoge njegove fotografije su, zapravo, snimci iz svakodnevnog života, ali urađeni tehnikom infracrvenog snimanja, pa je tonska gradacija pomerena u odnosu na uobičajenu. Međutim, fotografija koju smo odabrali snimljena je uobičajenim tehničkim sredstvima, bar je takav utisak postignut. Naziv "Prije" podseća nas na ženske trač-razgovore uz kaficu, ali u ovom slučaju, to se događa na neuobičajenom mestu, na samoj ulici. Čini nam se da autor nije toliko usmerio svoj objektiv na dve žene, koliko na okolni ambijent. Kuća u pozadini nalazi se u centralnom gradskom jezgrou Beograda, u ulici Kraljevića Marka, i pripada tradicionalnom graditeljstvu sredine 19. veka. Ko se razume u stare zanate znaće i to da se takva kuća naziva "bondručara" (bondruk je tehnika tradicionalne gradnje; najpre se napravi drveni skelet kuće, pa se praznine ispunjavaju blatom u kojem je vezivna materija pleva).

MARKO tošić ▲

MARKO Tošić svoju fotografiju lakonski je nazvao "Lepota". Prizor je jednostavan, a ipak zanimljiv. Silueta naspram obojene površine (verovatno vode) lepo se izdvaja, a pri tom ima i dosta čitljivih detalja u senci. Nije baš najjasnije da li se promena boje u pozadini, u delu fotografije gde je glava, dogodila zbog nekog svetlosnog refleksa (probijanje sunčevih zraka u sumrak) ili zbog prodora interferentnih (dakle i nekontrolisanih) svetlosnih zraka u objektiv. Ali, i da je ovo drugo, na ovoj fotografiji to nije smetnja, naprotiv, na taj način postignut je neuobičajen efekat. Ne jednom, u fotografiji se događaju prava čuda koja i ne vidimo prilikom snimanja. Možda je baš zato, zbog te nepredvidivosti, bavljenje fotografijom tako zavodljivo. Ne kažu uzalud mnogi korisnici fotografije: "Jedva čekam da razvijem film, da vidim kako su 'ispale' fotografije". Ovde je to ispalo vrlo zanimljivo.

...prva tema fotografije

◀ VLADIMIR turuntaš

VLADIMIR Turuntaš iz Sarajeva našao je svoj motiv veoma daleko, čak u egiptskom muzeju u Kairu. Tutankamonova posmrtna maska blista, a kako i ne bi kad je od zlata (uzgred, faraon je umro pre dvadesete godine). Snimanje umetničkih dela od ugljačnog metala zahteva naročitu fotografsku veštinu. Ako se tome doda da se snimanje obavlja pod veštačkom svetlošću, i u muzejima, problem je još veći. A, ako se pri tom oslonimo na automatiku fotoaparata, nju će prevariti najjače osvetljeni delovi prizora (oblesci s ugljačanih površina), pa će celina obavezno

biti prekratko eksponirana. Zato zlatna maska ima tako malo detalja u senkama. (U našem časopisu, u tekstovima Mitra Trninića, više puta navodeno je kako treba snimati predmete od metala, pa i muzeološke) ipak, zahvalni smo što je čitalac usmerio našu pažnju na jedan od bisera istorije umetnosti. Iako je Tutankamonova grobnica otkrivena tek 1922. godine, njegova blaga napravila su od njega najpoznatijeg faraona, uprkos preranoj smrti i skromnim vladarskim dostignućima.

ŽELJKO pajović ▲

"PJACA" Željka Pajovića prikazuje prizor u nekom, verovatno evropskom, gradu gde su mesta okupljanja turista uvek oko uličnih prodavaca slika, starih knjiga... Sama fotografija donekle ima karakteristike reportažne fotografije jer nudi neke od odgovora na tradicionalna novinarska pitanja koja obično postavlja (a slikom na njih i odgovara) dobar reporter: ko, gde, šta, kad i kako. Možda je prilikom snimanja trebalo iskoristiti i neke druge mogućnosti, na

primer, da se masa fotografije u prvom planu smanji, da bi se u drugom delu kadra, desno, dalo više vizuelnih podataka o ukupnom ambijentu. Ovako, pogled gledaoca uglavnom je usmeren na nekoliko panela sa slikama, a deo ambijenta koji se nazire u pozadini ne nudi nikakve nove podatke. Iz fotografije ne doznajemo ni ko, ni gde, ni kad... Ovo je prilika da korigujemo jednu rečenicu napisanu ranije: fotografija ne govori uvek hiljadu reči.

MARIJA rožić ▶

MARIJA Rožić iz Mrkonjić Grada nazvala je svoju fotografiju "Romska kraljica". Naslov nam se ne čini odgovarajućim, a ni sama fotografija nije najuspelija – upotreba rasvete s trenutnim bleskom (blica ugrađenog u fotoaparatus, npr.) razara atmosferu i čini snimke ravnim, nereljevnim. Uz to, iako je u pokretu, telo deluje zamrznuto, pa je jedan vrlo važan element igre – kretanje, izgubljen. Tehnika izrade ove fotografije nije zavidna, oština bi morala biti znatno bolja. I način komponovanja slike nije najsrećniji: s leve strane figura je rukom (to

jest dairama, ili tamburinom) uz samu ivicu, a desno je poprilično veliki i nepotreban prostor. Čitateljka je pesnikinja, poetska duša, i mi joj na tome čestitamo. Piše nam da se bavi i umetničkom fotografijom, ali strahujemo da je to, u ovom slučaju, preambiciozan izraz. Ako misli da grešimo, neka sama načini jednostavnu probu: neka izabere nekoliko svojih fotografija, poveća ih na veličinu 20x30 cm, i pošalje na neku od izložbi fotografija. Sud žirija će joj vrlo brzo otvoriti oči. Uvereni smo, umetnost fotografije je ipak nešto sasvim drugo.

JULKICA milak ▲

JULKICI Milak iz Novog Sada posebno smo zahvalni jer nas podseća na neke domaće običaje – ovde su to praznična atmosfera, slavski kolač, sveća, žito i voće. Dobro je da usmeravamo svoje objektivne ka svakodnevi, pa i tako naročitim događajima kao što su slave. To je nešto zaista posebno (poznato je: nijedan narod u pravoslavnom svetu ne slavi svoje kućne zaštitnike, sveće, onako kako to čine Srbi). Mora se priznati da je prizor ipak donekle rasplinut. U prvom planu, pomalo neoštre vlati žita vode pogled prema plamenu, zatim ka slavskom kolaču. Zaista, ima vidne neoštine, ali se celina da prepoznati i sagledati. Ostaje nešto što se teško može razumeti – u pozadini promiče neoštra figura kojoj se ne zna ni svrha, a ni namera. Više puta je rečeno: svaka fotografija nosi neku poruku. Svaki kvadratni milimetar fotografije treba da je u funkciji te poruke. Ako nije, treba ga odstraniti, jer samo smeta, odvlači pažnju, a ne doprinosi celini.

FILIP simović ▼

FILIP Simović priča nam o nažuljenom životu, beleži umor i slatke snove na klupi u parku. Zaista, i ovo je jedno svedočanstvo o današnjem vremenu. Moguće je da će se naši naslednici kroz trideset ili više godina čuditi što je neko zaspao u parku, a pri tom skinuo i cipele. Filip se ne čudi, nego prihvata realnost i transponuje je u svoje fotografsko svedočanstvo. Ugao snimanja je zgodno izabran, prizor je iskošen, viđen u blagoj perspektivi – tako daje više podataka i veću reljefnost. Iako je fotografija, kao vizuelni dokument, sasvim dovoljno izražajna u obliku u kome je data, ne bi smetalo da je autor donekle ublažio svetline u donjim prostorima. Staza u parku prosto blešti, i skreće pažnju na sebe. A to bi se jednostavnom intervencijom moglo dovesti u odgovarajući tonski raspon.

SANJA frkanec ▶

NA FOTOGRAFIJI Sanje Frkanec zaustavljen je jedan trenutak iz života. Nema velikih i dramatičnih senki, nema bučnih gestova niti suvišnog teatra, sve je mirno, staloženo, skoro i obično. Portret devojke u ambijentu gradske vreve ipak je neposredan, životan, pa i vrlo istinit. Čini se da nema šta više da se kaže, a tu je ipak tako mnogo podataka. Jednog dana ta će fotografija nekom vičnom čitaocu znakova poručivati ovo: evo kako smo izgledali 2006. godine, osmehivali smo se

uživajući na letnjem suncu, u jezgri Beograda. Iza nas vide se gradske ulice u svetloj sumaglici, levo je zgrada opštine Stari grad, a desno, baš iza prijatnog lika devojke, znameniti spomenik srpske arhitekture, čuvena Smederevčeva kuća iz 1901. godine, prvi objekat u Beogradu (verovatno i u Srbiji) na kome su primenjeni dekorativni elementi u to vreme novog umetničkog stila – secesije. Kako je negde rečeno, dobra slika govori hiljadu reči!

© 2006 National Geographic Society. NATIONAL GEOGRAPHIC and Yellow Border are trademarks of National Geographic Society. All rights reserved. Photograph by Joel Cobb.

OSLONITE SE NA ISKUSTVO PROFESIONALNA FOTO I VIDEO OPREMA

National Geographic i Manfrotto donose vam ceo svet iskustva u izradi fotografske opreme. Naša nova i inovativna linija fotografskih i video stativa postavlja potpuno nove standarde u tehnologiji proizvodnje. Odlikuje ih pored lakoće korišćenja i izdržljivost u najekstremnijim uslovima rada. Naši stativi, monopodi, glave stativa i torbe prevazilaze sva očekivanja kako profesionalnih korisnika tako i onih kojima je fotografija hobi. National Geographic nastavlja sa podrškom ekspedicijama, naučnim istraživanjima i razvoju obrazovnih programa širom sveta.

NATIONAL GEOGRAPHIC

REFOTB

Isključivi uvoznik i distributer:
 Refotb, Prinska 17, 11000 Beograd,
 t. 011 2456151, 308 2004, f. 011 446 0234,
 e-mail: info@refotb.com

Eksperiment KONKURS

Put do dobre fotografije vodi stazama prosečnosti. Bilo digitalno ili analogno, najveći deo onoga što fotografišemo nastaje iz nekog proseka: fotoaparati su nam fabrički podešeni na standardne vrednosti, isto tako rade i mašine za razvijanje filmova i izradu fotografija. Kada u tom nizu prosečnosti napravimo rez i uradimo nešto drugačije, krenuli smo putem koji može da nas dovede do onoga što zovemo dobrom fotografijom. Promena u postavi kadra, ugla posmatranja, načina na koji smo eksponirali i na kraju obradili fotografiju,

vodi nas u dobrom pravcu. Ulaznica u svet eksperimenata podrazumeva da je iskorak smeliji, i tada su rezultati bolji i uočljiviji. Do sada smo imali priliku da se uverimo da vam ovakve teme veoma prijaju i da ste odavno i sami otkrili sve ove puteve i stazice, pa bez predrasuda i bilo kakvih ograničenja, koje autori obično nameću sami sebi, kreirate neke nove, imaginarne svete. Nama je drago što svoje vizije delite s nama, pružajući nam priliku da vidimo delić nekih novih prizora koji postoje samo u vašoj mašti.

M. A.

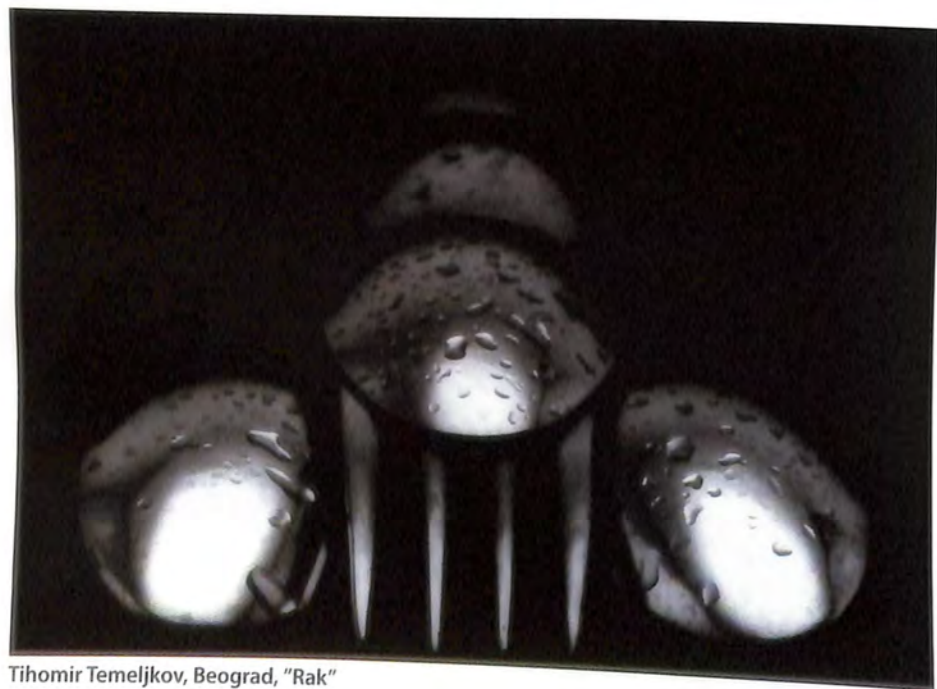
Marjan Mišić, Beograd, "Metamorfoze 6"

Ivan Aleksić, Paraćin, "Anger of God"

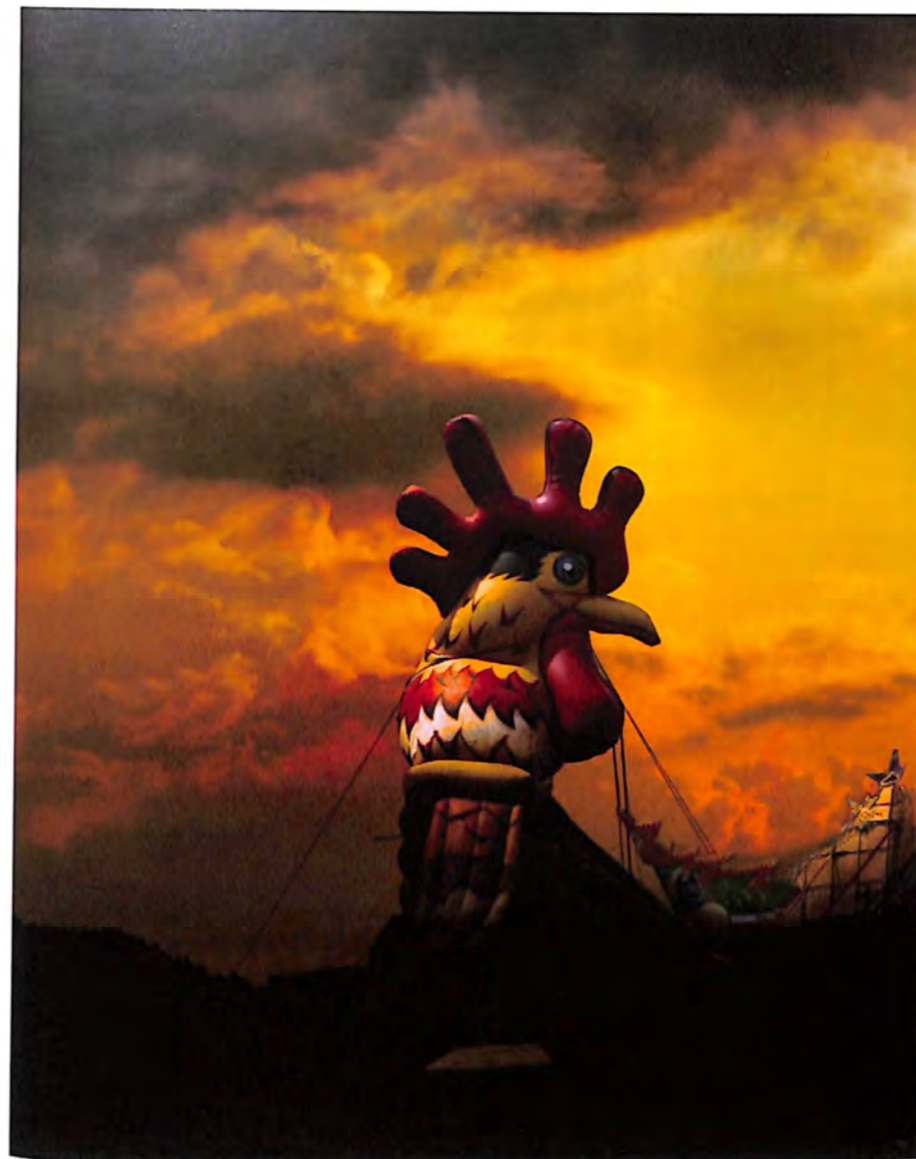
Nenad Pešić, Beograd, "Nesanica"

Tihomir Temeljkov, Beograd, "Rak"

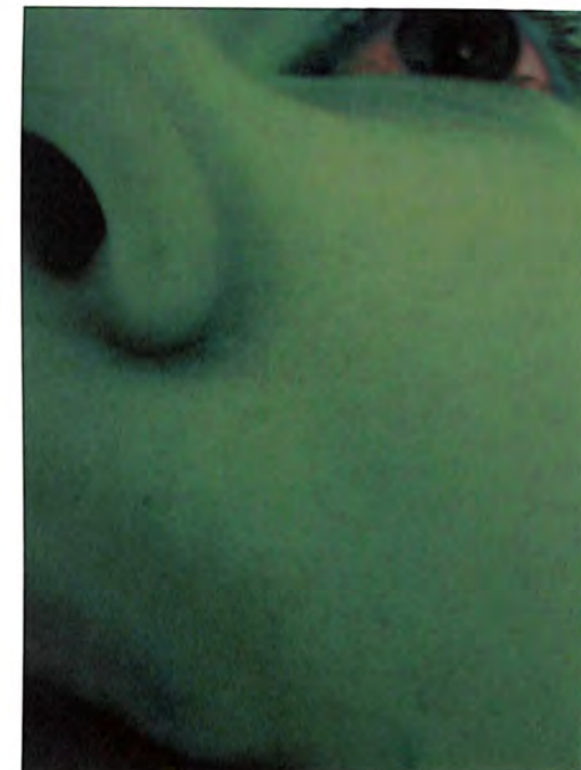
Josif Raspopović, Raška, "Nije Guča"

Saša Lazarević, Beograd, "Petlić"

Vernon Erbež, Beograd, "Maja"

Mirijana Družetić, Beograd, "Celina"

PROPOZICIJE ZA KONKURS

Pokrovitelj: Direct Link i Lexmark

Tema: "Eksperiment"

Broj radova: do 10 fotografija po autoru

Tehnika: analogne ili digitalne fotografije kao i one kreirane u nekom od programa za obradivanje fotografija

Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)

Radovi moraju biti propisno obeleženi (na svakoj fotografiji napisati naziv, ime i prezime autora, adresu i telefon ili iste podatke upisati u File Info ili File Properties)

Nagrade: prva, druga i treća nagrada – Lexmark štampači

Fotografije možete slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd

Duška Stefanović, Beograd, "Dodir prirode"

Svetlost i senke

KONKURS

Kao što se vreme ovih dana poigrava s nama, pa je čas lepo, a onda se namah promeni, tako se i svetlo igra stvarajući najrazličitije projekcije svojega janga, tamnog dela postojanja. I baš je ta tajanstvenost i mističnost odvajkada okruživala senku. Kao i sve ostalo, i senka može biti i dobra i loša. Po sunčanom i vreloom danu svi je priželjkuju, dok u tami sutona i lepljivoj gustini mraka izaziva nelagodu. Ponekad neukročena senka kviri kompletan doživljaj, dok opet, negde predstavlja osnov celokupnog doživljaja autorove vizije. Na fotografijama koje ste nam poslali senke imaju još mnogo atributa, ali najlepše su one lepršave i razigrane, prepune simbola i tajni, u prvi mah teško prepoznatljivih poruka. One prisiljavaju pogled da hipnotisano klizi duž njih

tragajući i pokušavajući da odgonetne izvor s koga su potekle. U tom traganju za senkama, kao primarnim motivima, nije vam smetala ni njihova dvodimenzionalnost niti obrnuta projekcija. Senke ste uspešno otkrivali i prepoznali na najrazličitijim mestima: od svojih autoportreta koji su bili reminiscencija u istoriji poznatih silueta isecanih od parčića crnog papira, do nežne igre sivih tonova koja poput velova igračiće više naglašava nego što sakriva lepotu objekta koji je stvara.

Godišnje doba koje je pred nama pruža veliki broj mogućnosti jer su senke duge i naizgled beskonačne, pa imate priliku da, pored ostalog, snimite zaista zanimljive pejzaže koji će, ukoliko bude snega, podsećati na haiku poeziju: nebo, drvo i neizbežna senka.

M. A.

Miloš Sibinović, Kragujevac, "U dodiru sa prirodom"

Dušan Milenković, Kragujevac, "Nakon buđenja"

Duška Stefanović, Beograd, "Izgnanstvo"

Ivica Kostić, Niš, "Zemlja senki"

Petar Stojanović, Beograd, "Čekanje"

Mladen Milojević, Beograd, "Senka jednog mosta"

Tihomir Temeljko, Beograd, "Odras u bari"

Dragan Čukanović, Subotica, "Zarobljenik sećanja"

Dejan Stojanović, Beograd, "Noćna"

Nenad Pešić, Beograd, "Semafor"

PROPOZICIJE ZA KONKURS

Tema: "Svetlost i senke"

Broj radova: do 10 fotografija po autoru

Tehnika: analogne ili digitalne fotografije kao i one kreirane u nekom od programa za obradivanje fotografija

Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)

Radovi moraju biti propisno obeleženi (na svakoj fotografiji napisati naziv, ime i prezime autora, adresu i telefon ili iste podatke upisati u File Info ili File Properties)

Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd

Lepota oko nas

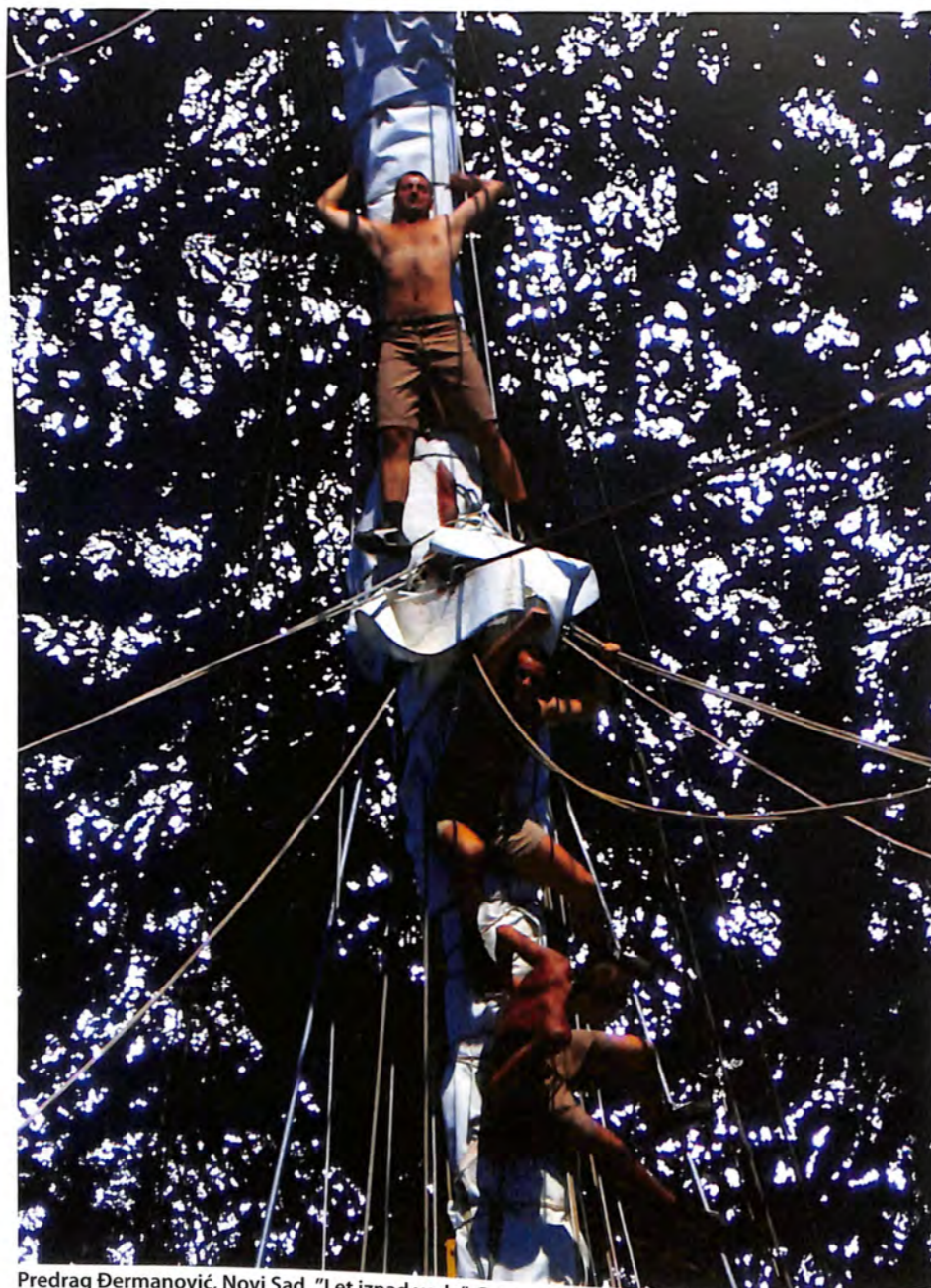
KONKURS

Budimir Novaković, Beograd, "Veslanje kroz oblake", Nikon E4500
TREĆA NAGRADA

Lepota je svuda oko nas. Barem smo mi tako mislili. Kad ono, eto čuda, vaših fotografija na ovu temu stiglo je taman toliko da jedva imamo izbor. Ali, od rasprava našeg strašnog žirija oko najboljih radova nema ništa. Kao da smo vas malo zbunili, pa ste nekako stidljivo slali fotografije i to često istu na dve teme, po oprobanoj sistemu – ako prođe. Čak smo pojedini autorima oprostili i neobeležene fotografije kojih i dalje ima, pa ukoliko niste pronašli svoje radove, zapitajte se šta je tome uzrok. Ukoliko treba da pojasnimo, svaka dobra fotografija koja ne spada u eksperiment može biti odgovor na našu temu. Lepota nisu samo pejzaži, uobičajeni s oblacima okićenim zalaskom sunca. Lepota je oko vas i najčešće u vama samima. Potražite i istaknite detalje naizgled nezanimljivih celina jer, i kap rose koja se poslednjim atomom drži za klisku latice cveta može na fotografiji biti atraktivnija od mnogih drugih motiva. Setite se saveta koje su davali razni autori tokom svih godina koliko izlazi naš časopis o tome kako je manje, u stvari, više! Oslobodite se tradicionalnog u korist svog ličnog, jedinstvenog viđenja po kome se razlikujemo i po kome tek treba da postanete prepoznatljivi.

M. A.

Predrag Đermanović, Novi Sad, "Let iznad vode", Canon PowerShot A510
PRVA NAGRADA

Dragana Majstorović, Ovča, "Zajedno u buri života", Canon PowerShot A95
DRUGA NAGRADA

Duško Damjanović, Ub, "Magla na jezeru", Fuji FinePix S5500

Ervin Šalgo, Kikinda, "Žetva", Epson 3000z

Aleksandrag Đorđić, Beograd, "Bara", Olympus FE150

Duška Stefanović, Beograd, "Dodir tela", Hasselblad

Propozicije za konkurs Lepota oko nas

Naš časopis je pokrenuo stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz fotografije pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa REFOTO, čitko popunjen osnovnim podacima o autoru (ime i prezime, adresa i kontakt, kao i neophodni tehnički podaci, npr. kojim fotoaparatom je snimljeno i dr.).

Broj fotografija koji neko želi da pošalje nije ograničen, s tim da jedan kupon važi za tri fotografije. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

FORMATI I TEHNOLOGIJA RADOVA

Učesnici mogu poslati:
» crno-bele i kolor fotografije formata od 13 x 18 cm do 18 x 24 cm,
» fotografije snimljene na CD u rezoluciji 300 dpi veličine od 13 x 18 cm.

SLANJE RADOVA

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarski, aprilski, junijski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarski koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u užu izbor i određuju nagrade.

ROKOVI

» Za aprilski broj do 20. marta,
» za junijski broj do 20. maja,
» za avgustovski broj do 20. jula,
» oktobarski broj do 20. septembra,
» za finalni decembarski broj do 20. novembra.

Za decembarski broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembarski broj, kao i svi oni koji su ušli u užu izbor u prethodnim brojevima časopisa.

NAGRADE KONKURSA

Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine. Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. godišnja pretplata na časopis,
 2. SanDisk Digital Photo Album,
 3. knjiga "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića.
- Velike, završne nagrade konkursa jesu:
1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT,
2. LOWEPRO FOTO-TORBA,
3. FOTOMONOGRAFIJA.

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, nagrade broja i reprodukcije desetak izabranih fotografija. U decembarskom broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije do tada neobjavljenih fotografija konkursa.

ZAVRŠNE ODREDBE

» Radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
» organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
» odluke žirija su konačne;
» pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

Kupon za foto-konkurse

REFOTO
konkursi

REFOTO
11000 BEOGRAD, PCINJSKA 17

PRETUDA ZA NOSTRANSTVO
Za 6 brojeva iznosi 51 evro

DEVIZNI RACUN
INTERBANKAR (posrednička banka)
Dresdner Bank AG – Frankfurt, SWIFT (CODE): DRESDE33
ACCOUNT WITH BANKA KONTAKT: EUR 956 2679 10
FINANCIJNA BANKA BEOSARAJ 3.d – Beograd, SWIFT (CODE): FBEOBT66

REKORDNI (kontrak: RE018-B – Beograd Pčinjska 17
Account: 5401-978-0001032) sa nazivom PRETUDA ZA NOSTRANSTVO
Kopiju Ugleda dostaviti na fak. 38111440234 ili poštom na adresu Redakcije
TEKNIČKI RACUN (iznosaće uplatiti)
25-000977101000-53

Namučeni časopis REFOTO, ili druga ponudena izdanja, koja ćete mi isporučiti putem preporučene ili pouzdanom na sledeću adresu:

Ime i prezime _____	Ime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____
Ime i prezime _____	Ime i prezime _____
Prezime _____	Prezime _____
Adresa _____	Adresa _____
Godi _____	Godi _____

19/2003 Mihály Moldvay; Vlaho Branogolija; Ljubiša Tešić; Nikon D2H; Olympus E-1	20/2003 Finale konkursa "Ljubav"; Alija A. Akšamlija; Canon D300; Nikon objektiv; Fujifilm Finepix F700	21/2004 Novi konkurs časopisa; Rene Burri; Damir Sagolji; Pejzaž u fotografiji; Tema broja: DIGITALNLG	22/2004 YU/World press photo; Boris Spremo; Tema broja/ PRESS PHOTO; Cebit/ PMA; Nikon D70
23/2004 Dragoljub Tošić; ODLAZAK LEGENDE; Lazar Pejović; Tema broja/ ETIKA; 5x8 Mpix	24/2004 Klavdij Šluban; Božana Marinček; Dani fotografije u Srbiji; Tema broja/ ETIKA II; ULTRAZUM digitalni fotoaparati	25/2004 Photokina 2004; Izložbe; SLR i kompaktni digitalni fotoaparati; Štampači, skeneri, filmovi; Zanimljivosti	26/2004 Finale konkursa; Arno Rafael Minkinen; Test digitalnih fotoaparata; Foto škola jesen/zima
27/2005 Novi konkurs; Danilo Cvetanović; Milan Radišić; Film skeneri; Foto škola ekspozicija	28/2005 Yu i World Press Photo; Tema broja/BOJA; Test foto štampača; Nikon F6 i Nikon D2X	29/2005 Dragoslav Ilić; Indigo; Tema broja / Utilitarna fotografija; Foto škola - studio; Veliki test SLR digitalnih fotoaparata	30/2005 Ljubinko Kožul; Ljubomir Kojić; Tema broja; Foto škola - Reprodukija; Jubileji - Umetnost na ulici; Veliki test bilceva
31/2005 Rade Milisavljević; Goran Basarić; Tema broja/PANORAMSKA FOTOGRAFIJA; Snimanje 3D predmeta; Stativi; Sferon	32/2005 FINALE KONKURSA Zivot grada / BRZINA FINALE KONKURSA Zivot grada / Brzina; Reportaža - Tibet; NIKON D200; Objektiv; Niskobudžetni SLR digitalni fotoaparati	33/2006 Goran Malić; Reportaža - Indija; NOVI KONKURSI; Test: foto štampači; Standardni zum objektiv; Kompaktni "digitalci"	34/2006 YU Press Photo; World Press Photo; Ekskluzivno - Pijetli kalendar; KONKURSI; Telezum objektiv; Olympus E330
35/2006 Makrofotografija; Wim Wenders; Dani fotografije Srbije; KONKURSI; Makroobjektivi i makroblincevi; Foto-oprema za leto	36/2006 Fotomonografija; Fudbalska foto-groznica; KONKURSI; Canon EOS 30D; Panasonic Lumix L1; Sigma objektiv	37/2006 Photokina 2006; Visual Gallery; Foto-oprema; SLR i kompaktni digitalni fotoaparati; Zanimljivosti; Nikon D80	38/2006 FINALE KONKURSA Portret / Boja / Efekat; Akcije; Drugi ubiški salon; Epson skeneri; Test digitalnih SLR fotoaparata

KLJUČ ZA SVA VRATA

LOGOTEXT
digitalna štampa

HP Indigo press s2000 digital offset color

invent
HumanEyes

Mnogostranost je osobina našeg HP Indigo s2000, tako da pored ubičajene, nudimo i specijalne vrste štampa. HP Indigo s2000 poseduje mogućnost štampa plastičnih kartica sa varijabilnim podacima po potrebi, bezbednosnih mikro tekstova, štampu boje koja je vidljiva samo pod UV svetlom za sigurnosnu personalizaciju; štampu bele boje koja omogućava upotrebu materijala u svetloj za sigurnosnu personalizaciju; štampu boje koje iz Pantone skale. S obzirom da mašina boji, upotrebu fluorescentnih boja, kao i bilo koje boje iz Pantone skale. S obzirom da mašina štampa na materijalima debljine do 600µ, moguće je štampati kutije od kartona i plastike, korice za knjige, translucent printove, mouse pad-ove, podmetače za čaše, magnete, lentikulare...itd.

Šta je HP Indigo press s2000 digital offset color?
Pozovite: 011 3292 382, 011 3292 390, 011 751 311
Stojana Novakovića 31, Beograd, office@logotext.co.yu

- lentikular 3D
- lentikular flip, pokret
- lentikular zoom
- lentikular morf
- promo ambalaža
- kartice: papir, plastika
- nalepnice: papir, PVC
- brošure, prospekti
- mouse pad
- magneti
- podmetači

KAKO ODOLETI

SLAVOLJUB MACIĆ, BEOGRAD

Pre svega, želim da vam čestitam Novu godinu i da vam poželim uspehe na profesionalnom i ličnom planu. Ja nisam mogao da odolim a da ne pošaljem fotografije i učestvujem na ovogodišnjim konkursima, jer mi druženje s fotografijom pričinjava veliko zadovoljstvo.

Zahvaljujemo se na lepim željama. Fotografija je nešto čemu ne treba odolevati, a pogotovu kada, kao od vas, stižu zanimljivi radovi. Čestitamo još jednom na nagradi i želimo da ih bude još mnogo.

POSVEĆENOST FOTOGRAFIJI

ŽIVOJIN KUZMANOVIĆ, BEOGRAD

Posle duge i naporene pripreme reših da vam pošaljem, konačno, svoje odabrane radove. Kao što vidite, sve je sortirano u odgovarajuće foldere, a podaci o svakoj fotografiji mogu se videti u EXIF ili "File info" opciji.

Kupovinom digitalnog fotoaparata Panasonic Lumix FZ20 počinjem prilično ozbiljno da gazim amaterskim fotografskim vodama, eksperimentišem, učim kroz intenzivno, skoro svakodnevno fotografisanje. Oduvek me je privlačila makrofotografija, želja da vidim ono što se golim okom teško može ili ne može uopšte uočiti. Ali, nikako nisam mogao dobiti zadovoljavajuće rezultate, sve dok jednog dana nisam saznao za način fotografisanja kada se ispred objektivna fotoaparata postavi naopako (obrnuto) okrenut objektiv "normalac". Tako se dobije veliko uvećanje, a najveći problem jeste dubinska oštrina koja je s najvećim "f" brojem (u mom slučaju 8) svega nekoliko milimetara. Od tada fotografišem skoro samo na taj način, a blizina Fruške gore, prepune motiva za makrofotografiju, samo je produbila to moje interesovanje. Još jedan problem predstavlja i osvetljenje. Ne posedujem eksterni blic, a ugrađeni blic na fotoaparatu ne može da dopre do mete fotografisanja jer ga cela skalamerija blokira. Naime, kada namontiram obrnuti "normalac" na fotoaparatu (napravio sam kod metalostrugara specijalan adapter tako da mogu da navijem objektiv na fotoaparatu), on postaje tridesetak cm dug, a fokusiranje je moguće jedino na nekih 5-6 cm od objekta. Tu ugrađeni blic nije od koristi. Ali, napravio sam od kartona neke bombonjere "specijalan" dosvetljavač koji zakačim s gornje strane na "pop-up" blic i koji pravi luk preko cele sprave sve do malo ispred obrnutog "normalca", pa tako vodi svetlost od blica pravo na objekat fotografisanja.

Za početak, hvala na trudu oko slanja fotografija. Postaje skoro bespredmetno naše stalno obraćanje čitaocima da svoje radove, digitalne i analogne, obeleže kako treba, dok se u isto vreme ljute ukoliko im pogrešimo ime. Verovatno će strožiji kriterijumi za novi konkurs dovesti do toga da se čitaoci zapitaju zašto svoje fotografije ne vide u časopisu. Drago nam je što ste otkrili sistem snimanja s naopako okrenu-

tim objektivima koji tako služe kao svojevrsne kompleksne predleće, o čemu smo i mi ranije pisali u rubrici o makrofotografiji (Refoto 10, 11 i 12). Ovaj način fotografisanja bio je izuzetno zanimljiv i mladim fotografima tokom škole fotografije u "Petnici" (Refoto 38). A što se tiče rada s blicem, možda biste mogli da pokušate s malim servo-blicovima koji se aktiviraju bleskom blica s fotoaparata (jedino što u tom slučaju blic mora biti postavljen na manualno jer ukoliko radi s predbleskom biće aktiviran pre vremena). Ovi mobilni blicevi omogućiću Vam da svetlo dovedete čak i iza objekta fotografisanja, kao što se to lepo može videti na fotografiji biljnih vaši iz "Petnice".

KOMENTAR I UČEŠĆE NA KONKURSU

DALIBOR GRABEŽ

Pozdrav za uredništvo i zahvalnost za sjajan magazin. Mnogo bi mi značilo ako bi ste, po vašem izboru, prokomentarisali jednu od mojih fotografija – ako to ne bi ugrozilo učešće na konkursu. Unapred zahvalan.

Fotografije koje pošalju čitaoci uvek su prvo u konkurenciji za objavljivanje, a tek onda, ukoliko ste tako naglasili, idu kod Gorana Malića, koji ih s velikim nestrpljenjem iščekuje.

SNIMAM ANALOGNO – RADIM DIGITALNO

MIROSLAV LUKIĆ, KIKINDA

Kupio sam nedavno svoj prvi fotoaparat, Panasonic FZ7. U kratkom periodu načinio sam neke od fotografija koje vam ovom prilikom šaljem. Privlači me portret, što se može videti iz priloženog. Pored zadovoljstva, suočavam se i s prvim ozbiljnijim problemima iz oblasti digitalne fotografije. Naravno, obraćam vam se za pomoć. Problemi su sledeći:

1. boje na mom monitoru i drugim monitorima. Svuda je drugačije. (Svetloplave oči budu tamne, a tamnozeleni pobegne u braon);
2. nije to kraj mukama. Problemi nastupaju kad dodete u foto-radnju i vaše lepe fotografije morate da štampate. Onda vam kažu da 18x13 cm nije toliko već 17,8x12,7 cm. A digitalni fotoaparat u proporciji pravi 18x13 cm. A tek boje za štampače u tim foto-radnjama i, naravno, uvek poneko od zaposlenih u istim, koji bi hteo "malčice da dotegne".

Koji "Aspect ratio" izabrati da bi se štampale slike u formatu 18x13 cm? Kako na PC-u kod kuće podestiti boje da bi bile standardno čitljive? Koju literaturu mi preporučujete za izučavanje kompozicije fotografije?

Svi problemi s kojima ste se susreli biće tema jednog velikog priloga o kalibrisanju monitora, obradi i pripremi digitalnih fotografija za povećavanje u uslužnim laboratorijama ili kod kuće. Osnovno podešavanje monitora jeste pomoću programa Adobe Gamma. Da ne zaboravimo, da dodatne probleme u obradi fotografija stvaraju i TFT monitori koji imaju

smanjen opseg boja i povećan kontrast. Kada pripremate fotografije za uslužnu laboratoriju bitno je da znate da ukoliko ne naglasite, sve fotografije budu povećane uz pomoć automatike samog uređaja. Ovome možete da doskočite tako što ćete prvo podesiti monitor, a potom napraviti (i zapisati parametre) nekoliko varijanti jedne te iste fotografije – svojevrsan bracketing i zahtevati da Vam fotografije urade s isključenom bilo kakvom korekcijom. Dalje ćete fotografije podešavati po onoj najboljoj kopiji. Što se boja tiče, one se ne koriste u procesu klasične izrade fotografija, pa ih niko i ne "doteže", već je to posledica loše kalibracije Vašeg monitora koji verovatno ima ispotencirane boje koje na gotovim fotografijama deluju blede. Ukoliko laboratorija u kojoj izradujete fotografije seče neke od delova, i to se rešava pripremom kod kuće na tačne mere i izradom bez korekcija. Ovaj dosadan posao možete brzo uraditi tako što ćete napraviti svoju akciju u Photoshopu i primenjivati je na pojedinačne fotografije ili ceo direktorijum. U ovom slučaju važno je da sve fotografije u jednom direktorijumu budu isto orijentisane, tj. i vertikalne treba okrenuti horizontalno. Što se tiče literature, izbor je veoma veliki, a u svakom broju našeg časopisa imate rubriku posvećenu novim knjigama o fotografiji. O kompoziciji fotografije pisali smo u starijim brojevima časopisa Refoto (9, 10, 11).

KONKURSI: UČEŠĆE I NAGRADE

MIROSLAV POPOV, NOVI SAD

Šaljem fotografije za konkurs, kao i nekoliko za rubriku "Foto-komentar". Naravno, ako fotografije za konkurs nisu zadovoljavajuće, slobodno ih možete komentarisati u rubrici "Komentar". Svojevremeno sam vam već pisao s komentarima časopisa, a tom prilikom poslao sam i nekoliko fotografija koje su se pojavljivale u "Foto-komentaru". Hvala na tome. Od tada sam nabavio ozbiljniju foto-opremu (Konica Minolta 5D), ali i znatno manje fotografisao. Eto, radi se i nema se vremena. Sada, u stvari, shvatam koliko se mora vremena nečemu posvetiti da bi se napredovalo. To se pogotovo oseća u fotografiji. Digitalija je to neverovatno ubrzala, ali i tu se mora veoma mnogo raditi. Takođe, kasnija obrada fotografija zahteva veoma mnogo vremena, prvo da se nauči, a zatim i pravilno uradi. Mislim da se to i vidi na mojim fotografijama (da sam još početnik). Nadam se da ću u narednom periodu posvetiti mnogo više vremena ovom hobi.

Kako ste i sami napisali, jedino je slika, to jest fotografija važna. Digitalna fotografija jeste ubrzala način stizanja do snimka, ali je put do dobre fotografije ostao skoro isto toliko dug koliko je bilo (i ostalo) potrebno za klasičnu fotografiju, pogotovu ako se radi u kućnoj laboratoriji. A do onih najboljih fotografija stiže se putem obrade i pripreme koja može biti izuzetno naporna i dugotrajna, ali i zahtevna kada je u pitanju znanje.

FUJITSU COMPUTERS
SIEMENS

We make sure

definitivno bez konkurencije

amilo L7320

Intel CM390 1.7GHz, 512MB Ram memorija, 15.4" Wide TFT Crystal Bright, 40GB Hard disc, DVD-RW Dual layer, Wireless, LAN, Modem, 4xUSB...

43.990,- din
cena je sa uračunatim PDV-om

www.bigapple.co.yu

Beograd: Palmotićeve 20a, 011/ 3344-696, 3242-522 Deligradska 7, 011/ 3612-720, 3612-087
Novi Sad: Radnička 56, 021/ 655-255

USKORO !!! Big Apple MegaShop, Batajnički drum br.1, BN Boss Trade Centar